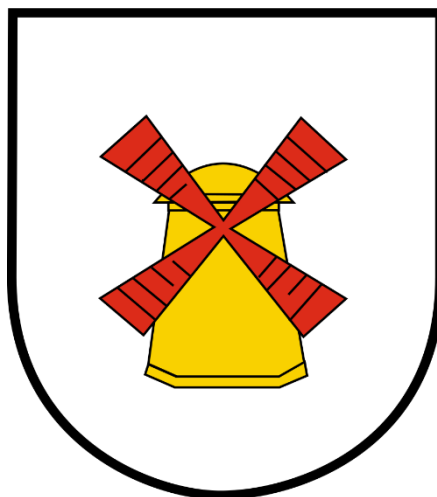

Załącznik Nr 1

do uchwały nr .....

Rady Gminy Sośno z dnia ..... 2021 r.

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
GMINY SOŚNO**

**UWARUNKOWANIA
ROZWOJU
PRZESTRZENNEGO**

/ etap wyłożenia do publicznego wglądu /

1. WPROWADZENIE	5
1. Podstawa prawna.....	5
2. Cele opracowania Studium	5
3. Zakres opracowania.....	6
2. MATERIAŁY WYKORZYSTANE PRZY SPORZĄDZENIU STUDIUM	7
3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEJ RANGI	9
1. Ustalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego	9
2. Ustalenia Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	9
3. Strategia Rozwoju Powiatu Sępoleńskiego.....	10
4. Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Sępoleńskiego.....	10
5. Diagnoza Strategii Rozwoju Gminy Sośno	10
4. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU ORAZ STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY	12
1. Położenie i granice gminy	12
2. Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z położenia gminy	13
3. Stan ładu przestrzennego	14
4. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu	21
5. STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.....	23
1. Budowa geologiczna	23
2. Rzeźba terenu.....	26
3. Wody powierzchniowe i podziemne	27
4. Warunki klimatyczne	29
5. Szata roślinna i świat zwierzęcy.....	30
6. Prawne formy ochrony przyrody	32
7. Źródła zagrożeń dla środowiska	34
6. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY.....	38
1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne	38
2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego	40
Struktura ludności	42
Ruch naturalny ludności.....	43
Ruch wędrowniczy	45
Wykształcenie	46
3. Prognoza demograficzna dla gminy	48
4. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy	49

5.	Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	50
7.	STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ.	53
1.	Archeologia i historia osadnictwa na terenie gminy	53
2.	Dziedzictwo kulturowe gminy i zasady jego ochrony	53
3.	Gminna ewidencja zabytków.....	54
8.	POTRZEBY ROZWOJOWE GMINY	60
9.	WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA	63
1.	Bezrobocie	63
2.	Źródła utrzymania	65
3.	Warunki mieszkaniowe	65
4.	Infrastruktura społeczna.....	65
5.	Podsumowanie.....	66
10.	ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA.....	66
11.	STAN PRAWNY GRUNTÓW	68
12.	WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	69
13.	WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH.....	69
14.	WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ŻŁÓŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA	69
15.	WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	71
16.	STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, STOPIEŃ UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI.....	71
1.	Komunikacja.....	71
	Komunikacja drogowa.....	71
	Komunikacja kolejowa.....	74
	Transport lotniczy, wodny, rowerowy i szlaki turystyczne	74
2.	Gospodarka odpadami.....	75
3.	Gospodarka wodno-ściekowa	76
4.	Elektroenergetyka	77
5.	Gazownictwo.....	77
6.	Ciepłownictwo	77
17.	ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	78
18.	WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ	79

1. WPROWADZENIE

1. Podstawa prawna

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwane dalej „studium”, jest dokumentem planistycznym, określającym politykę jej rozwoju przestrzennego. Studium nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji o warunkach zabudowy.

Studium jest prawem wewnątrz gminnym wiążącym władzę oraz podporządkowane jej organy i jednostki, w podejmowanych decyzjach w zakresie działań dotyczących polityki przestrzennej gminy dla realizacji określonych celów. Granicę obszaru objętego studium stanowi granica administracyjna gminy Sośno.

Studium sporządzane jest na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 293 ze zm.).

Studium sporządzone zostało w wyniku podjęcia przez Radę Gminy Sośno uchwały nr XXXIII/220/18 z dnia 25 stycznia 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sośno. Uchwałę poprzedziła analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Sośno, przyjęta uchwałą Rady Gminy Sośno nr XLII/294/14 z dnia 14 listopada 2014 r. w sprawie oceny aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sośno, podjęta na podstawie art. 32 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 293 ze zm.), w której stwierdzono konieczność dokonania aktualizacji obecnego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sośno.

Zawartość merytoryczna Studium została określona w art. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2002 r. poz. 293 ze zm.). Studium opracowano w oparciu o wymogi zawarte w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r. Nr 118, poz. 1233).

2. Cele opracowania Studium

Poprzednia wersja Studium powstała w 2008 r. Od tego czasu na terenie gminy zaszły zmiany dotyczące wielu aspektów życia mieszkańców, jak i funkcjonowania całej jednostki. Konieczność sporządzenia nowego dokumentu studium determinuje dostosowanie dokumentu do wymogów aktualnie obowiązujących ustaw i stwierdzona została na podstawie analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Sośno stanowiącej załącznik do uchwały Rady Gminy Sośno nr XLII/294/14 z dnia 14 listopada 2014 r. „Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Sośno w latach 2010-2014” wykazała, że zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania będzie wiązała się głównie z dostosowaniem jego treści do aktualnych przepisów prawa, w tym z dziedziny ochrony środowiska oraz obecnej sytuacji gospodarczej, infrastrukturalnej gminy i uszczegółowieniem planów rozwojowych.

3. Zakres opracowania

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sośno składa się z:

- 1) tekstu studium:
  - a) część pierwsza: Uwarunkowania rozwoju przestrzennego - stanowiącego załącznik nr 1 do uchwały,
  - b) część druga: Kierunki rozwoju przestrzennego - stanowiącego załącznik nr 2 do uchwały,
  - c) część trzecia: Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu studium - stanowiącego załącznik nr 3 do uchwały,
- 2) części graficznej - Uwarunkowania rozwoju gminy w skali 1:25 000 – stanowiącej załącznik nr 4 do uchwały;
- 3) rysunku studium - Kierunki rozwoju gminy w skali 1:25 000 - stanowiącego załącznik nr 5 do uchwały.

Wykonawca Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sośno:

Pracownia Urbanistyczna

AWJ Wojciech Jaworski

ul. Jarmużowa 3, 85-410 Bydgoszcz

Generalny projektant:

mgr inż. arch. Agnieszka Kujath-Jaworska

posiadająca kwalifikacje do wykonywania zawodu urbanisty na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uzyskane na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1117)

Współpraca:

mgr Jakub Makarewicz

posiadający uprawnienia do wykonywania ocen oddziaływania na środowisko na podstawie art. 74a ustawy z dnia 3 października 2008 r. w sprawie [...] ocen oddziaływania na środowisko (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 283 ze zm.)

mgr Daria Witkowska

posiadająca uprawnienia do wykonywania ocen oddziaływania na środowisko na podstawie art. 74a ustawy z dnia 3 października 2008 r. w sprawie [...] ocen oddziaływania na środowisko (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 283 ze zm.)

2. MATERIAŁY WYKORZYSTANE PRZY SPORZĄDZENIU STUDIUM

Przy opracowaniu zmiany studium korzystano z obowiązujących przepisów prawa, materiałów planistycznych aktualnie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dokumentów wyższej rangi oraz publikowanych i niepublikowanych danych dotyczących stanu zainwestowania oraz otoczenia biznesu, danych Urzędu Gminy w Sośnie i innych opracowań branżowych:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sośno uchwalone uchwałą nr XXV/149/08 Rady Gminy Sośno z dnia 4 grudnia 2008 r.;
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego przyjęty uchwałą nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.;
- Strategia Rozwoju Gminy Sośno przyjęta uchwałą Rady Gminy Sośno nr XV/89/08 z dnia 31 stycznia 2008 r.;
- Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028, przyjęty uchwałą nr XXXII/546/17 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 29 maja 2017 r.;
- Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2015-2014 z perspektywą na lata 2015-2018 przyjęty uchwałą nr XVI/299/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2011 r.;
- Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+, przyjęta uchwałą nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r.;
- Strategia Rozwoju Powiatu Sępoleńskiego przyjęta uchwałą nr XV/94/08 Rady Powiatu Sępoleńskiego z dnia 30 stycznia 2008 r.;
- Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Sępoleńskiego przyjęta uchwałą nr 4/2017 Komitetu Sterującego Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Sępoleńskiego z dnia 15 marca 2017 r.;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 przyjęty przez Komisję Europejską 16 grudnia 2014 r.;
- Program bezpiecznego usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Sośno – aktualizacja, przejęta uchwałą nr XXV/163/17 Rady Gminy Sośno z dnia 30 marca 2017 r.;
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sośno do roku 2020, przyjęty uchwałą nr XXV/162/17 Rady Gminy Sośno z dnia 30 marca 2017 r.;
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno, przyjęty uchwałą nr XXXVIII/249/18 Rady Gminy Sośno z dnia 21 czerwca 2018 r.;
- Plan Gospodarki Odpadami gminy Sośno. Aktualizacja na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015, przyjęty uchwałą nr XXVII/164/09 Rady Gminy Sośno z dnia 26 lutego 2009 r.;
- Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Sośno, przyjęty uchwałą nr XXX/195/17 Rady Gminy Sośno z dnia 26 października 2017 r.;
- Rejestr zabytków woj. Kujawsko-Pomorskie gm. Sośno, Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Gminna ewidencja zabytków;
- Mapa obszarów narażonych na ryzyko powodzi, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej;
- Rejestr Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego gminy Sośno;

Tabela 1. Rejestr obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Lp.	UCHWAŁA RADY GMINY SOŚNO ZATWIERDZAJĄCA PLAN	NAZWA PLANU	DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA (publikacja ogłoszenie)	DOMINUJĄCA FUNKCJA
1	Nr X/60/15 z dnia 29 października 2015 r.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Park Wiatrowy Sośno III” dla terenów położonych w Gminie Sośno	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 4618	Tereny rolnicze, tereny rolnicze ze strefą oddziaływania elektrowni wiatrowych, tereny elektrowni wiatrowych, tereny zabudowy zagrodowej, tereny lasów
2	Nr X/61/15 z dnia 29 października 2015 r.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Park Wiatrowy Sośno IV” dla terenów położonych w Gminie Sośno	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 4619	Tereny rolnicze, tereny rolnicze ze strefą oddziaływania elektrowni wiatrowych, tereny elektrowni wiatrowych, tereny zabudowy zagrodowej, tereny lasów
3	Nr X/62/15 z dnia 29 października 2015 r.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Park Wiatrowy Sośno V” dla terenów położonych w Gminie Sośno	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 21 grudnia 2015 r. poz. 4635	Tereny rolnicze, tereny rolnicze ze strefą oddziaływania elektrowni wiatrowych, tereny elektrowni wiatrowych, tereny zabudowy mieszkaniowej, tereny lasów
4	Nr X/63/15 z dnia 29 października 2015 r.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Park Wiatrowy Sośno VI” dla terenów położonych w Gminie Sośno	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 4620	Tereny rolnicze, tereny rolnicze ze strefą oddziaływania elektrowni wiatrowych, tereny elektrowni wiatrowych, tereny zabudowy zagrodowej
5	Nr X/64/15 z dnia 29 października 2015 r.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Park Wiatrowy Sośno VII” dla terenów położonych w gminie Sośno	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 4621	Tereny rolnicze, tereny rolnicze ze strefą oddziaływania elektrowni wiatrowych, tereny elektrowni wiatrowych, tereny zabudowy zagrodowej, tereny lasów
6	Nr X/65/15 z dnia 29 października 2015 r.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Park Wiatrowy Sośno VIII” dla terenów położonych w gminie Sośno	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 4622	Tereny rolnicze, tereny rolnicze ze strefą oddziaływania elektrowni wiatrowych, tereny elektrowni wiatrowych, tereny zabudowy zagrodowej, tereny lasów
7	Nr XVIII/112/16 z dnia 21 czerwca 2016 r.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Park Wiatrowy Sośno I” dla terenów położonych w Gminie Sośno [stwierdzono w części nieważność uchwały na mocy wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 22 marca 2017 r. Sygn. akt II SA/Bd 1469/16]	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 5 lipca 2016 r. poz. 2276 [Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 27 września 2017 r. poz. 3654]	Tereny rolnicze, tereny rolnicze ze strefą oddziaływania elektrowni wiatrowych, tereny elektrowni wiatrowych, tereny zabudowy zagrodowej, tereny lasów
8	Nr XVIII/113/16 z dnia 21 czerwca 2016 r.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Park Wiatrowy Sośno II” dla terenów położonych w Gminie Sośno [stwierdzono w części nieważność uchwały na mocy wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 22 marca 2017 r. Sygn. akt II SA/Bd 1470/16]	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 5 lipca 2016 r. poz. 2277 [Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 27 września 2017 r. poz. 3655]	Tereny rolnicze, tereny rolnicze ze strefą oddziaływania elektrowni wiatrowych, tereny elektrowni wiatrowych, tereny zabudowy zagrodowej
9	Nr XVIII/114/16 z dnia 21 czerwca 2016 r.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Park Wiatrowy Sośno IX” dla terenów położonych w gminie Sośno	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 5 lipca 2016 r. poz. 2274	Tereny rolnicze, tereny rolnicze ze strefą oddziaływania elektrowni wiatrowych, tereny elektrowni wiatrowych, tereny zabudowy zagrodowej, tereny lasów

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEJ RANGI

1. Ustalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

W odniesieniu do terenu gminy Sośno Plan zagospodarowania województwa kujawsko-pomorskiego przyjęty uchwałą nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2003 r. Nr 97, poz. 1437) zakłada:

- podział województwa na obszary o podobnych uwarunkowaniach rozwoju umiejscowił gminę Sośno w obszarze północno-zachodnim. Strefa ta charakteryzuje się dominacją funkcji rolniczej wraz z korzystnymi warunkami do rozwoju turystyki;
- obszar gminy został zakwalifikowany do północnej strefy polityki przestrzennej, który wyróżnia się dużym potencjałem rekreacyjnym;
- gmina Sośno położona jest przy granicy metropolii bydgosko-toruńskiej;
- zadania publiczne w zakresie inwestycji drogowych;
- użytki ekologiczne zajmują znaczną powierzchnię gminy.

Ponadto Plan przewiduje:

- przebudowę drogi krajowej nr 25 (DK 25);
- rozszerzenie granic istniejącego Krajeńskiego Parku Krajobrazowego na terenie gminy Sośno;
- wzmocnienie funkcji rolniczej i turystyki poprzez trwałe wydzielenie gruntów rolnych znajdujących się w własności KOWR (dawniej AWR).

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego jest obecnie aktualizowany. W odniesieniu do terenu gminy Sośno projekt Planu wymienia szczegółowo zadania:

- budowę nowego punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Sośnie;
- modernizację i przebudowę sieci elektroenergetycznej (linii i stacji NN i SN, wymianę transformatorów, automatyzację linii i stacji w wyniku zastosowania zdalnego sterowania i elektroenergetycznej automatyki zabezpieczeniowej, w tym wskaźników przepływu prądów zwarciovych oraz zastosowanie inteligentnego opomiarowania, w tym liczników bilansujących wraz z infrastrukturą transmisyjną).

2. Ustalenia Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – plan modernizacji 2020+ (załącznik do uchwały nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r.) wyróżnia następujące priorytety rozwoju województwa:

- konkurencyjna gospodarka,
- modernizacja przestrzeni wsi i miast,
- silna metropolia,
- nowoczesne społeczeństwo.

Jest to najważniejszy dokument na poziomie wojewódzkim. Za nadrzędny priorytet Strategii Rozwoju Województwa kujawsko-pomorskiego przyjęto poprawę konkurencyjności gospodarki regionu wraz z koniecznością ograniczenia bezrobocia, natomiast pozostałe priorytety mają pełnić funkcję uzupełniającą. Ponadto, Strategia wskazuje dziedziny, których potencjał nie został wystarczająco wykorzystany m.in. turystyka, produkcja żywności, eksploatacja kopalni.

Na poziomie „Modernizacji przestrzeni wsi i miast” gmina Sośno została przyporządkowana do 4 poziomu polityki terytorialnej obejmującego obszary wiejskie wraz z lokalnymi ośrodkami rozwoju. Obszary te mają za zadanie aktywizację społeczno-gospodarczą na poziomie lokalnym, która rzutuje na rozwój całego województwa. W tym celu należy zapewnić jak najlepsze warunki rozwoju społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości lokalnej poprzez wykorzystywanie potencjału endogenicznego regionu tj. przetwórstwo rolno-spożywcze, leśne, potencjał turystyczny, pozyskiwanie energii odnawialnej.

3. Strategia Rozwoju Powiatu Sępoleńskiego

Strategia Rozwoju Powiatu Sępoleńskiego (uchwała Rady Powiatu nr XV/94/08 z dnia 30 stycznia 2008 r.) przedstawia wizję rozwoju powiatu, w której zawarto zakres działań prowadzący do zrównoważonego ożywienia gospodarczego, a także społecznego. Strategia rozwoju ma na celu ustalenie dziedzin wymagających interwencji w celu poprawy jakości życia, a także kierunków działań rozwiązywania problemów poprzez podejmowanie odpowiednich kroków dla zapewnienia tej poprawy. Są to działania w zakresie infrastruktury komunikacyjnej, technicznej, środowiska, społeczeństwa, obszarów wiejskich oraz gospodarki. Według ustaleń Strategii dużą szansą dla powiatu sępoleńskiego jest rozwój turystyki ze względu na walory przyrodnicze i kulturowe tego regionu. Czynnikiem wspierającym owy rozwój jest także dobra dostępność drogowa do Bydgoszczy.

W Strategii zwrócono uwagę na korzystne warunki do budownictwa letniskowego oraz rozwoju gospodarstw agroturystycznych w gminie Sośno.

4. Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Sępoleńskiego

Opracowana Strategia przedstawia wizję zrównoważonego rozwoju spójną ze strategią wojewódzką oraz krajową. W Strategii Rozwoju Powiatu Sępoleńskiego za realizację celu nadrzędnego wskazano „zwiększenie dochodów i podnoszenie standardów życia mieszkańców”, w ramach którego określono cele strategiczne. Są to działania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, infrastruktury technicznej, edukacji, ochrony kultury, środowiska, poprawy jakości świadczonych usług.

Peryferyjne położenie powiatu w stosunku do stref oddziaływań głównych ośrodków miejskich, duże rozproszenie osadnictwa, a także wysoka stopa bezrobocia utrudnia kształtowanie silnej pozycji na tle województwa. Sposobu na poprawę konkurencyjności powiatu należy poszukiwać w rozwoju mocnych stron regionu oraz odpierać zagrożenia wynikające z powyższych uwarunkowań. Są to działania mające na celu osiągnięcie przewagi jakościowej w „typowych” działalnościach, wytwarzanie lokalnych produktów, promowanie turystyki.

Dużej szansy dla gminy Sośno upatruje się w zwiększeniu atrakcyjności terenów wyznaczonych na jej obszarze, bowiem jako jedyna w powiecie nie jest w znacznej części objęta systemem ochrony przyrody, a ponadto leży stosunkowo najbliżej Bydgoszczy. Do aktywacji tego procesu niezbędny jest rozwój komunikacji publicznej, który zapewni swobodny dostęp do ośrodków miejskich.

5. Diagnoza Strategii Rozwoju Gminy Sośno

Strategię rozwoju gminy Sośno przyjęto uchwałą nr XV/89/08 Rady Gminy Sośno z dnia 31 stycznia 2008 r. Głównym celem wyznaczonym przez Strategię jest zapewnienie mieszkańcom godnych warunków życia oraz dynamizację konkurencyjności gminy, a więc naczelną ideą w planowaniu rozwoju gminy jest dążenie do osiągnięcia satysfakcjonującego pułapu w płaszczyznach, które oddziałują na jakość życia. Działania te muszą być podejmowane w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju, gdzie zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności stoi w równowadze z rozwojem gospodarczym oraz ochroną środowiska.

W tym celu wyznaczono priorytety mające istotne znaczenie dla rozwoju gminy:

- **rozwój gospodarczy**
  - tworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości (w tym promocja terenów inwestycyjnych),
  - poprawa kwalifikacji zawodowych mieszkańców,
  - rozwój turystyki,
  - promocja gminy,
- **rozwój społeczny**
  - poprawa jakości kształcenia,
  - działalność instytucji kultury i sportu,
  - ochrona zdrowia,
  - zapewnienie opieki przedszkolnej,
  - opieka społeczna,
  - bezpieczeństwo publiczne,
  - zapewnienie przestrzeni publicznej przyjaznej dla osób niepełnosprawnych,
  - wspieranie aktywności społecznej,
  - rozwiązywanie problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi,
  - rozwój umiejętności korzystania z technologii teleinformatycznej,
  - zagospodarowanie przestrzeni publicznej,
  - dofinansowania dla Straży Pożarnej,
- **rozwój infrastruktury technicznej oraz ochrona przyrody**
  - osiągnięcie właściwych standardów oraz zapewnienie obsługi w zakresie zaopatrzenia w wodę, gospodarki wodno-ściekowej, oczyszczania ścieków oraz gospodarki odpadami,
  - rozwój proekologicznych systemów grzewczych,
  - rozwój alternatywnych źródeł energii,
  - budowa sieci gazowych,
  - poprawa stanu czystości wód,
- **poprawa dostępności komunikacyjnej gminy**
  - przebudowa, remonty, podnoszenie standardu drogi krajowej (DK nr 25) oraz dróg powiatowych,
  - rozbudowa oraz utrzymanie właściwego stanu dróg gminnych,
  - rozwój transportu publicznego,
  - utworzenie systemu ścieżek rowerowych.

Wyznaczone kierunki działań muszą być traktowane w sposób współmierny (zarówno pod względem tempa, jak i zasadności realizacji) w zależności od aktualnych potrzeb oraz perspektyw realizacji.

4. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU ORAZ STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY

1. Położenie i granice gminy

Terytorium gminy Sośno znajduje w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Jest to jednocześnie najdalej na południowy wschód wysunięta gmina powiatu sępoleńskiego.

Od wschodu gmina Sośno graniczy z gminą Koronowo, należącą do powiatu bydgoskiego. Ta stosunkowo długa granica zaczyna się na rzece Sępolence w okolicach miejscowości Dziedno i biegnie na południe terenami rolnymi, przecinając drogę krajową nr 25 i kilka rowów melioracyjnych, omija Jezioro Dziedno, po czym skręca na zachód w okolicach Mąkowska (gm. Koronowo) i w postaci linii łamanej kieruje się na południowy zachód w okolice Sośna. Tam przebiega skrajem lasu w obrębie ewidencyjnym Toninek, przecina rzekę Krówkę i w okolicach Wąwelna skręca na wschód, a w Jaszkanie ponownie zaczyna zmierzać na południe. Biegnie przez łąki w Jaszkanie, Mierucin i dociera do lasów w Tuszkowie, Leśniewicach, gdzie zaczyna się bardzo krótka granica z gminą Sicienko, również wchodząca w skład powiatu bydgoskiego. Na południu gmina Sośno graniczy z gminą Mrocza, należącą do powiatu nakielskiego. W okolicach Tuszkowa granica skręca w kierunku zachodnim i prowadzi użytkami rolnymi i łąkami do Skoraczewa, gdzie wytyczana jest przez oddziały leśne – skręca na południe i ponownie na zachód. W Sitnie rozpoczyna się przebieg granicy z gminą Więcbork, będącej częścią powiatu sępoleńskiego. Granica zmienia kierunek na północny i prowadzi ponownie terenami rolnymi przez Sitno, fragmentami terenów leśnych w Ostrówku, aż do Rogalina, gdzie zmierza na północny zachód w okolice łąk w miejscowości Roztoki, gdzie rozpoczyna się przebieg granicy z gminą Sępólno Krajeńskie (powiat sępoleński). Granica wiedzie dalej na północ, omijając od zachodu tzw. Łąki Mazurskie, po czym przecina rzekę Orłę, a następnie skręca na wschód, skrajem lasu. W Szywałdzie granica wiedzie na północ, gdzie docierając do rzeki Sępolenki zmienia kierunek na wschodni. Przebieg Sępolenki wytycza północną granicę gminy aż do okolic wsi Obodowo, gdzie obejmuje jeszcze tereny rolne położone na północ od rzeki, przy gminie Gostycyn, należące do powiatu tucholskiego. Następnie granica ponownie dociera do Sępolenki, przy granicy w gminą Koronowo.

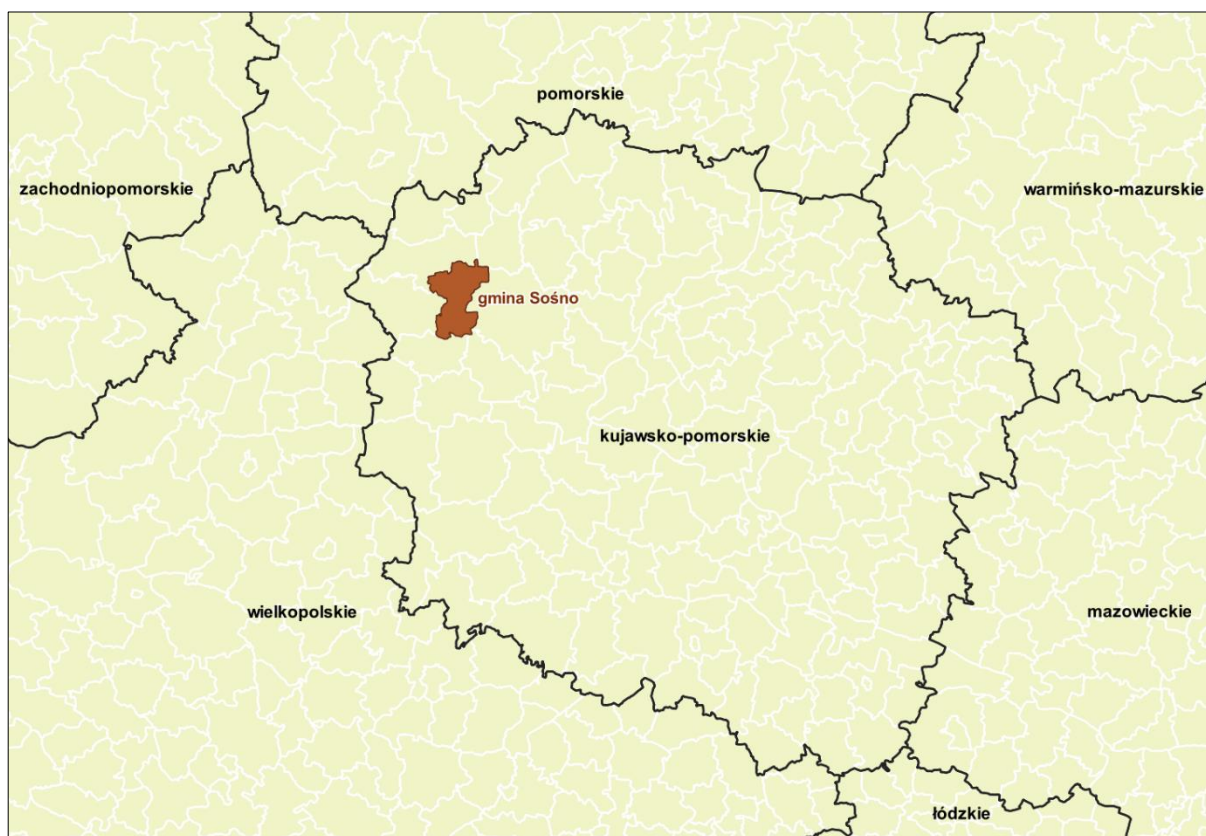
Zgodnie z najnowszym podziałem fizyczno-geograficznym, obszar gminy Sośno podzielony został pomiędzy dwa mezoregiony: Pojezierze Północnokrajeńskie i Pojezierze Południowokrajeńskie. Są one częścią większej jednostki – makroregionu Pojezierze Południowopomorskie.

Mezoregiony rozdziela rzeka Sępolenka, lecz na obszarze gminy nie wykazują znacznych rozbieżności w cechach morfologicznych jednostek. Charakterystyczny dla Pojezierzy Krajeńskich jest młodoglacjalny krajobraz, przejawiający się w postaci terenów wyrównanych lub falistych, miejscami pagórkowatych. Tego typu rzeźbie często towarzyszą jeziora, rzeki i ich doliny. Krajobraz wysoczyzny morenowej w danym rejonie urozmaicają pozostałości wałów ozowych, wytopiska oraz niewielkie ciągi moren czołowych. Ze względu na dominację terenów zbudowanych z glin i ich zwietrzelin, w strukturze użytkowania terenów dominują pola uprawne. Zadrzewienia występują wyspowo głównie w północnej i centralnej części gminy.

2. Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z położenia gminy

Gmina Sośno znajduje się w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w południowej części powiatu sępoleńskiego. Obszar gminy zlokalizowany jest pomiędzy 53°16' a 53°26' równoleżnikiem szerokości geograficznej północnej oraz 17°32' i 17°46' południkiem długości geograficznej wschodniej, zamykając granicą administracyjną obszar o powierzchni 16 264 ha (162,64 km²). W skład gminy Sośno wchodzi 22 wsie i 1 osada, podzielone na 20 sołectw (Dębiny, Dzedno, Jaszkowo, Mierucin, Obodowo, Olszewka, Przepańkowo, Rogalin, Roztoki, Sitno, Skoraczewo, Sośno, Szywałd, Tonin, Toninek, Tuskowo, Wąwelnio, Wielowicz, Wielowiczek i Zielonka).

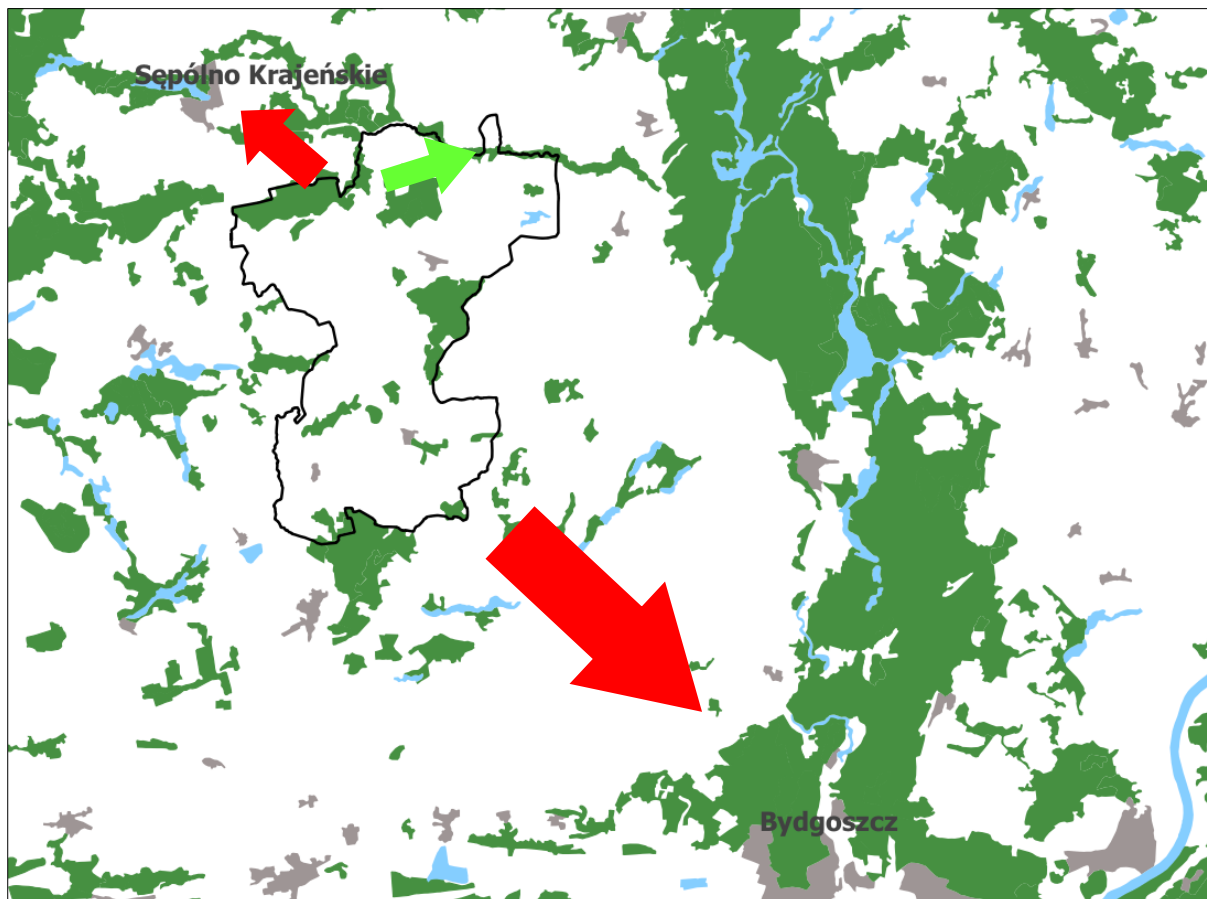
Gmina Sośno graniczy z 6 gminami. Od północy sąsiaduje z gminami Sępólno Krajeńskie i Gostycyn. Od wschodu z gminą Koronowo i jest to najdłuższa granica z gminą sąsiednią. Na południu gmina graniczy z gminami Sicienko i Mrocza, a na zachodzie z gminą Więcbork. W związku z tym gmina Sośno, jako położona na skraju powiatu sępoleńskiego, ma styczność z gminami trzech innych powiatów – bydgoskiego, nakielskiego i tucholskiego.

Ryc. 1. Położenie administracyjne gminy Sośno

Łączność przestrzenną warunków poszczególnych terenów w granicach gminy z terenami, które ją otaczają, sięgając kilkanaście kilometrów od jej granic, przedstawia poniższa rycina. Jest to mozaika typów pokrycia terenu CLC2006 - Corine Land Cover - terenów leśnych, rolnych, wód powierzchniowych i zwartych terenów zabudowanych. Wyraźnie widoczne są na tym obrazie powiązania gminy z terenami sąsiadującymi. Główne powiązania ekologiczne skierowane są na północ, północny wschód. Łąki na północy gminy i Dolina Sępolenki pozostają w łączności z położonym na terenie gminy Koronowo ekosystemem rzeki Brdy i Zalewu Koronowskiego. W pozostałych rejonach gminy zależności takie nie są szczególnie wyraźne. W przypadku powiązań przestrzennych sfery zurbanizowanej wyraźne

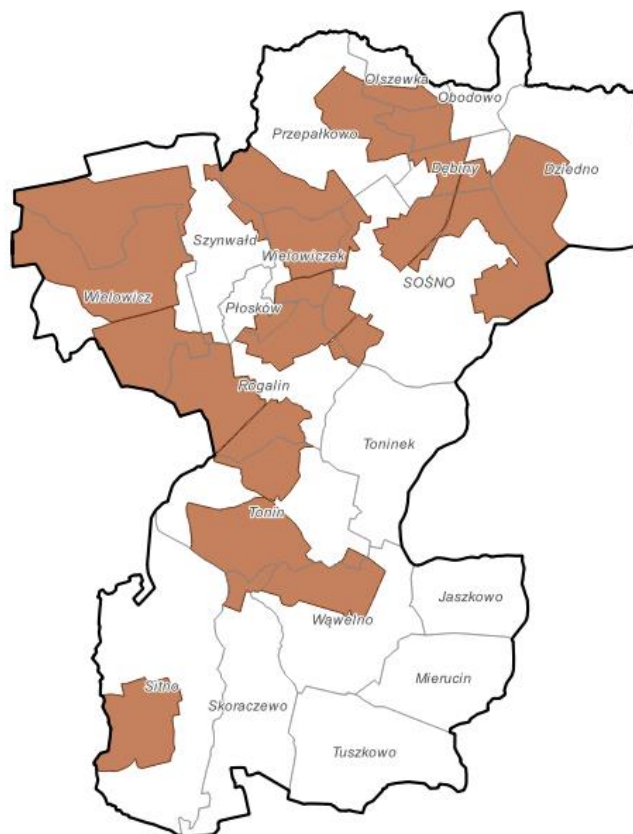
są połączenia Sośna z terenami Sępólno Krajeńskiego, a także położonej znacznie dalej Bydgoszczy. W świetle połączeń przestrzennych, rozwój tych jednostek we wspomnianych kierunkach staje się uzasadniony. Kierunki połączeń ekologicznych wskazują natomiast rejony, na których z uwagi na możliwość zachodzenia interakcji terenów gminy z jej otoczeniem, należy unikać planowania funkcji mogących stanowić zagrożenie dla funkcjonowania środowiska (a zwłaszcza ciągłości korytarzy migracji).

Ryc. 2. Schemat kierunków zewnętrznych powiązań systemowych: ekologicznych (zielona strzałka) i społeczno-gospodarczych (czerwone strzałki)

3. Stan ładu przestrzennego

Ustalenia Studium, które nie jest prawem lokalnym, a jedynie „aktem kierownictwa wewnętrznego gminy” czy też „oświadczeniem woli Rady Gminy”, realizowane są poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sośno z 2008 r. było systematycznie wykorzystywane zgodnie z przepisami, do opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. na obszarze gminy obowiązuje 9 uchwał dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Plany obejmują tereny o łącznej powierzchni 5635,30 ha, co stanowi 34,6% powierzchni całkowitej gminy.

Ryc. 3. Tereny posiadające obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (kolor brązowy)

Plany w granicach gminy Sośno, uchwalane były w latach 2015-2016. Obejmują stosunkowo duże pod względem powierzchniowy tereny, rozciągające się na jedną lub kilka miejscowości, często na granicach dwóch i więcej obrębów ewidencyjnych. Plany związane są głównie z budową i obsługą elektrowni wiatrowych, zlokalizowane są głównie na północy i w centrum gminy. Największy z nich – „Park Wiatrowy Sośno III” dla terenów położonych w gminie Sośno, został przyjęty uchwałą nr X/60/15 Rady Gminy Sośno z dnia 29 października 2015 r. W gminie nie uchwalano planów dla pojedynczych działek, małych terenów w rozproszeniu.

Przeznaczenie terenów wyznaczonych w miejscowych planach jest zdecydowanie rolnicze, jednak warunki ich użytkowania związane są z planowanymi inwestycjami w zakresie energetyki wiatrowej. W planach wskazano też tereny rolnicze ze strefą oddziaływania elektrowni wiatrowych i same tereny, na których elektrownie mają powstać. Obejmują one nie tylko same elektrownie wiatrowe wraz z urządzeniami i obiektami obsługującymi, ale także stałe place technologiczne oraz niezbędne drogi wewnętrzne, zapewniające dojazd do wiatraków. Uzupełnieniem dla funkcji rolniczej i infrastrukturalnej jest zabudowa, głównie mieszkaniowa i zagrodowa, które stanowią jednak niewielki odsetek całkowitej powierzchni planów.

Posiadanie wielu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wpływa na uproszczenie procedur administracyjnych oraz wzrost atrakcyjności terenów. Zestawienia zmian użytkowania terenu oraz liczby decyzji o warunkach zabudowy wydawanych w gminie w latach 2015-2017 wskazują, że inwestycje skupiały się przede wszystkim na zwiększeniu powierzchni zabudowy mieszkaniowej, dla której decyzje wydawane były najczęściej. Warto zwrócić jednak uwagę jak dużo decyzji

wydawanych było dla realizacji zabudowy usługowej i „innej” na terenie gminy, zwłaszcza porównując te wartości do danych dla całego powiatu. Na przestrzeni kilku ostatnich lat nieznacznie wzrosła powierzchnia gruntów ornych, areal lasów pozostawał raczej bez zmian, podobnie jak gruntów zabudowanych. Zmniejszała się powierzchnia nieużytków, najwidoczniej przekształcanych w użytki rolne. W późniejszych latach zaznacza się wzrost zainteresowania inwestycyjnego terenami w gminie, głównie na potrzeby zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.

Tabela 2. Zmiany struktury użytkowania terenów gminy Sośno

Rok	Użytki rolne		Grunty leśne oraz zadrzewione		Grunty zabudowane i zurbanizowane			Użytki ekol.	Nieużytki
	grunty orne	razem z pozostałymi	lasy	razem z pozostałymi	tereny mieszk.	tereny produkcyjne	razem z pozostałymi		
w ha									
2012	10 554	12 209	2 818	2 949	29	11	454	55	487
2013	10 561	12 216	2 816	2 948	29	11	454	55	482
2014	10 559	12 218	2 816	2 948	29	11	453	55	481

Źródło: BDL GUS

Tabela 3. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydane w latach 2015-2017 na terenie gminy Sośno i powiatu sępoleńskiego

	2015 r.			2016 r.			2017 r.		
	Powiat sępoleński	Sośno	udział	Powiat sępoleński	Sośno	udział	Powiat sępoleński	Sośno	udział
decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	7	0	-	1	0	-	6	1	16,6%
decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	200	17	8,5%	245	23	9,4%	222	17	7,7%
decyzje dotyczące zabudowy usługowej	32	3	9,4%	23	4	17,4%	27	2	7,4%
decyzje dotyczące innej zabudowy	65	21	32,3%	88	23	26,1%	141	35	24,8%
Decyzje razem:	304	41	13,5%	357	50	14,0%	396	55	13,9%

Źródło: BDL GUS

Z danych zawartych w Tabeli 2 wynika, że ponad 75% powierzchni gminy zajmują użytki rolne składające się w zdecydowanej większości z gruntów ornych. Ze względu na tak duży udział terenów rolniczych w ogólnej powierzchni gminy jest to jednocześnie dominująca forma użytkowania terenu w poszczególnych jej sołectwach. Taki stan rzeczy spowodowany jest stosunkowo dobrymi warunkami glebowymi na terenie gminy sprzyjającymi rozwojowi rolnictwa. Ma to również odzwierciedlenie w przypadku terenów wykorzystywanych na potrzeby produkcyjne, wśród których dużą rolę odgrywają przedsiębiorstwa bezpośrednio powiązane z branżą rolniczą (również widoczne jako wysoka liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla „zabudowy innej”).

Stosunkowo niewielki udział w powierzchni gminy mają tereny zadrzewione. Stanowią one około 18% powierzchni gminy, zatem wskaźnik lesistości jest o prawie 10 punktów procentowych niższy od wskaźnika krajowego. Wśród terenów zadrzewionych dominują lasy, które zajmują największe powierzchniowo tereny na północy gminy – dolina Sępolenki, Szywałd, Wielowicz, Przepałkowo, a także Toninek.

Na terenie gminy brak terenów o typowej funkcji turystycznej. W takim aspekcie rozpatrywane mogą być jedynie obszary o ciekawych pod kątem turystycznym walorach środowiska naturalnego. Odczuwalne są jednak braki w infrastrukturze turystyczno-rekreacyjnej pozwalającej na pełne wykorzystanie potencjału tych obszarów. Gmina Sośno posiada stosunkowo dobrze rozwiniętą sieć komunikacyjną, której najważniejszą składową jest droga krajowa nr 25. Ponadto w miarę równomiernie w gminie rozmieszczone są drogi powiatowe, zapewniające połączenie z ważnymi ośrodkami wielofunkcyjnymi poza granicami jednostki, jak i odpowiadające za sprawną komunikację wewnętrzną, wspólnie z układem dróg gminnych.

Sieć osadnicza gminy składa się z 22 wsi i 1 osady. Obszar gminy podzielony jest na 20 sołectw. Miejscowość sołecka jest to zespół miejscowości, który przyjmuje nazwę miejscowości wiodącej. Zespół ten z reguły stanowi wieś i przyległe do niej mniejsze miejscowości:

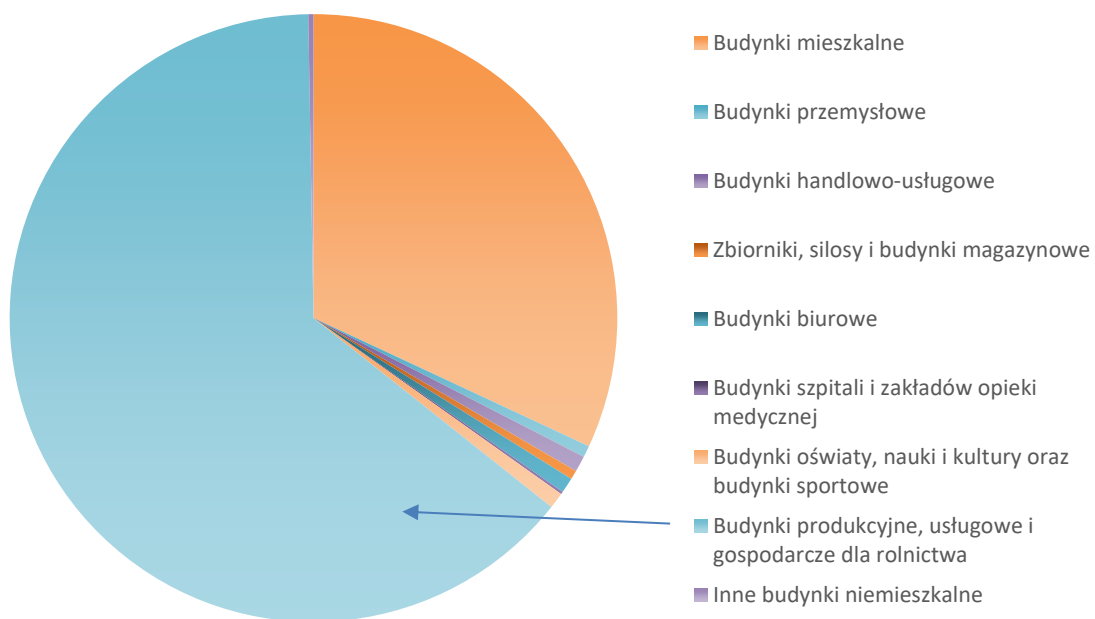
- Dębiny,
- Dzedno,
- Jaskowo,
- Mierucin,
- Obodowo,
- Olszewka,
- Ostrówek (sołectwo Tonin),
- Płosków (sołectwo Wielowicz),
- Przepałkowo,
- Rogalin,
- Rostoki,
- Sitno,
- Skoraczewo,
- Sośno,
- Szywałd,
- Tonin,
- Toninek,
- Tuskowo,
- Wąwelnio,
- Wielowicz,
- Wielowiczek,
- Zielonka.

Osada: Borówki (sołectwo Przepałkowo).

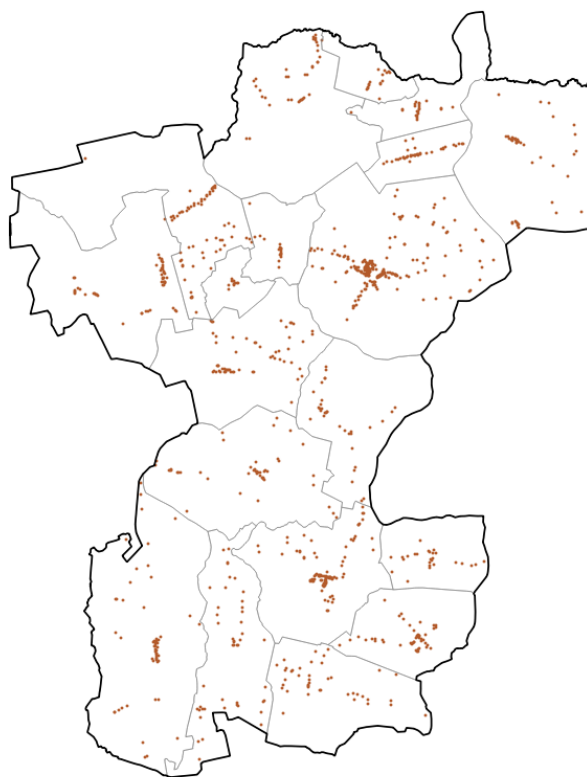
Strukturę charakteru budynków sieci osadniczej przedstawia Tabela 4. W dalszej części zamieszczono też ryciny prezentujące koncentracje wybranych typów funkcjonalnych budynków.

Tabela 4. Struktura funkcji budynków sieci osadniczej (dane EGİB)

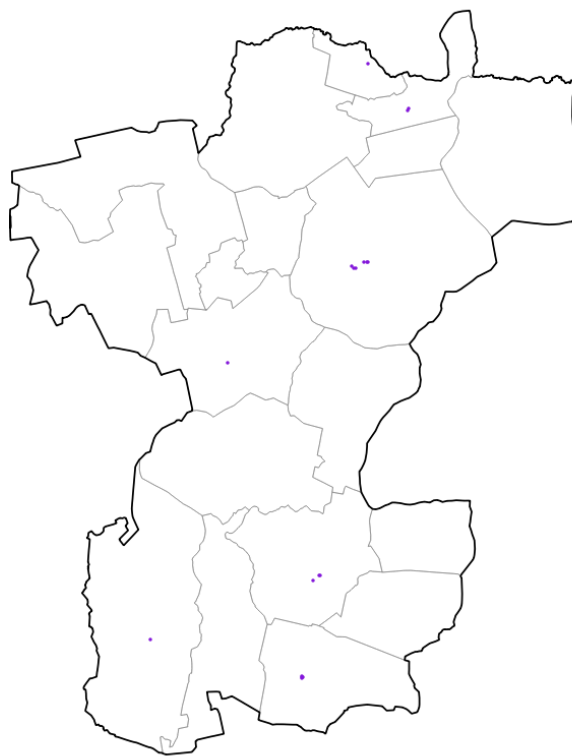
Funkcja budynku:	Liczba budynków
Budynki mieszkalne	937
Budynki przemysłowe	18
Budynki handlowo-usługowe	25
Zbiorniki, silosy i budynki magazynowe	14
Budynki biurowe	24
Budynki szpitali i zakładów opieki medycznej	4
Budynki oświaty, nauki i kultury oraz budynki sportowe	25
Budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa	1879
Inne budynki niemieszkalne	8
SUMA	2934

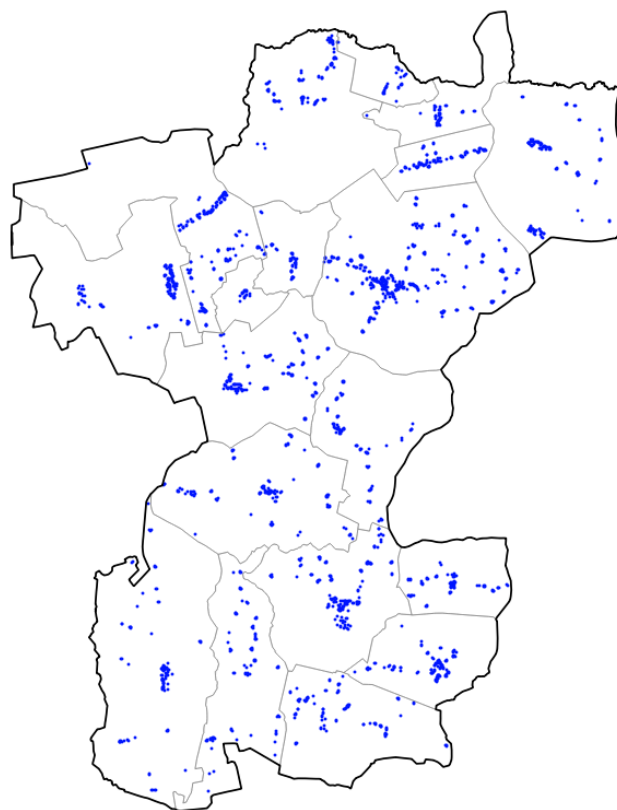
Ryc. 4. Zestawienie struktury funkcji budynków sieci osadniczej gminy

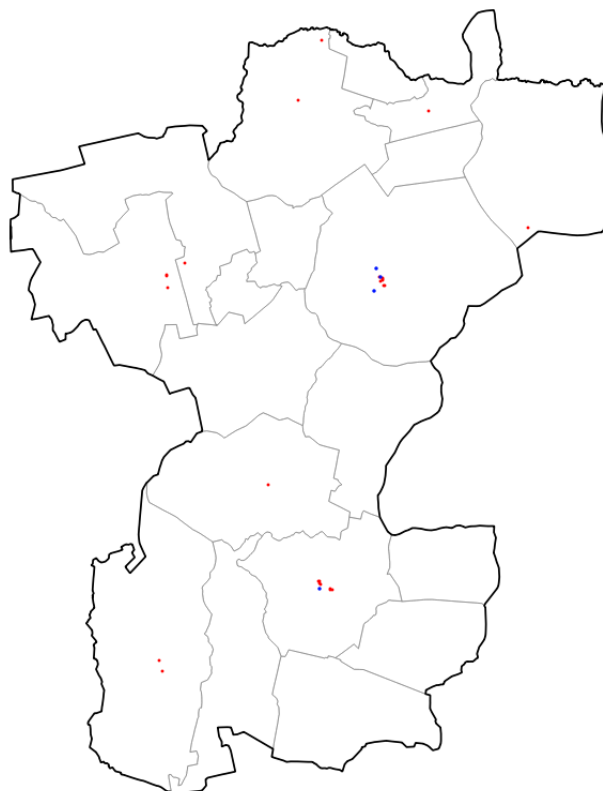
Ryc. 5. Lokalizacja budynków mieszkalnych na terenie gminy

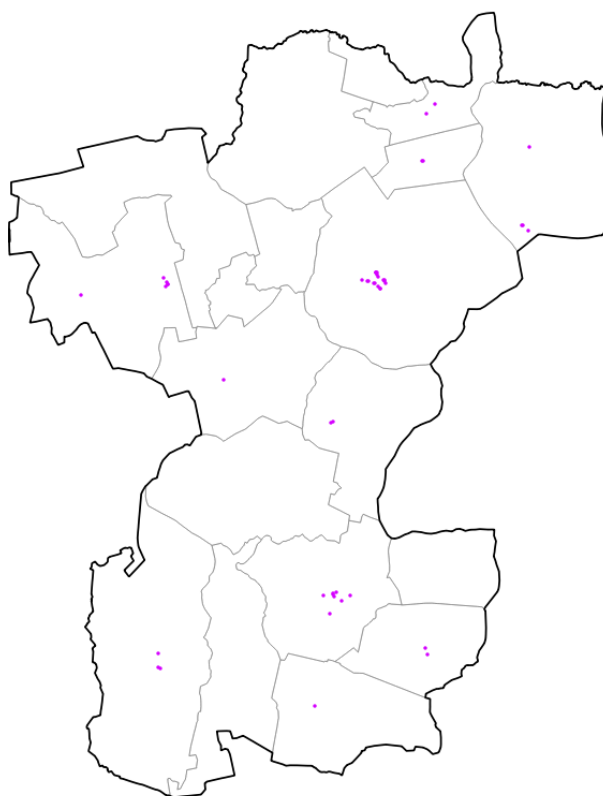
Ryc. 6. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcyjnej

Ryc. 7. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcji, usług i gospodarczej dla rolnictwa

Ryc. 8. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji usług publicznych (budynki opieki zdrowotnej – kolor niebieski; budynki oświaty, nauki i kultury, kultu religijnego oraz budynki sportowe – kolor czerwony)

Ryc. 9. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji handlowo-usługowej oraz biurowej

Mimo iż rozkład wielkości miejscowości w obrębie gminy jest dość regularny, to koncentracja zabudowy w widoczny sposób zaznacza się w obrębie wsi Sośno, Wąwelno, Wielowicz, Sitno, Szywałd czy Mierucin. Zabudowa koncentruje się w centrum miejscowości – głównie mieszkaniowa (i usługowa w większych wsiach), której towarzyszy zabudowa związana z produkcją rolną. Rozmieszczona jest wzdłuż dróg łączących wsie i nie wykazuje znacznego rozproszenia, oddalenia od ciągów komunikacyjnych. W przypadku Sośna i Wąwelna przeważa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, co znajduje odzwierciedlenie w liczbie mieszkańców. Sośno, Wąwelno, Wielowicz oraz Sitno skupiają również większość obiektów usługowych, handlowych, kulturowych, oświatowych i medycznych gminy. Biorąc pod uwagę pozostałe miejscowości, wartość liczby mieszkańców na poziomie 200 osób jest wielkością graniczną, powyżej której miejscowości nabierają cech demograficznych ułatwiających rozwój. Powyżej tej wartości mają one szansę na rozwój demograficzny, uzasadnione staje się lokowanie pojedynczych usług, a także poprawie ulegają wartości wskaźników uzasadniających inwestycje infrastrukturalne. Miejscowości powyżej 200 mieszkańców można więc uznać za rozwojowe. Na terenie gminy są to miejscowości: Dziedno, Mierucin, Przepałkowo, Rogalin, Sośno, Szywałd, Tonin, Wąwelno. Do liczby 200 mieszkańców zbliża się również Wielowicz – 192 osoby.

Biorąc pod uwagę całkowitą liczbę 22 miejscowości oraz ich w miarę regularne rozmieszczenie, należy uznać, że sieć osadnicza jest dobrze rozwinięta. Świadczy o tym także fakt, że tylko 2 z tych miejscowości nie ma statusu sołectwa.

Liczba ludności gminy Sośno w 2016 r. wynosiła 5074 osoby, co daje najniższą liczbę wśród gmin powiatu sępoleńskiego. Pozostałe gminy to jednostki miejsko-wiejskie, a ich obszary wiejskie liczą od około 4500 do 7300 osób, przy czym należy wskazać, iż w Kamieniu Krajeńskim liczba ludności miejskiej i wiejskiej łącznie wynosi nieco ponad 7000 osób, czyli tylko 2000 osób więcej niż w gminie Sośno. Wskazuje to na różnice populacji w gminach powiatu, jednak biorąc pod uwagę liczbę miejscowości, są one odpowiednio wyższe, kiedy liczba ludności wzrasta, zatem można przyznać, iż w powiecie, w tym w gminie Sośno, występuje w miarę równomierne rozmieszczenie miejscowości.

Dominującą pozycję w hierarchii sieci osadniczej miejscowości determinują, oprócz korzystnej lokalizacji, także funkcje usług m.in. publicznych i administracyjnych. Do podstawowych jednostek organizacyjnych szczebla gminnego zaliczyć należy:

- Szkołę Podstawową w Wąwelnie,
- Szkołę Podstawową w Sośnie,
- Szkołę Podstawową w Przepałkowie,
- Przedszkole Samorządowe w Sośnie,
- Gminną Bibliotekę Publiczną w Sośnie.

4. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu

Aktualne zagospodarowanie terenu gminy Sośno jest wynikiem oddziaływań czynników środowiskowych, społecznych, gospodarczych oraz kulturowych. Uwarunkowania przyrodnicze gminy nie wykazują tak znacznego zróżnicowania, które mogłoby stanowić kryterium delimitacji jednostek funkcjonalno-przestrzennych. Podział gminy, choć wewnętrznie stosunkowo jednorodnej, wynikać może ze stosunków społeczno-gospodarczych. Większość gminy stanowią pola uprawne, jednostki osadnicze są w miarę równomiernie rozmieszczone, nie występuje zjawisko znacznego rozproszenia zabudowy.

Działalność usługowa, z zakresu administracji, oświaty, kultury, ochrony zdrowia czy handlu znajduje się w miejscowości gminnej – Sośnie. Można zatem uznać Sośno i tereny przyległe za strefę wielofunkcyjną, a ponieważ pozostałe wsie nie wyróżniają się znacznie na tle usługowym, gospodarczym, stanowią rolniczo-osadnicze tło gminy. Wyróżnić można również tereny leśne, jako większe skupiska, zlokalizowane na północy gminy. Kierunki dalszego zagospodarowania gminy Sośno wyznaczone zostały na podstawie głównych jednostek funkcjonalno-przestrzennych.

Najbardziej istotne elementy sieci osadniczej znajdują się w obrębie jednostki wysoczyznowej w centralnej i północno-zachodniej części gminy. Mimo to można uznać, że sieć osadnicza gminy jest dość równomiernie rozłożona. Największe miejscowości położone są przy podstawowych ciągach komunikacyjnych przechodzących przez teren gminy. Dzięki temu charakteryzują się dobrą dostępnością i obsługą komunikacyjną. Miejscowość Sośno pełni rolę podstawowej jednostki osadniczej, realizującej główne funkcje przestrzenne takie jak: mieszkalnictwo, usługi, oświata, zakłady pracy itd. Podobną rolę, lecz w mniejszym stopniu, pełni miejscowość Wąwelno.

Położenie w sąsiedztwie podstawowych jednostek osadniczych miało także wpływ na rozwój wsi Wielowicz, Rogalin, Mierucin czy Jaszkowo i Sitno. W nich szczególnie rozwinęła się zabudowa gospodarcza powiązana z rolnictwem, choć występują one licznie na terenie całej gminy. Do tej pory rozwój sieci osadniczej w gminie warunkowany był głównie korzystnymi warunkami do prowadzenia gospodarki rolnej oraz lokalizacją głównych linii komunikacyjnych. Wybitnie rolniczy charakter gminy pozwolił jednak również na rozwój w zakresie usług, handlu i przetwórstwa.

Przeznaczenie poszczególnych terenów w gminie oraz ich zagospodarowanie określone jest poprzez obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. W gminie uchwalane były do tej pory miejscowe plany dla dużych obszarów, których głównym celem było dostosowanie odpowiednich terenów pod kątem inwestycji związanych z elektroenergetyką wiatrową. Choć plany te obejmowały częściowo tereny zabudowy mieszkaniowej czy zagrodowej, nie sporządzano mniejszych obszarowo planów, dedykowanych pod konkretny typ zabudowy. W związku z tym, w pozostałych rejonach w gminie zabudowa była realizowana przede wszystkim na podstawie decyzji lokalizacji celu publicznego i ustalenia warunków zabudowy. Nie doprowadziło to jednak do chaosu funkcjonalno-przestrzennego i nie utrudniło znacząco zachowania ładu przestrzennego i kontroli nad planowanym rozwojem sieci osadniczej.

5. STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

1. Budowa geologiczna

Gmina Sośno położona jest na Pojezierzu Krajeńskim, a większość jej obszaru stanowi wysoczyzna morenowa. W związku z tym wśród utworów powierzchniowych dominują czwartorzędowe utwory glacialne i fluwioglacialne, a lokalnie towarzyszą im młodsze utwory holocenu. Miąższość utworów czwartorzędowych w danym rejonie sięga około 70 m i zbudowane są z naprzemiennie ułożonych warstw piasków fluwioglacialnych oraz glin zwałowych. Osady te zalegają na utworach neogenu, głównie iłach, piaskach kwarcowych mioceńskich, z przewarstwieniami węgla brunatnego.

Na niemal całej powierzchni gminy występują gliny zwałowe stadiału górnego zlodowacenia wiśły, a także ich zwietrzeliny. Powierzchnię wysoczyzny urozmaicają zlokalizowane w północnej części gminy fragmenty ozu, zbudowane z piasków, żwirów i glin zwałowych. Zachowane części tworzą ciąg o przebiegu SW-NE w linii Wielowicz-Szynwałd-Płosków-Wielowiczek. Ponadto w okolicach Ostrówka, Sitna i Skoraczewa znajdują się pagórki moren czołowych. Do form czwartorzędowych zalicza się również niewielkie zastoisko w rejonie Przepałkowa, zbudowane z piasków, mułków i iłów.

Młodsze utwory holocenijskie wypełniają głównie niewielkie obniżenia bezodpływowe, gdzie doszło do nagromadzenia namułów z dużym udziałem materii organicznej. Drobne piaski, mułki wypełniają również doliny cieków, w tym dolinę Sępolenki czy Krówki. Na zboczach dolin występują piaski, żwiry fluwialne i fluwioglacialne. Większe powierzchniowo tereny zbudowane z osadów biogenicznych występują głównie na północy, gdzie przy granicy obrębów Szynwałd i Wielowicz znajdują się rozległe łąki na torfach i gytiach, nazwane Łąkami Mazurskimi. Torfy w dużym skupisku występują również w okolicach Jaszkowa i Tuszkowa.

Budowa geologiczna determinuje występowanie naturalnych złóż surowców pospolitych. Obecnie rozpoznanymi złożami piasków w granicach gminy Sośno są: złożo Rogalin I oraz Jaszkowo I. Pierwsze z nich jest obecnie eksploatowane, natomiast eksploatację drugiego zakończono w 2016 r.

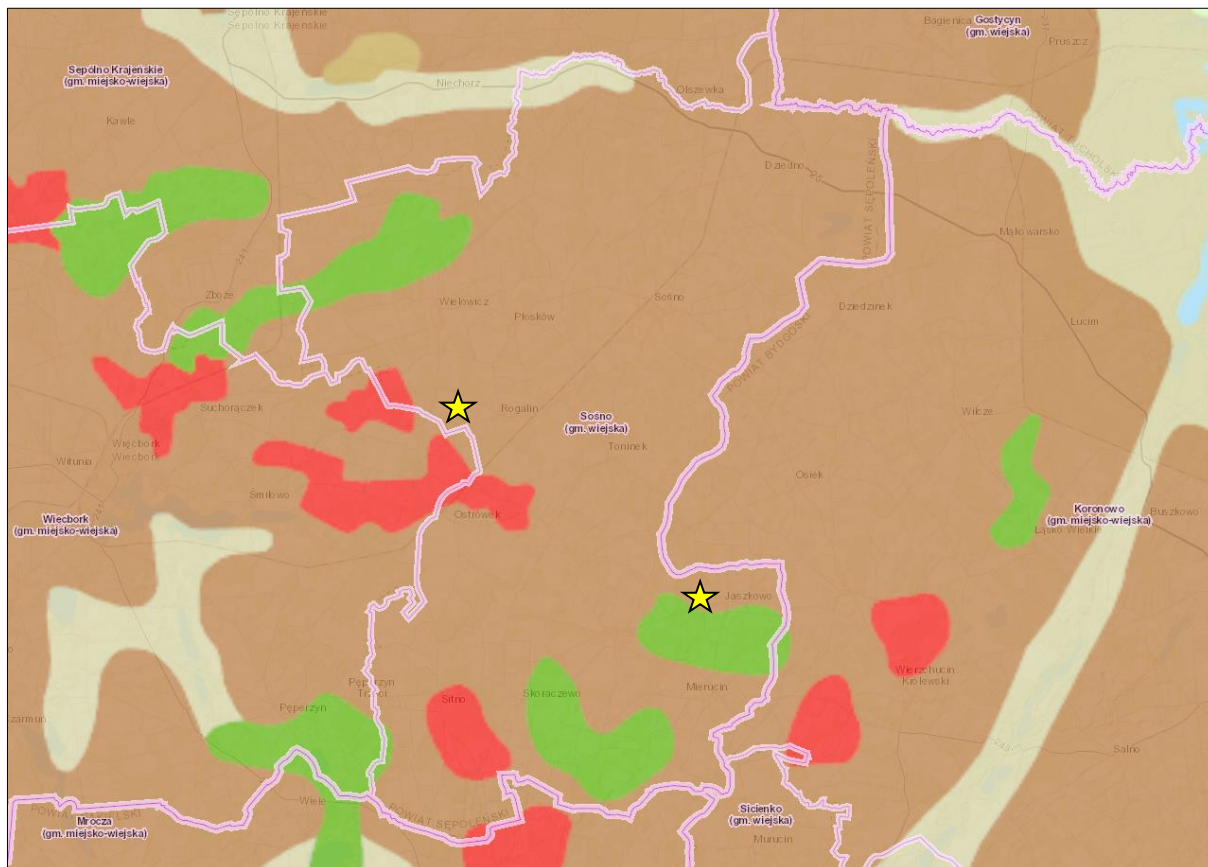
Pod względem geologiczno-inżynierskim tereny gminy podzielić należy na 2 charakterystyczne typy budowy geologicznej:

- **wysoczyzna morenowa**, gdzie występują dogodne warunki dla rozwoju zabudowy, ponieważ gliny, piaski i żwiry tych terenów stanowią zwarte i twardoplastyczne spoiwo, co ogranicza w znacznym stopniu zjawiska geodynamiczne, poziom wód gruntowych na tych terenach występuje na głębokości około 3-5 m p.p.t.;

- **dolina Sępolenki i innych cieków oraz zagłębień bezodpływowych**, zbudowana głównie z utworów luźnych i miękkoplastycznych o zwierciadle wód podpowierzchniowych zalegających często płytko pod powierzchnią terenu (często poniżej 1 m p.p.t.) - obszary te nie nadają się do zainwestowania z powodu:

- konieczności wymiany gruntów nośnych,
- naruszania stosunków wodnych, często w obszarach wrażliwych dla środowiska,
- konieczności stosowania rozmaitych kosztownych form fundamentowania budowli,
- naruszenia bogatych centrów bioróżnorodności środowisk wilgotnych.

Należy jednocześnie wskazać, iż w obrębie gminy Sośno warunki geotechniczne są zdecydowanie korzystne. Rozległa wysoczyzna morenowa prezentuje sprzyjające uwarunkowania dla potencjalnych inwestycji, a doliny cieków są niewielkie, łąki biogeniczne również zajmują niewielki odsetek całkowitej powierzchni gminy.

Ryc. 10. Utwory powierzchniowe obszaru gminy Sośno i okolic ze wskazaniem źródeł kruszyw naturalnych (oznaczone gwiazdką; kolor brązowy – gliny zwałowe, czerwony – żwiry, piaski i gliny moren czotowych; zielony – torfy i namuty, szarozielony - piaski, żwiry i mułki rzeczne; źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych; Państwowy Rejestr Granic)

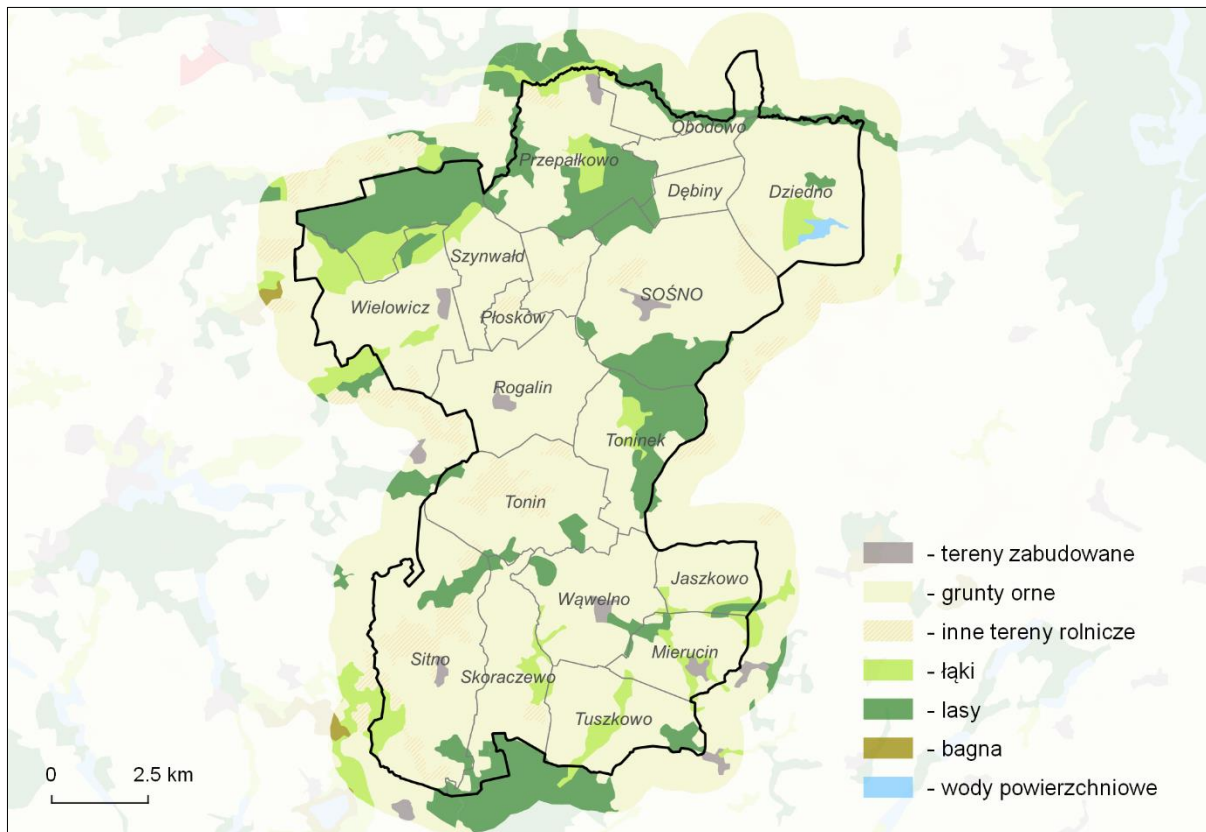
Pokrywa glebowa, jak i użytkowanie terenu, są pochodnymi wielu procesów i uwarunkowań środowiska przyrodniczego danego obszaru, m. in. budowy geologicznej. W granicach gminy Sośno dominują tereny wysoczyznowe, z reguły o glebach znacznej żyzności.

W obrębie wysoczyzny wykształciły się przeważnie gleby płowe na glinach zwałowych w procesie lessiważu. Gleby te dominują pod względem zajmowanej powierzchni w gminie. Dzięki dużej zawartości minerałów ilastych charakteryzują się znaczną żyznością. Glebom płowym często towarzyszą gleby deluwialne, jako wynik przekształceń pierwotnie wykształconych gleb na terenach nachylonych, które pod wpływem procesów stokowych zmieniają budowę profilu glebowego. Gleby tego typu występują na zboczach mniejszych dolinek rzecznych, o niezbyt wysokim nachyleniu. Gleby deluwialne, podobnie jak lokalnie wykształcone gleby rdzawe, przybierają postać akcesorycznych względem gleb płowych na wysoczyźnie. W dnach mniejszych dolin rzecznych czy obniżzeń bezodpływowych, zastoisk, wykształciły się gleby glejowe i organiczne, przy wysokim udziale wód gruntowych i jednocześnie ograniczonym dopływie tlenu.

Poszczególne typy gleb, a także ukształtowanie terenu, wpłynęły na obecne użytkowanie terenu.

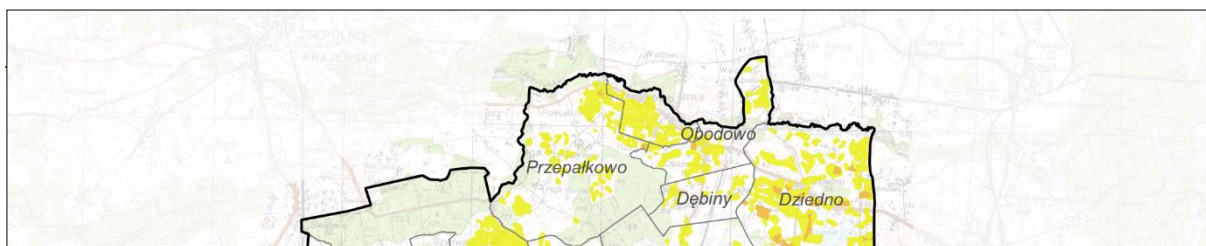

Na glebach płowych i rdzawych występują tereny rolnicze, które zdecydowanie dominują pod względem powierzchni w gminie Sośno. Terenów leśnych jest zdecydowanie mniej, największe, zwarte tereny leśne występują na północy gminy (Szynwałd, Przepańkovo), a także na centrum, wschodzie (Sośno). Na południu gminy lasy przybierają formy znacznie mniejszych płatów. W dnach doliny, zagłębieniach bezodpływowych, występują również łąki. W obrębie całej gminy rozmieszczone są tereny zabudowane, tworzące sieć osadniczą.

Ryc. 11. Użytkowanie terenu w gminie Sośno (źródło: Corine Land Cover, Państwowy Rejestr Granic)

Użytki rolne stanowią większość pod względem struktury użytkowania gruntów w gminie – około 65% jej ogólnej powierzchni. W związku z tym jest to gmina rolnicza, jednak klasyfikacja gleboznawcza wskazuje, iż grunty dobre to niespełna 20% wszystkich gruntów rolnych. Gleby najlepszych klas w gminie zaliczane są do klas RIIIa i RIIIb, klasy II i I nie występują. Grunty o dobrej przydatności dla rolnictwa występują głównie na północy gminy, najwięcej w obrębach Działno, Wielowicz, Rogalin gdzie obok RIIIb, występują płatki gleb RIIIa, a ponadto w Obodowie, Dębinach, Sośnie, Szynwałdzie, Przepańkowie. Na południu przede wszystkim grunty takie występują w okolicach Wąwelna, Tuskowa, Jaskowa. Na pozostałych terenach gminy występują grunty klas IV i niższych, V i VI głównie w rejonach, gdzie dominują słabe gleby napiaskowe.

Ryc. 12. Struktura klas bonitacyjnych gleb o najlepszych predyspozycjach rozwoju rolnictwa w gminie Sośno (źródło: Ewidencja Gruntów i Budynków, Państwowy Rejestr Granic, Geoportal Krajowy)

2. Rzeźba terenu

Obszar gminy położony jest w obrębie Pojezierza Krajeńskiego. W związku z tym dominują tam formy młodoglacjalne, powstałe w czasie ostatniego zlodowacenia i później holocenu. Pod względem geomorfologicznym powszechne jest występowanie wysoczyzny morenowej, przeważnie płaskiej czy lekko falistej. Jej powierzchnię urozmaicają też liczne pagórki, a także zagłębienia wytopiskowe, obniżenia po martwym lodzie, szczególnie na północnym wschodzie gminy. Ponadto w jej granicach znajdują się wyniesienia moren czołowych, a także wały ozowe oraz niewielkie, raczej płaskodenne doliny niewielkich cieków.

Wysokości bezwzględne w obrębie wysoczyzny morenowej wynoszą generalnie 120-130 m n.p.m. Jej powierzchnia jest na ogół płaska, jak np. w okolicach Szywałdu, gdzie osiąga wysokość około 120 m n.p.m., a w jej obrębie występują jedynie niewielkie obniżenia i wypiętrzenia, stosunkowo rzadko. Większe urozmaicenie pod tym względem zaczyna pojawiać się na wschód od Szywałdu, w Płoskowie, Wielowiczku i dalej w Sośnie. Na powierzchni wysoczyzny wyraźnie zaznaczają się pagórki, w dużym nagromadzeniu, teren staje się falisty, w okolicach Wielowiczka osiąga już około 130 m n.p.m. i więcej na kulminacjach. Jedną z nich, zlokalizowaną na wschód od zwartej zabudowy Sośna, osiąga 152 m n.p.m. i jest najwyższym wyniesieniem w granicach gminy. Teren obniża się w kierunku północnym, do 135 m n.p.m. w Obodowie i mniej przy północnej granicy gminy, gdzie znajduje się obniżenie dolinne Sępoleńki. Przy górnym załomie doliny wysokość bezwzględna wynosi około 125 m n.p.m. a przy dolnym nieco ponad 100 m n.p.m. W obrębie zbocza doliny występują lokalnie niewielkie dolinki denudacyjne, wcięcia erozyjne.

W północnej części gminy, poza pagórkami, wysoczyzną morenową występują również inne formy rzeźby, jak np. zagłębienie wytopiskowe w północno-zachodniej części gminy. Teren obniża się tam

do około 118-120 m n.p.m. i jest niemal płaski. Są to tzw. Łąki Mazurskie zlokalizowane na północ od wsi Roztoki, Wielowicz, Szynwałd. W okolicach Wielowicza, Wielowiczka, Płoskowa znajdują się również niewielkie wyniesienia, będące w rzeczywistości pozostałościami ozu. Mają postać form wydłużonych o przebiegu zachód-wschód, a deniwelacje w ich obrębie sięgają około 1-2 m.

W centralnej części gminy Sośno, wysokości bezwzględne mieszczą się w przedziale 130-140 m n.p.m. Wyżej wyniesionymi elementami rzeźby są pagórki moreny czołowej. W okolicach Rogalina wysokość w obrębie tych form dochodzi niemal do 150 m n.p.m., a w Ostrówku około 145 m n.p.m. Wyniesienia moreny czołowej występują również na południu gminy, w Sitnie i Skoraczewie – osiągają do maksymalnie 140 m n.p.m. Poza tym, na południu wysokości bezwzględne sięgają około 120-130 m n.p.m. W rejonie Toninka, Jaszkowa występują tereny płaskie, łąkowe, gdzie teren osiąga około 115-118 m n.p.m. Ponadto wysoczyznę rozcinają niewielkie doliny cieków, m.in. Krówki, Orli czy Dopływu z Przepałkowa, Dopływu z Dębin. Ponadto na północnym wschodzie gminy znajduje się Jezioro Dziedno, w pobliżu którego występuje stosunkowo dużo niewielkich zagłębień bezodpływowych.

Na obszarze gminy nie występują tereny narażone na uruchomienie ruchów masowych. Tereny o spadkach powyżej 8%, które są problematyczne m.in. ze względów inwestycyjnych, praktycznie nie występują. W obrębie wysoczyzny morenowej nachylenie jest niewielkie – zazwyczaj około 2-3%, lokalnie, na większych pagórkach i wyniesieniach może przekraczać 5%.

Rzeźba terenu na analizowanym obszarze nie uległa znaczącym zmianom w czasach współczesnych i jest dobrze zachowana. Najbardziej aktywne morfologicznie tereny w gminie występują wzdłuż doliny Sępolenki, choć należy zaznaczyć, iż nie są to zjawiska dynamiczne, znacznie już wygaszone. Ostateczny wygląd morfologiczny gminy ukształtowany został w czwartorzędzie.

3. Wody powierzchniowe i podziemne

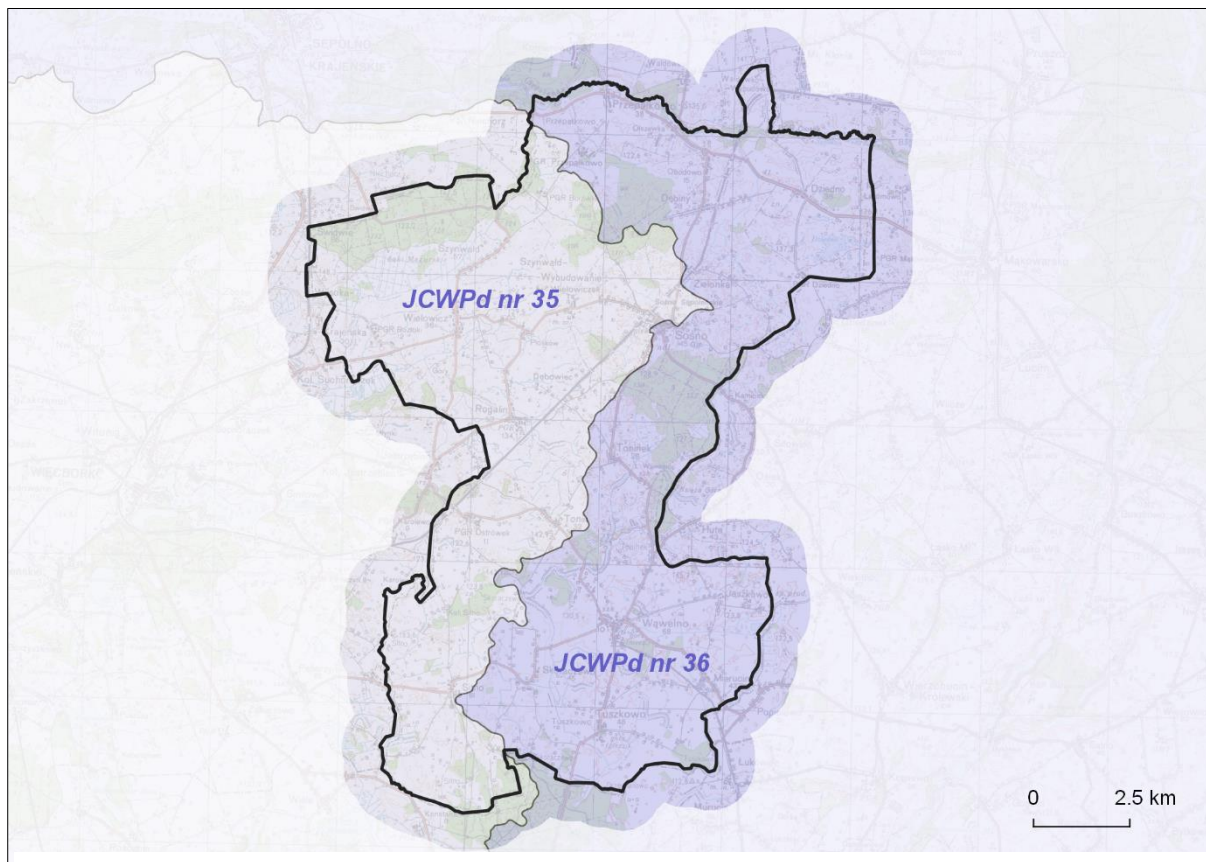
Budowa geologiczna warunkuje występowanie na danym obszarze dwóch pięter wodonośnych – trzeciorzędowego i czwartorzędowego, w obrębie którego wyróżniono dodatkowo dwa poziomy wodonośne. Piętro trzeciorzędowe występuje na głębokości około 100-130 m, a jego zwierciadło stabilizuje się na głębokości od kilku do ponad 30 m. Ośrodkiem wodonośnym są mioceńskie piaski drobnoziarniste.

Piętro czwartorzędowe tworzy poziom górny i dolny, które pozostają w łączności. Wody gruntowe mają charakter napięty lub swobodny. Poziom górny występuje przeważnie około 3-5 m p.p.t., a zmienność uwarunkowana jest konfiguracją warstw piaszczystych między pokładami glin. Wodonoścem są piaski i żwiry zlodowacenia wisły. Poziom ten osiąga niewielką miąższość oraz małą wydajność, przez co wykorzystywany jest jedynie na potrzeby indywidualnych użytkowników Dolny poziom znajduje się na głębokości od 40 do 80 m p.p.t. w piaskach i żwirach zlodowacenia warty. Zwierciadło wód jest napięte, poziom posiada dobrą izolację od powierzchni terenu i jest wykorzystywany przez większość studni z obszaru gminy, które służą zaopatrzeniu ludności w wodę. W związku z tym wody tego poziomu posiadają największe znaczenie gospodarcze dla rejonu.

W dolinach rzecznych poziom wód gruntowych występuje na mniejszych głębokościach, niż poziom wysoczyznowy. Dochodzi maksymalnie do 2 m p.p.t. i mniej w miarę zbliżania do cieku, a okresowo ma miejsce również stagnacja wód na powierzchni terenu. Zjawisko takie występuje szczególnie w okresach roztopów i wzmożonych deszczy, kiedy grunt jest przesycony wodą. Wysoki poziom wód gruntowych wykazują również równiny torfowe, które mimo odwadniania, poprowadzonych melioracji, wykazują stan wód na głębokości około 1 m p.p.t.

Gmina podzielona jest między dwie jednolite części wód podziemnych – JCWPd nr 35 (PLGW600035)

oraz JCWPd nr 36 (PLGW200036). Na obszarze gminy Sośno nie występują główne zbiorniki wód podziemnych.

Ryc. 13. Gmina Sośno na tle podziału Polski na 172 JCWPd (źródło: Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Rejestr Granic, Geoportal Krajowy)

Sieć hydrograficzna gminy Sośno nie należy do szczególnie rozbudowanych. Charakterystyczną cechą jest dla niej natomiast przebieg działu wodnego II rzędu Wisła-Odra. W ten sposób obszar gminy jest podzielony między zlewnię Noteci na zachodzie i Brdy na wschodzie, a udział zlewni tych rzek układa się równo – mniej więcej po połowie powierzchni gminy. Ponadto jako powierzchniowe obiekty wodne wskazać należy jeziora oraz sieć melioracji.

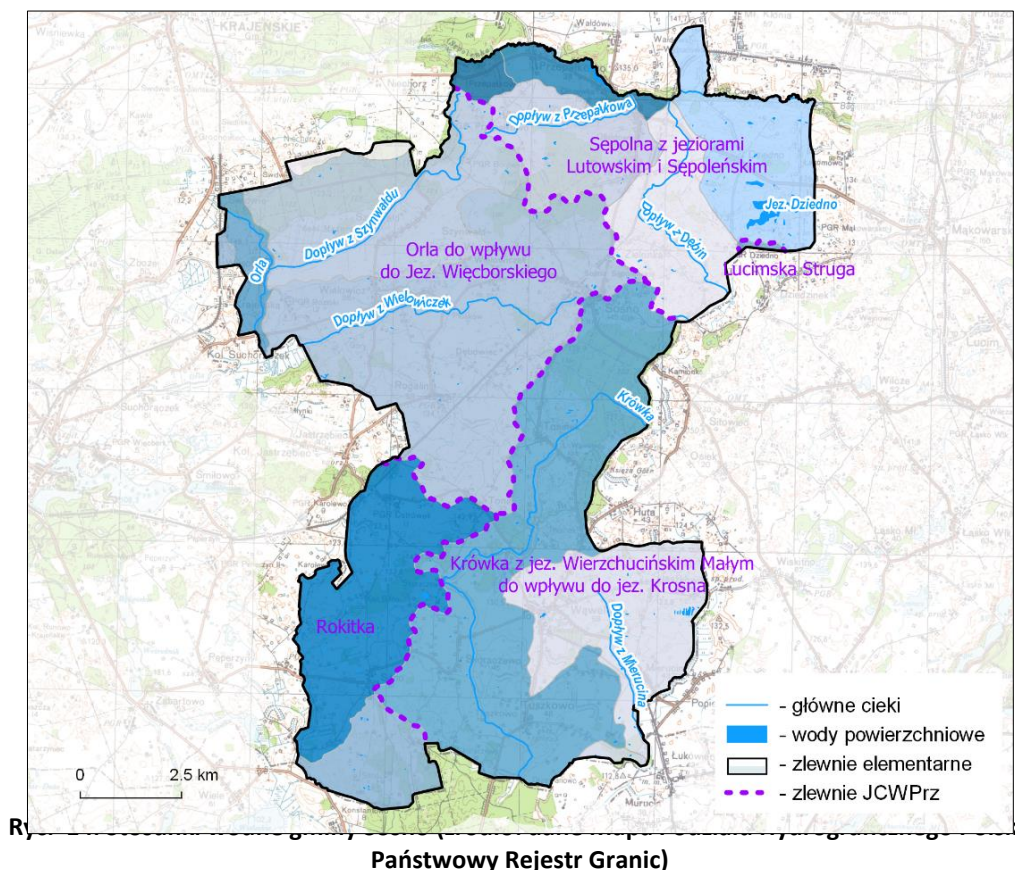
Obszar gminy Sośno podzielony został między pięć jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych. Ważniejsze rzeki występujące w gminie to Sępolenka (zwana także Sępolną), Krówka oraz Orla. Pozostałe cieką są przeważnie niewielkie i w większości mają charakter okresowy. Rzeki w gminie cechuje znaczna przewaga zasilania gruntowego nad powierzchniowym, a także niewielkie wahania przepływów dobowych.

W granicach gminy występują obszary zmeliorowane, w których poprowadzono rowy i kanały odwadniające dla zapewnienia odpowiedniego stanu wód podziemnych i powierzchniowych. Największa gęstość urządzeń tego typu znajduje się w centralnej części gminy, choć są rozmieszczone dość regularnie na całym jej obszarze. Poza tym na północnym zachodzie znajduje się kompleks terenów łąkowych – tzw. Łąki Mazurskie o znacznym zagęszczeniu urządzeń melioracji wodnych. Rozległe równiny torfowe występujące na terenie gminy, takie jak wspomniane łąki, są świadectwem dużych jezior, które na przestrzeni lat uległy zanikowi.

Tabela 5. Wykaz JCWPd występujących na obszarze gminy Sośno

Lp.	Kod JCWP	Nazwa	Status JCWP
1	PLRW200017292749	Sępólna z jeziorami Lutowskim i Sępoleńskim	silnie zmieniona część wód
2	PLRW200017292768	Lucimska Struga	naturalna część wód
3	PLRW2000172927671	Krówka z jez. Wierzchucińskim Małym do wpływu do jez. Krosna	naturalna część wód
4	PLRW6000181883949	Rokitka	naturalna część wód
5	PLRW6000181884819	Orla do wpływu do Jez. Więcborskiego	naturalna część wód

Źródło: na podstawie danych Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej

Gmina Sośno odznacza się bardzo niskim udziałem jezior w całkowitej powierzchni, jak na tereny pojezierne. Większy zbiornik wód stojących znajduje się na północnym wschodzie gminy i jest to Jezioro Dzedno o powierzchni około 28 m² i objętości 616 tys. m³. Głębokość waha się między 2,2 m a 3,9 m (Jańczak, 1996). Jezioro ma nieregularny kształt, a w jego obrębie znajdują się wyspy. Na wschód od misy znajdują się mniejsze zbiorniki, bez łączności stałego lustra wody, które w skutek zarastania i opadania poziomu wód, zostały oddzielone od Jeziora Dzedno. Na terenie całej gminy występują mniejsze jeziora bez nazwy, niewielkie obiekty bezodpływowe o nieznaczących głębokościach, których lustro wody uzależnione jest od warunków atmosferycznych. Zazwyczaj są to okresowe oczka wodne, zbiorniki śródpolne. W granicach gminy nie wydzielono jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych.

Zgodnie z danymi Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, na terenie gminy Sośno nie występuje zagrożenie powodziowe.

4. Warunki klimatyczne

Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski, opracowaną przez A. Wosia (1999), tereny gminy Sośno

znajdują się na skraju regionu XV – Środkowowielkopolskiego. Klimat tego regionu charakteryzuje się stosunkowo częstym występowaniem dni z pogodą bardzo ciepłą i zarazem pochurną. Jest ich średnio w roku prawie 60, wśród nich prawie 39 cechuje brak opadu. Region ten wyróżnia się także dość znaczną frekwencją dni przymrozkowych bardzo chłodnych, w których jednocześnie występuje opad – około 20 dni w roku.

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi około 6,8-7,5°C. Okres wegetacji trwa od 205 do 215 dni. Jego początek przypada na pierwszą dekadę kwietnia, a koniec na pierwszą dekadę listopada. Opady uzależnione są od topografii terenu – średnia wieloletnia suma opadów atmosferycznych wynosi około 500 mm.

Warunki klimatyczne gminy Sośno kształtowane są przez masy powietrza napływające z Atlantyku oraz z głębi Eurazji. Dochodzi do zetknięcia mas oceanicznych i kontynentalnych, które posiadają odmienne, charakterystyczne cechy, przez co klimat określić należy jako zmienny i przejściowy.

Biorąc pod uwagę skłonność do zmian ogólnych warunków klimatycznych, istotne znaczenie dla warunków zagospodarowania terenu ma rodzaj lokalnego topoklimatu, który jest pochodną najważniejszych części składowych środowiska, takich jak: morfologia terenu, która decyduje o jego ekspozycji, rodzaj pokrycia terenu, obecność wód powierzchniowych, rodzaj gruntów budujących podłoże budowlane oraz głębokość zalegania wód gruntowych, które wspólnie wpływają na poziom wilgotności. Dla gminy Sośno wskazać można następujące obszary o odmiennych uwarunkowaniach topoklimatycznych:

- **rejon wysoczyzn** – topoklimat terenów płaskich i falistych, otwartych – występują czynniki korzystne dla budownictwa mieszkaniowego ze względu na dobre warunki termiczne i wilgotnościowe oraz możliwość przewietrzania, nie zaleca się wysokiej roślinności, aby nie hamować mas powietrza, zalecana roślinność niska pozwoli na ochronę przed dużymi prędkościami wiatru w strefie – dominujący topoklimat w gminie;
- **doliny rzeczne** – stanowią obniżenia terenowe, które wydatnie modyfikują warunki przepływu powietrza. Napływające nad doliny powietrze napotyka mniejszy opór podłoża w stosunku do terenów wysoczyznowych (mniejszy współczynnik szorstkości podłoża). Doliny rzeczne stanowią dogodną drogę do napływania i stagnowania najchłodniejszych mas powietrza oraz przemieszczania się mas z prędkościami większymi niż na terenach zainwestowanych. Kontakt powietrza z wodą powoduje częstsze tworzenie się mgieł i inwersji termicznych;
- **obszary o zwartej zabudowie mieszkaniowej** – ten typ topoklimatu charakteryzuje się warunkami, które wykazują znaczne amplitudy temperatury powietrza oraz wilgotności, zmniejszoną wentylację oraz zwiększone zanieczyszczenie powietrza (tlenek węgla, tlenki azotu, dwutlenek siarki oraz pyły), ważne jest dla tych obszarów utrzymanie układu zieleni i kierowanie nowej zabudowy w sposób sprzyjający przewietrzaniu;
- **rejony zalesione, zadrzewione** – topoklimat tych regionów charakteryzuje się obniżoną amplitudą temperatur powietrza, złagodzeniem stanów pogodowych, zwiększoną wilgotnością, zwiększonym parowaniem oraz znacznie niższymi wartościami prędkości wiatru, bogata szata roślinna wpływa korzystnie na jakość powietrza (zwiększa się jedynie ilość alergenów).

5. Szata roślinna i świat zwierzęcy

Flora gminy Sosno nie wykazuje znacznego zróżnicowania. Dominują tam tereny rolne, a uzupełnieniem struktury przyrodniczej są tereny łąkowe, leśne oraz związane z wodami powierzchniowymi, np. doliny

rzek. Wskazać należy, iż najcenniejsze pod względem bioróżnorodności tereny skupia północna część gminy. Południe jest zdecydowanie rolnicze.

Większość obszaru gminy stanowią agrocenozy i tereny zurbanizowane. Roślinność ogranicza się tam do upraw oraz gatunków związanych z działalnością człowieka, rozprzestrzeniającymi się w miarę pogłębiania antropopresji. Na polach uprawnych spotykane są gatunki segetalne, natomiast przy budynkach, na przydrożach czy nieużytkach gatunki ruderalne. Ponadto miejscom zamieszkanym przez człowieka towarzyszy roślinność ozdobna, drzewa i krzewy owocowe. Na terenach wiejskich spotykane są także zadrzewienia przy drogach, na polach, przy rowach melioracyjnych.

Największe pod względem powierzchniowym, zwarte tereny leśne zlokalizowane są na północy, głównie w obrębach Szynwałd, Przepałkowo, Toninek i Sośno. Ponadto zalesione są zbocza Doliny Sępolenki. Mniejsze płaty lasów występują w centrum i na południu – Tonin, Sitno, Mierucin, Tuszkowo. W strukturze siedlisk leśnych w gminie dominuje las świeży (38%) i las mieszany świeży (28%), nieco mniejszy udział mają bór mieszany świeży (10%) i bór mieszany (8%). Na terenach o wysokim poziomie wód gruntowych występują olsy, olsy jesionowe, lasy wilgotne czy bory mieszane bagienne. Siedliska te mają charakter fragmentaryczny. Zlokalizowane są na wilgotnych terenach w pobliżu cieków i zbiorników wodnych, w obniżeniach terenu w obrębie lasów. Takie zbiorowiska, bogate w roślinność hydrofilną, stanowią cenny element urozmaicający krajobraz i wzbogacający bioróżnorodność. Świadczy o tym m.in. uznanie wielu bagien z terenu gminy za użytki ekologiczne.

W pasie nadbrzeżnym Sępolenki, a także pozostałych cieków i oczek, zagłębień bezodpływowych, rozwija się roślinność nadwodna, zbiorowiska szuwarowe, trzcinowiska. Występowanie takich zbiorowisk związane jest na ogół ze stałym dostępem do wody, jednak szuwar trzcinowy jest odporny na nowe warunki, np. przesuszenie. W związku z tym radzi sobie stosunkowo długo w warunkach lądowych, co jest dobrze widoczne w przypadku jezior w stanie zaniku, w obrębie których nadal występują trzcinowiska.

Zbiorowiska roślinności łąkowej występują głównie na obszarach dolin rzecznych oraz terenach działalności prowadzonych przez człowieka (często wylesień i odwodnień), najważniejsza dla tych zbiorowisk jest poprawna gospodarka łąkowa, zapobiegająca inkluzjom gatunków inwazyjnych (m.in. pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, ostróżka polna *Consolida regalis*). Największy areał łąk w obrębie gminy występuje na północnym zachodzie – są to tzw. Łąki Mazurskie, będące pozostałością istniejącego tam dawniej jeziora, które uległo zanikowi.

Ważne jest zachowanie naturalnego stanu wrażliwych ekosystemów takich jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, płaty nieużytkowanej roślinności, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Fauna gminy związana jest głównie z lasami i łąkami występującymi w jej północnej części. Na pozostałym obszarze ostojami bioróżnorodności są generalnie doliny mniejszych cieków, przecinające agrocenozy. Dolina Sępolenki, przebiegająca przy północnej granicy gminy, jest lokalnym, a także ponadlokalnym ciągiem ekologicznym, łączącym się z sandrem Brdy na wschodzie. Korytarze ekologiczne pozwalają zachować i odbudować bioróżnorodność, ich szczególnym typem są cieki wodne oraz doliny rzeczne, które tworzą środowiska naturalne i umożliwiają migrację zwierząt. Tereny Doliny Sępolenki stanowią bogate źródło bioróżnorodności, są również naturalnym szlakiem migracji zwierząt, przede wszystkim ptaków. Stanowią korytarz ekologiczny o randze ponadregionalnej. W obrębie gminy występuje również kilka mniejszych, lokalnych ciągów ekologicznych, stanowiących o bioróżnorodności, w obrębie monotonii terenów rolniczych. Dlatego niezwykle ważne jest zachowanie prawidłowego,

naturalnego funkcjonowania tych systemów przyrodniczych.

Bliskość doliny i łąk oraz lasów sprawia, iż w ich obrębie dochodzi do wymiany gatunków, ich migracji. Tereny leśne znajdują się w zasięgu migracji m.in. większej zwierzyny płowej, jak jeleni *Cervus elaphus*, sarna *Capreolus capreolus* borsuk *Meles meles* czy dzik *Sus scrofa*, a także mniejszych lisów *Vulpes Vulpes*. W płatach terenów zalesionych i zadrzewionych na zboczu doliny Sępolenki i w rozcięciach erozyjnych możliwe jest występowanie raczej mniejszej zwierzyny. Na otwartych powierzchniach, terenach rolnych, występować mogą zające *Lepus europaeus* czy króliki *Oryctolagus cuniculus*, a także ssaki czy gryzonie, takie jak mysz polna *Apodemus agrarius* czy mysz badylarka *Micromys minutus*. Łąki Mazurskie są siedliskiem licznej awifauny, przede wszystkim żurawia *Grus grus*.

Innym ważnym dla bioróżnorodności typem zbiorowisk są zadrzewienia przydrożne oraz śródpolne miedze, stwarzają one wyspy biocenozy na terenach silnie przekształconych oraz dostarczają możliwości migracji i bytowania fauny i flory. Roślinność miedz śródpolnych stanowi również istotny element środowiska przekształconego z punktu gospodarczego, ponieważ w znaczącym stopniu niwelują wywiewanie i wyplukiwanie cennych składników mineralnych z pól.

6. Prawne formy ochrony przyrody

Tereny gminy Sośno położone są na wysoczyźnie morenowej, gdzie dominują tereny rolne, a udział lesistości nie jest wysoki. Najcenniejsze pod względem różnorodności przyrodniczej są tereny położone na północy gminy, związane z Doliną Sępolenki, Łąkami Mazurskimi czy ozami wielowickimi. W związku z powyższym obszary podlegające ochronie prawnej nie zajmują znacznej powierzchni. W granicach gminy znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- Krajeński Park Krajobrazowy,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Ozów Wielowickich,
- Rezerwat przyrody „Wąwelno”,
- pomniki przyrody i użytki ekologiczne.

Krajeński Park Krajobrazowy powstał w 1998 r. obecnie jego funkcjonowanie regulowane jest uchwałą nr X/229/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 sierpnia 2015 r. w sprawie Krajeńskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2550), zmienioną uchwałą nr XLII/717/18 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 marca 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 1477). Zgodnie z ww. aktami celem utworzenia parku jest ochrona centralnej części regionu Pojezierza Krajeńskiego ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Dla Parku nie ustanowiono planu ochrony oraz nie wyznaczono otuliny. W granicach gminy Sośno Krajeński Park Krajobrazowy obejmuje jedynie wąski pas terenów na północy, przylegających do koryta rzeki Sępolenki oraz lasów na północ od Łąk Mazurskich. W związku z tym ochronie podlegają najcenniejsze pod względem florystycznym, faunistycznym i geomorfologicznym, tereny w gminie.

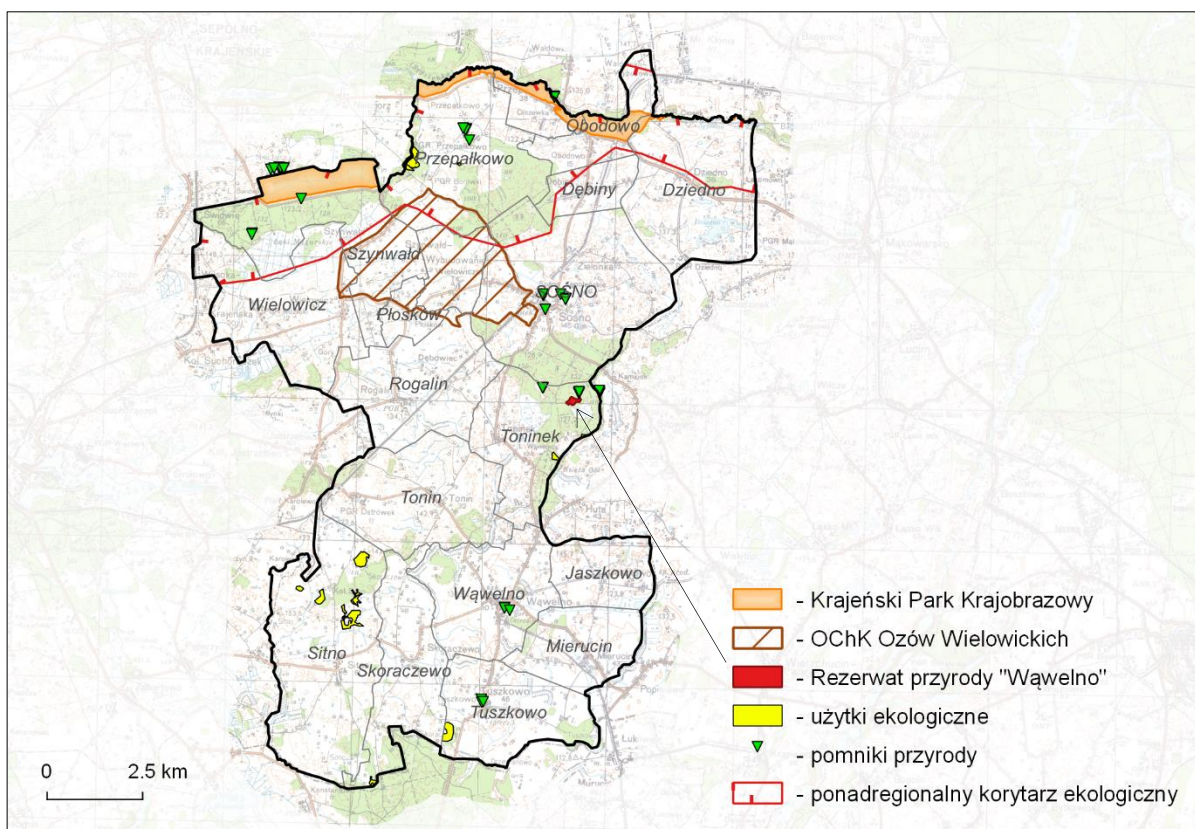
Obszar Chronionego Krajobrazu (OChK) Ozów Wielowickich utworzono w 1991 r. Obszar swoim zasięgiem obejmuje fragment Pojezierza Krajeńskiego, charakteryzujący się występowaniem młodego krajobrazu polodowcowego, a szczególnie unikatowymi formami rzeźby terenu, jakimi są ozy, a właściwie ich pozostałości. Aktualnie Obszar funkcjonuje na mocy uchwały nr VI/115/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 maja 2019 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Ozów Wielowickich (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2019 r. poz. 3065). Obszar o powierzchni ponad 1 tys. ha znajduje się w całości w granicach gminy Sośno, w jej północnej części.

Rezerwat przyrody „Wąwelno” wyznaczono w 1958 r. Jest rezerwatem fitocenotycznym w podtypie

zbiorowisk leśnych. Zajmuje tereny o powierzchni blisko 5 ha, położone w obrębie lasów miejscowości Toninek. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie fragmentu lasu liściastego z kilkudziesięcioma okazami sędziwych buków, jesionów i dębów oraz stanowiska jarzębu brekinii. Aktualnie obowiązującym aktem dla rezerwatu jest zarządzenie nr 0210/7/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Wąwelno” (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1784) oraz zarządzenie nr 0210/8/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Wąwelno” (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1785). W planie ochrony rezerwatu nie zawarto ustaleń do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sośno, dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń w rezerwacie.

W granicach gminy znajduje się 16 pomników przyrody i 23 użytki ekologiczne. Wśród pomników przyrody występują wyłącznie twory przyrody żywej – drzewa. Wskazać należy, iż kilka pomników ma formę skupisk, a ostateczna liczba drzew objętych ochroną wynosi 40. Ochroną w ramach użytków ekologicznych objęto głównie bagna zlokalizowane w obrębie terenów leśnych, ale także kępę drzew i krzewów o osobliwej nazwie „Kaczy Kąt”.

Ryc. 15. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Sośno (źródło: Geoserwis GDOŚ, Państwowy Rejestr Granic, Geoportal Krajowy)

Poza prawnymi formami ochrony przyrody, pas terenów w północnej części gminy Sośno został włączony do korytarza ekologicznego „Pomorze 2”, wyznaczonego przez Instytut Biologii Ssaków PAN. Korytarz obejmuje tereny leśne, łąkowe oraz Dolinę Sępolenki, która zachowuje łączność z Doliną Brdy, poza granicami gminy. Ze względu na zasięg, można zaliczyć go do korytarzy o zasięgu

ponadregionalnym, o szczególnym znaczeniu migracyjnym dla ornitofauny, a także ssaków. Zachowanie korytarzy ekologicznych jest szczególnie ważne w kontekście wymiany gatunkowej, przez co przyczyniają się do zachowania różnorodności biologicznej kraju.

7. Źródła zagrożeń dla środowiska

Poniższa część opracowania przedstawia stan i potencjalne zagrożenia środowiska naturalnego gminy i jego poszczególnych komponentów. Analiza oparta została głównie na danych dostarczanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy.

W granicach gminy Sośno jako źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego wskazać można emisję liniową – komunikacyjną oraz niską – związaną z ogrzewaniem głównie zabudowy mieszkaniowej. Można przyjąć, że emisja punktowa, wynikająca z działalności zakładów produkcyjnych, przemysłowych w gminie ma mniejsze znaczenie, ponieważ nie występują tam na tyle duże przedsiębiorstwa, aby powodować emisję znaczących ilości zanieczyszczeń do powietrza.

W zakresie emisji liniowej, największe znaczenie dla jakości powietrza mają drogi krajowe i wojewódzkie, o największym natężeniu ruchu, w tym samochodów ciężarowych. W gminie Sośno droga krajowa znajduje się na północy i prowadzi, tak jak drogi pozostałych klas – powiatowe i gminne – terenami rolnymi, częściowo z zabudową zagrodową. Największe zagęszczenie sieci drogowej, a zarazem zabudowy, występuje w Sośnie. Należy jednak zauważyć, że dla całej gminy znamienne jest występowanie zabudowy przy ciągach komunikacyjnych. Rozdrobnienie zabudowy jest nieznaczne, od głównych ciągów oddalone są nieliczne zabudowania zagrodowe. Drogi powiatowe, przy których rozmieszczona jest zabudowa, nie przyczyniają się do emisji pyłów zawieszonych, czy spalin i gazów wydechowych, w takiej ilości jak ma to miejsce w przypadku drogi krajowej. Na północy występuje jednak znacznie mniej zabudowy niż w pozostałych częściach gminy, w związku z czym nie dochodzi do kumulacji szkodliwych substancji w powietrzu na dużą skalę.

Roczna ocena jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2017 wykazała, że w gminie Sośno nie doszło do przekroczeń poziomów docelowych substancji w powietrzu. Przedstawione wyniki pochodzą z modelowania rozkładu zanieczyszczeń. W ostatnich latach WIOŚ nie prowadził badań jakości powietrza w gminie Sośno oraz całym powiecie sępoleńskim. Stan aerosanitarny gminy można jednak ocenić jako korzystny. Dla jakości powietrza ważne jest przewietrzanie, a przy obecnym ukształtowaniu powierzchni i strukturze użytkowania gruntów w gminie jest to ułatwione.

WIOŚ prowadzi także regularne badania elementów hydrologicznych województwa. Za główne zagrożenia dla wód powierzchniowych uznaje się zanieczyszczenia i produkcję ścieków, powodujących nadmierną eutrofizację. Zjawisko to szczególnie zauważalne jest na terenach rolnych, a w mniejszym stopniu dotyczy obszarów leśnych. Na poprawę sytuacji znacząco wpływa rozbudowa sieci kanalizacji komunalnej gminy, ograniczanie stosowania szamb i innych zbiorników bezodpływowych. W gminie działa jedna oczyszczalnia ścieków – w Wąwelnie, a funkcję odbiornika pełni Orla.

Tabela 6. Dane dotyczące komunalnej oczyszczalni ścieków w gminie Sośno (dane WIOŚ za rok 2016)

Oczyszczalnia	Typ			Ładunki w ściekach oczyszczonych [kg/rok]

		Q rzecz. [tys. m ³ /r]	Zlewnia lub odbiornik ścieków	BZT ₅	ChZT	zawiesina ogólna	azot ogólny	fosfor ogólny
Wąwelno	m-b	66	Orla	726	5032	1188	-	-

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2016 r.

Główne ciek poddawane są regularnym badaniom stanu ich czystości, w Tabeli 7. zamieszczono wyniki ocen stanów zanieczyszczenia rzek w latach 2015-2016. WIOŚ w Bydgoszczy nie prowadził badań wód Jeziora Dziedno. Nie ma w związku z tym potwierdzonych danych na temat jakości wód stojących w gminie.

Tabela 7. Stan czystości cieków przepływających przez obszar gminy Sośno (dane WIOŚ 2015-2016)

Rzeka	Lokalizacja	Rok	Ocena biologiczna	Ocena fizyko-chemiczna	Ocena hydromorf.	Potencjał ekologiczny	Stan chemiczny
Sępólna	Motyl	2016	III klasa	poniżej dobrej	II klasa	umiarkowany	dobry
Orla	poniżej oczyszczalni ścieków, Więcbork	2015	II klasa	II klasa	II klasa	dobry	-
Krówka	Buszkowo	2016	III klasa	poniżej dobrej	II klasa	umiarkowany	-

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2015-2016 r.

Zgodnie z danymi Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej stan JCWPrz, których zlewnie zawierają się w granicach gminy Sośno, określono w niemal wszystkich przypadkach jako zły, stwierdzając jednocześnie zagrożenie osiągnięcia celów ramowej Dyrektywy Wodnej (Sępólna z jeziorami Lutowskim i Sępoleńskim, Lucimska Struga, Krówka z jez. Wierzchucińskim Małym do wpływu do jez. Krosna, Rokitka). Jedynie JCWPrz Orla do wpływu do Jez. Więcborskiego wykazała stan dobry, nie stwierdzono też zagrożenia osiągnięcia celów Ramowej Dyrektywy Wodnej. Wynika z tego, że zlewnie wód powierzchniowych w centralno-zachodniej części gminy odznaczają się lepszą jakością wód od pozostałych terenów, szczególnie południa, które jest typowo rolnicze, z niewielkim udziałem lasów. Badania wykazywały taki stan głównie ze względu na presję komunalną, a jako warunek polepszenia sytuacji wskazywano konieczność uporządkowania gospodarki ściekowej.

Stan wód podziemnych, szczególnie wód gruntowych, zależy jest od budowy geologicznej i obecności warstw izolacyjnych. W związku z tym w obrębie gminy wód narażone są na zanieczyszczenia antropogeniczne, lecz w różnym stopniu. Na terenach wysoczyznowych obecność glin w nadkładzie stanowi zabezpieczenie dla pierwszego poziomu wód podziemnych, jednak w dolinach cieków i na terenach łąkowych wody podziemne są podatne na zanieczyszczenie. Poza uwarunkowaniami naturalnymi na jakość wód wpływa też użytkowanie terenu. Widoczna jest większa podatność na zanieczyszczenia na terenach rolniczych, w pobliżu siedzib ludzkich. Na stan środowiska wodno-gruntowego oddziałują silnie środki ochrony roślin, prowadząc do jego zanieczyszczenia.

WIOŚ nie prowadził do tej pory badań jakości wód podziemnych na terenie gminy Sośno. Najbliższy punkt badawczy znajduje się w Więcborku, oddalony o około 8 km od zachodniej granicy gminy Sośno. Badania wykazały tam w 2014 r. i 2016 r. II klasę czystości, co prowadzi zarazem do wniosku, iż budowa geologiczna predysponuje dobre warunki izolacyjne głównego poziomu użytkowego i skutecznie ogranicza wpływy antropogeniczne. Ze względu na podobieństwo w charakterze użytkowania terenu i litologii, można stwierdzić, iż stosunkowo dobry stan wykazują również wody podziemne w rejonie gminy Sośno. Zgodnie z danymi Państwowej Służby Hydrogeologicznej stan ogólny, jak chemiczny i ilościowy, JCWPd nr 35 i 36 oceniono na dobry. Nie stwierdzono zagrożenia nieosiągnięcia celów

Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Z przeprowadzonych analiz rozkładu i wielkości hałasu wynika, że główne problemy akustyczne (emisja powyżej 63 dB uznawana za „dużą uciążliwość” przez Państwowy Zakład Higieny Pracy) występują przy arteriach komunikacyjnych obciążonych ruchem pojazdów ciężkich (drogi, kolej) oraz w bezpośrednich okolicach dużych zakładów przemysłowych. Na obszarze gminy Sośno nie wykonywano kompleksowych pomiarów poziomu dźwięku. Nie ma bezpośrednich dowodów na zachodzenie przekroczeń dopuszczalnych poziomów dźwięku. Ze względu na analogię można stwierdzić, że problemy ochrony akustycznej koncentrują się na gęsto zabudowanych terenach wzdłuż głównych arterii komunikacyjnych. Hałas kolejowy nie dotyczy terenów gminy Sośno, ponieważ linia kolejowa, przebiegająca przez tereny gminy uległa likwidacji.

W przypadku gminy Sośno jako najbardziej uciążliwe źródło emisji hałasu komunikacyjnego wskazać można drogę krajową nr 25. Przebiega ona przez tereny rolnicze, częściowo zabudowane, głównie z zabudową zagrodową, narażoną na oddziaływanie hałasu. Największe skupienie zabudowy i ulic (dróg powiatowych) występuje w Sośnie, nieco mniejsze w Wąwelnie. W pozostałych częściach gminy natężenie ruchu komunikacyjnego jest relatywnie niższe i choć wpływa na jakość klimatu akustycznego, nie powinna przekładać się na przekroczenia wartości progowych poziomu hałasu.

W gminie funkcjonują obiekty produkcyjne, których działalność również może wpływać na poziom hałasu w ich otoczeniu. Jak wskazano wcześniej, nie są to zakłady, przedsiębiorstwa, mogące w sposób bardzo uciążliwy oddziaływać na klimat akustyczny. W gminie największy wpływ na warunki akustyczne ma ruch drogowy.

WIOŚ prowadzi również monitoring natężenia pola elektromagnetycznego w województwie. W poniższej tabeli przedstawiono wyniki pomiarów dokonywanych w trzyletnich odstępach czasowych w Sośnie przy ulicy Jana Pawła II 3.

Tabela 8. Wyniki pomiarów PEM prowadzonych przez WIOŚ w Sośnie

Rok	Średnia arytmetyczna zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego dla zakresu częstotliwości co najmniej od 3 MHz do 3000 MHz uzyskanych dla punktu pomiarowego [V/m]
2009	0,14
2012	0,2
2015	0,2

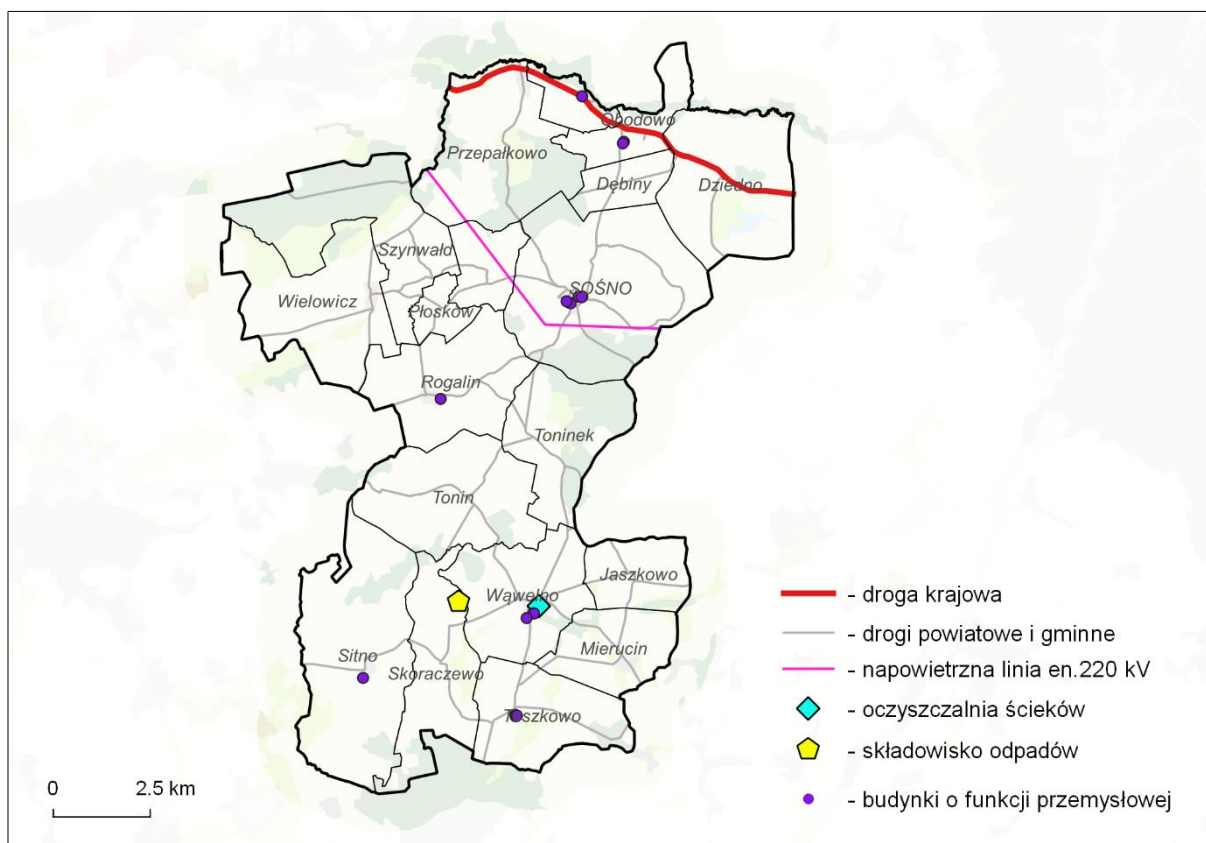
Źródło: Pomiar natężenia pola elektrycznego i pola magnetycznego wykonane przez WIOŚ Bydgoszcz na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2006-2016

Prowadzone badania nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych norm, czyli 7 V/m. Należy jednak ograniczyć możliwości rozwoju zagospodarowania w terenach potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych, takich jak: elektroenergetyka, oświetlenie, ogrzewanie, silniki, urządzenia zasilane z sieci i przemysł, urządzenia przemysłowe, linie i stacje elektroenergetyczne, w tym linia wysokiego napięcia północnej części gminy Sośno, radiofonia (fale długie, średnie, krótkie i ultrakrótkie), radiotelefony, urządzenia medyczne, radiolokacja, radionawigacja, telefonia komórkowa, urządzenia medyczne, domowe oraz przemysłowe.

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska, mogą być powodowane przez poważne awarie przemysłowe i transportowe z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych. Szczegółowe zasady kwalifikowania zakładów ze względu na wymienione zagrożenia zawarte są w rozporządzeniu Ministra

Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 138). Na terenie gminy Sośno nie zlokalizowano zakładów o zwiększonym ryzyku i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Do obiektów powodujących uciążliwości dla środowiska zalicza się również składowiska odpadów, których funkcjonowanie, mimo odpowiednich zabezpieczeń i izolacji, niesie zagrożenie dla środowiska wodno-gruntowego. W gminie Sośno komunalne składowisko odpadów zlokalizowane jest w Skoraczewie. Zgodnie z danymi WIOŚ w 2013 r. składowisko osiągnęło 99% wypełnienia. Aktualnie planowana jest jego rekultywacja.

Ryc. 16. Obiekty o zróżnicowanym stopniu uciążliwości dla środowiska (źródło: Corine Land Cover, Państwowy Rejestr Granic, Geoportal Krajowy)

Biorąc pod uwagę przytoczone informacje należy stwierdzić, iż gmina Sośno przedstawia stosunkowo korzystny stan środowiska. Na tle innych jednostek wyróżnia ją m.in. dobry stan powietrza oraz niewielka ilość całorocznych emitorów hałasu. Ponadto na terenie gminy nie występuje duże nagromadzenie obiektów potencjalnie uciążliwych dla środowiska, a jej centralna i północno-zachodnia część jest niemal od nich wolna. Aktualnie najważniejszym zagadnieniem w kwestii ochrony zasobów środowiska gminy jest przeprowadzenie rekultywacji składowiska odpadów.

6. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne

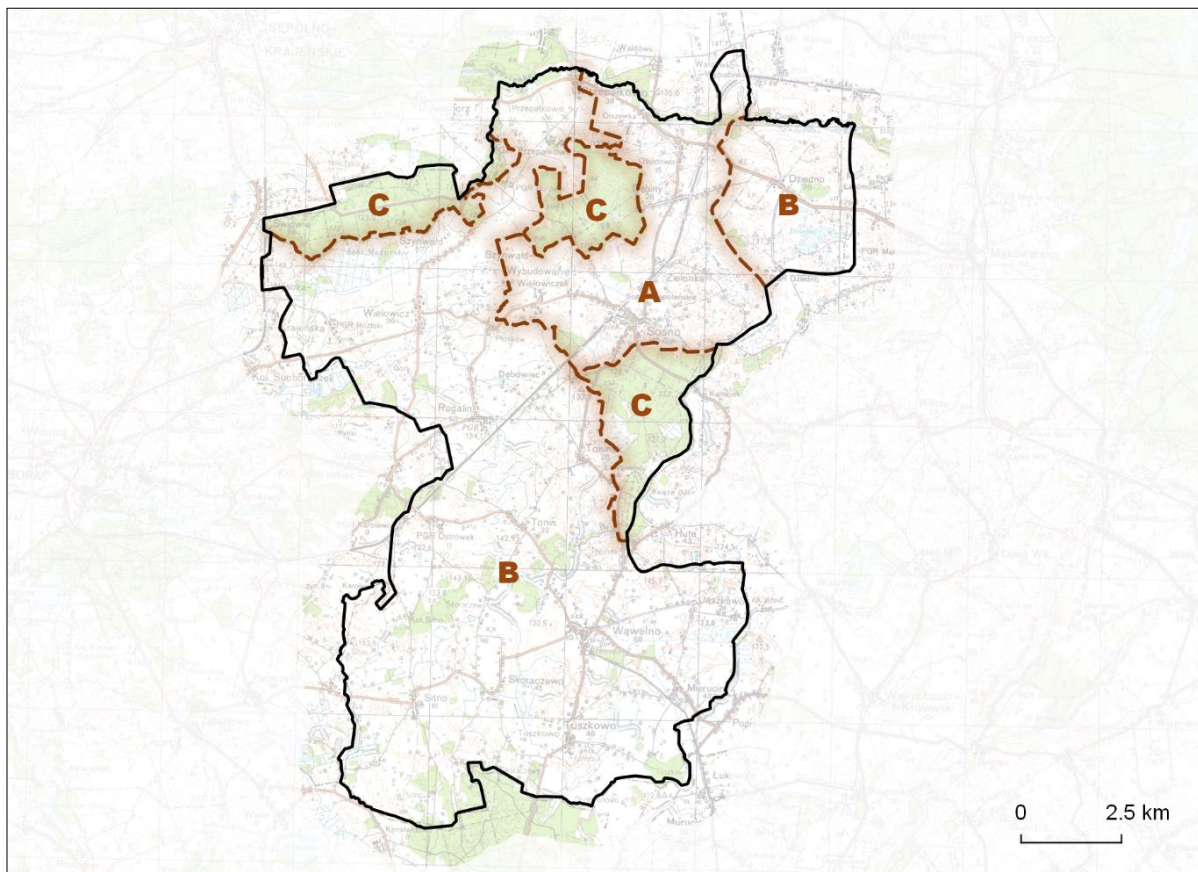
Gmina Sośno pod względem powierzchni należy do średnich gmin w województwie, zajmując 36 miejsce. Jest to gmina wiejska powiatu sępoleńskiego – najmniejsza zarówno pod kątem powierzchni, jak i liczby ludności. Powierzchnia gminy stanowi 20,6% powierzchni powiatu, a zamieszkuje ją 12,5% jego ludności. W skali ogólnowojevodzkiej zajmuje pod kątem powierzchni 102 miejsce wśród wszystkich 144 gmin województwa kujawsko-pomorskiego i 16 wśród 92 gmin wiejskich (GUS 2017). Mieszkańcy gminy Sośno stanowią 0,24% mieszkańców województwa.

Przedstawiona we wcześniejszych rozdziałach diagnoza stanu środowiska oraz jego ocena pod kątem istniejących i potencjalnych zagrożeń upoważnia, by na etapie wskazań, wyznaczyć kierunki dalszego zagospodarowania terenu w zgodzie z szeroko rozumianą koncepcją zrównoważonego rozwoju. Ze względu na uwarunkowania społeczno-ekonomiczne, w nieco mniejszym stopniu środowiskowe, można stwierdzić, że obszar opracowania wykazuje pewne zróżnicowanie. Ze względu na powiązania obszarów z szerszym otoczeniem, powinny one być zbliżone do istniejących funkcji.

Na terenie gminy można wydzielić trzy strefy funkcjonalno-przestrzenne – podstawowe jednostki, z których składa się obszar gminy, posiadające preferencje dalszego rozwoju:

- **strefa A – wielofunkcyjna:** obejmuje tereny w północnej części gminy – Sośno i pas terenów sąsiadujący z nim od zachodu i północy; zawiera w swoich granicach miejscowość gminną, będącą ośrodkiem skupiającym szeroko rozumiane usługi, obiekty administracji publicznej czy oświatowej i opieki medycznej; dla osadnictwa funkcją uzupełniającą jest rolnictwo, będące podstawowym zajęciem ludności wiejskiej, o czym świadczy m.in. liczba budynków związanych z produkcją rolną, obsługą rolnictwa – sprzyjają temu uwarunkowania środowiskowe, a mianowicie wykształcone na wysoczyźnie gleby klasy III; ponadto w obrębie strefy zawierają się częściowo formy ochrony przyrody, dolina rzeki Sępoleńki, pozostające w łączności ekologicznej; strefa A stanowi trzon społeczno-gospodarczy gminy – zawierając miejscowość Sośno i przyległe do niej wsie o najsilniejszych powiązaniach ekonomicznych, osadniczych czy ekologicznych, o czym świadczy struktura użytkowania terenu, jego pokrycie i działalność mieszkającej tam ludności – dlatego obszar jest wielofunkcyjny, uwarunkowania środowiskowe nie generują przeszkód w utrzymaniu takiego charakteru strefy w przyszłości;
- **strefa B – osadniczo-rolnicza:** obejmuje zdecydowaną większość gminy – jej część południową, centralną i fragmenty na północy; są to głównie tereny wysoczyznowe - rolnicze, dominują tam gleby o korzystnych właściwościach pod kątem produkcji rolnej, dzięki czemu grunty orne są dominującą formą użytkowania terenu. Osadnictwo wykształciło się przy głównych drogach, łączących wsie w gminie. Są to niewielkie miejscowości, w których dominuje zatrudnienie w sektorze rolniczym; uwarunkowania środowiska, a w tym parametry geologiczno-inżynierskie podłoża sprawiają, iż jest to dogodny obszar dla osadnictwa, a także uprawy roli; na północy strefy występują tereny chronione, a także inne cenne obiekty przyrodnicze, nie włączone do sieci obszarów chronionych, jak np. Jezioro Dziedno czy Łąki Mazurskie; w granicach strefy rolnictwo wspomagane jest przez system nawodnień, funkcjonujący m.in. w obrębie wspomnianych łąk o zintegrowanym systemie melioracyjnym czy na południowym wschodzie, gdzie powstał jaz na rzece Krówce; mimo elementów towarzyszących, środowisko w tej strefie podporządkowane jest rolnictwu i funkcja taka, najprawdopodobniej z uzupełnieniami funkcjonalnymi, zostanie utrzymana;

- **strefa C – leśna:** ma charakter wyspowy; obejmuje duże, odrębne, zwarte kompleksy leśne w północnej części gminy, na terenie obrębów ewidencyjnych Szynwałd, Przepańkowo, Sośno i Toninek wchodzące w skład Nadleśnictwa Runowo; są to jedyne, tak rozległe, tereny tego typu w gminie przez co powinny zostać zachowane – stanowią schronienie dla zwierzyny, leżą na trasie migracji ptactwa; w granicach strefy występują tereny chronione, w tym Rezerwat przyrody „Wąwelno”, skupiający gatunki cennej flory; jest to strefa o potencjale ekologicznym i rekreacyjnym.

Ryc. 17. Podział gminy Sośno na strefy funkcjonalno-przestrzenne (źródło danych: Państwowy Rejestr Granic, Geoportal Krajowy)

Analiza stanu środowiska i zidentyfikowanie jego głównych zagrożeń w gminie Sośno pozwalają na określenie wytycznych uwzględniających potrzeby ochrony środowiska wobec prowadzonej i projektowanej polityki przestrzennej gminy:

- na terenach, na których występują grunty nienośne lub słabonośne: torfy, namuły, mady, preferowane użytkowanie w formie trwałych użytków zielonych lub w przypadku mąd rzecznych, terenów o funkcjach rolniczych;
- zakazać inwestycji mogących naruszyć integralność dolin rzecznych z wyjątkiem inwestycji związanych z infrastrukturą techniczną i drogową;
- pozostawić do zachowania istniejące sieci drenarskie i melioracyjne oraz poprawić ich jakość w celu zapewnienia ich prawidłowego funkcjonowania;
- na terenie wysokiej podatności wód podziemnych pierwszego poziomu na degradację

wprowadzić zakaz lokalizowania działalności mogącej spowodować przenikanie zanieczyszczeń z powierzchni ziemi do gruntu lub stosować powierzchnie uszczelnione z odpowiednim systemem odprowadzenia do oczyszczenia ścieków deszczowych i roztopowych;

- na terenie zlewni bezpośrednich jezior i rzek należy stosować kodeks dobrej praktyki rolniczej w odniesieniu do poprawnych, z punktu widzenia ochrony wód, zasad korzystania z nawozów w rolnictwie;
- stosować paliwa ekologiczne i technologie niskoemisyjne na terenach o rozproszonej zabudowie;
- stosować na terenach otwartych zieleń wysoką w formie pasów zadrzewień i zakrzewień śródpolnych;
- przeprowadzić działania przeciwozyjne na terenach gruntów ornych szczególnie zagrożonych erozją wodną i wietrzną na wzniesieniach terenowych, poprzez nasadzenia roślinności o cechach ochronnych na miedzach.

2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego

Na koniec roku 2017 gminę zamieszkiwało 5117 osób. Gęstość zaludnienia dla całej gminy wynosi 31 osób/km². Jest to wartość bardzo niska w skali województwa, jednak zbliżona do obszarów wiejskich gmin sąsiednich. Nie należy jednak traktować tego jako negatywne uwarunkowanie rozwoju.

Na obszarze gminy znajduje się 20 sołectw, na które składają się mniejsze wsie. Liczba mieszkańców zamieszkujących sołectwa waha się od 51 osób (Płosków) do 901 osób (Sośno). Średnia liczba mieszkańców w miejscowościach wynosi 468 osób.

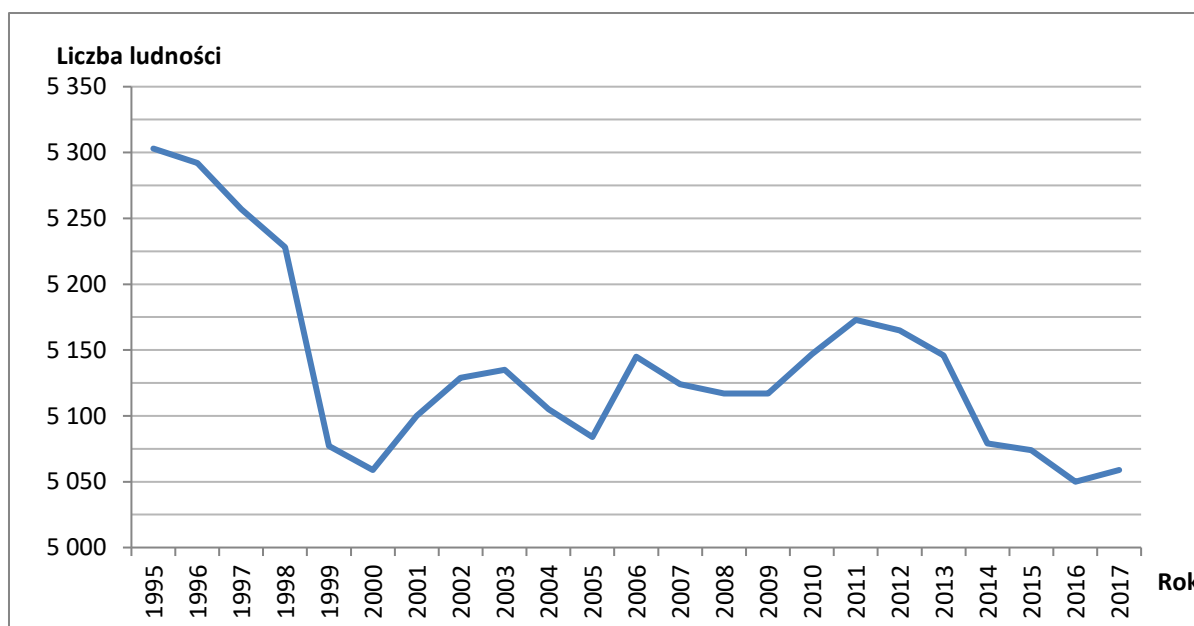
Tabela 9. Liczba mieszkańców gminy według miejscowości w 2018 r.

Miejscowość	Liczba ludności	Miejscowość	Liczba ludności
Borówki	28	Siłno	466
Dębiny	148	Skoraczewo	199
Dziedno	303	Sośno	901
Jaszkowo	102	Szynwałd	241
Mierucin	221	Tonin	153
Obodowo	81	Toninek	126
Olszewka	59	Tuszkowo	197
Ostrówek	92	Wąwelnio	549
Płosków	51	Wielowicz	183
Przepalkowo	188	Wielowiczek	61
Rogalin	504	Roztoki	154
Roztoki	125		

Źródło: Dane Urzędu Gminy Sośno

Sieć osadnicza gminy Sośno charakteryzuje się stosunkowo dużym rozproszeniem, jednak rozmieszczenie ludności na terenie gminy wykazuje dosyć dużą koncentrację. Wieś Sośno - siedziba gminy licząca ponad 900 osób, zaliczana do większych wsi w skali województwa, skupia aż 17,6% ogółu mieszkańców gminy, a 5 największych miejscowości – stanowi blisko połowę ogółu ludności (40,2%).

Ryc. 18. Zmiany liczby ludności w gminie w latach 1995-2017

W latach 1995-2017 liczba mieszkańców gminy Sośno kilkakrotnie się zmieniała. Średnio wynosiła około 5114 osób. W tym okresie wyraźny spadek liczby mieszkańców miał miejsce w 1999 roku. Sytuacja powoli poprawiała się między 2000 a 2011 rokiem. Później znów nastąpił spadek i w 2016 roku liczba ludności gminy osiągnęła najniższą wartość w badanym 20-letnim okresie. Aktualnie dostrzegalny jest trend wzrostowy.

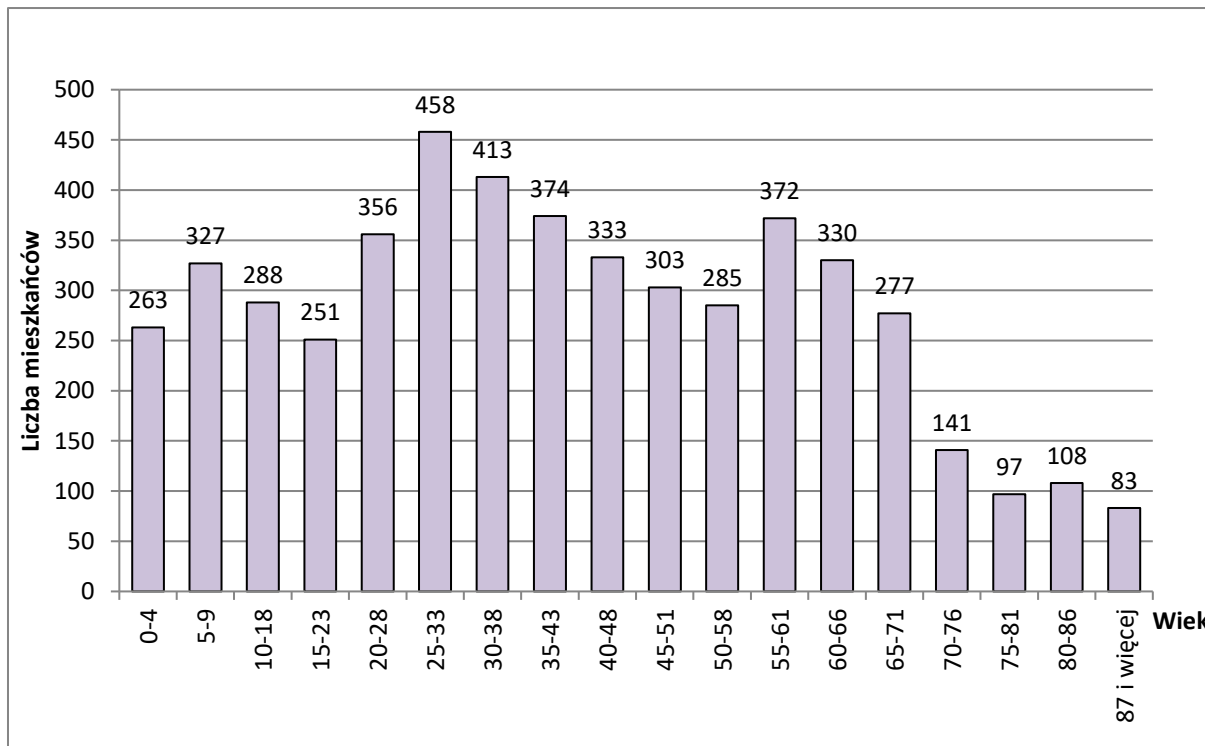
Tabela 10. Zmiany liczby ludności w gminie w latach 1995-2018

Rok	Liczba mieszkańców	Rok	Liczba mieszkańców
1995	5303	2007	5124
1996	5292	2008	5117
1997	5257	2009	5117
1998	5228	2010	5147
1999	5077	2011	5173
2000	5059	2012	5165
2001	5100	2013	5146
2002	5129	2014	5079
2003	5135	2015	5074
2004	5105	2016	5050
2005	5084	2017	5059
2006	5145	2018	5132

Źródło: Dane BDL GUS, dane Urzędy Gminy Sośno

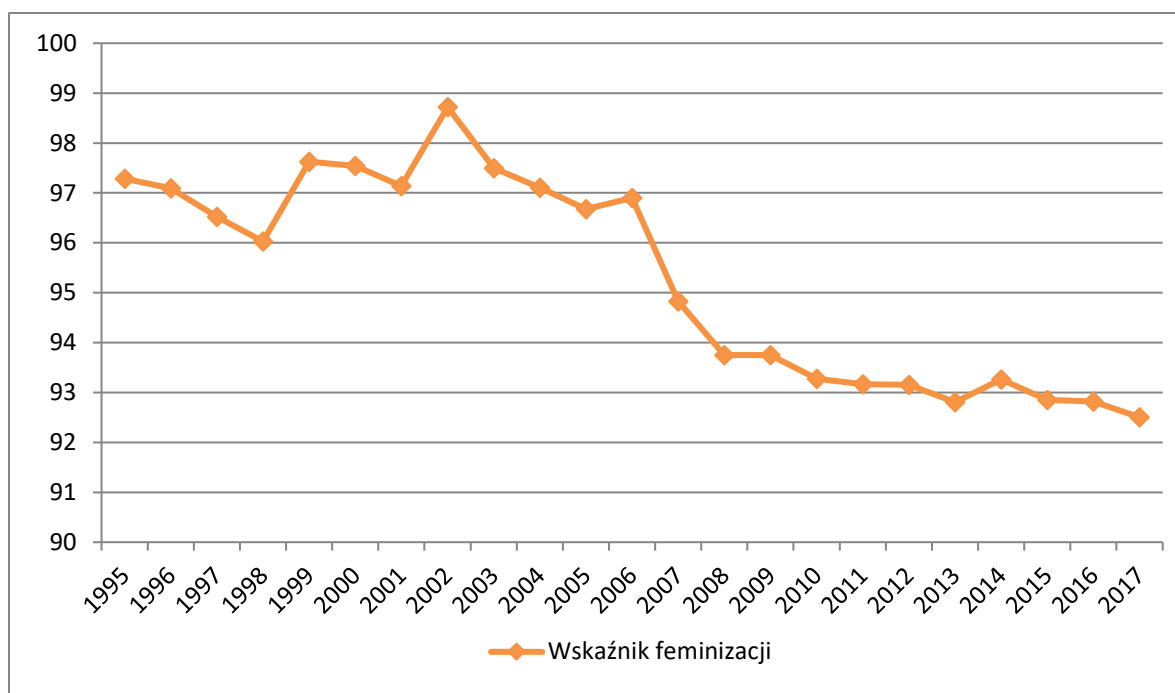
Struktura ludności

Struktura wieku mieszkańców gminy rozkłada się stosunkowo korzystnie. Jest ona bardzo podobna do wartości średnich dotyczących ludności wiejskiej województwa oraz powiatu. W stosunku do tych wartości zaznacza się jednak nieco wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym co należy uznać za pozytywne uwarunkowanie rozwoju. Świadczy to o niższym od średniego poziomie starzenia się społeczeństwa.

Ryc. 19. Liczba mieszkańców wg grup wiekowych w gminie Sośno w 2017 r. (źródło: Dane BDL GUS)

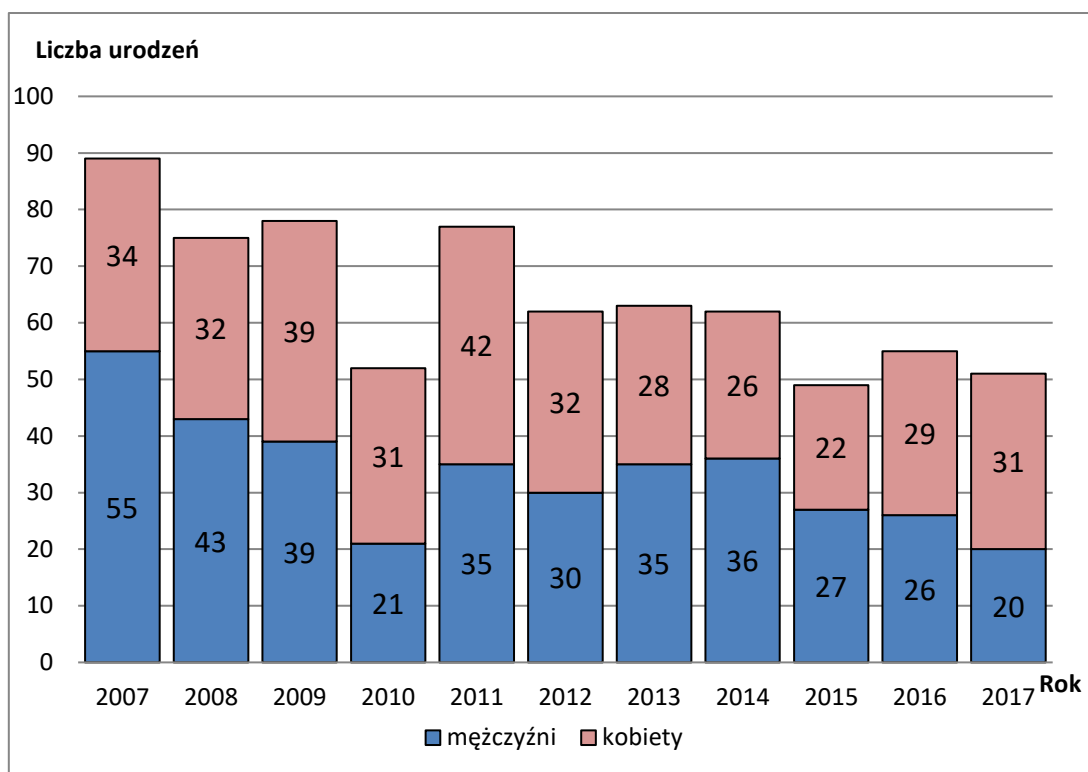
Wskaźnik feminizacji w gminie Sośno wynosi 93 co oznacza, że na 100 mężczyzn przypada średnio 93 kobiety. Dodatkowo wartość tego wskaźnika od lat spada co jest zjawiskiem niekorzystnym, jednak charakterystycznym dla obszarów wiejskich. Ważny jest również rozkład wartości wskaźnika feminizacji w poszczególnych grupach wiekowych. Jego niski poziom w przedziale wieku 20-40 świadczy o tym, że młode kobiety kończąc edukację mają problem z realizacją zawodową w gminie o typowo rolniczym charakterze gospodarki.

Ryc. 20. Wskaźnik feminizacji w gminie Sośno w latach 1995-2017

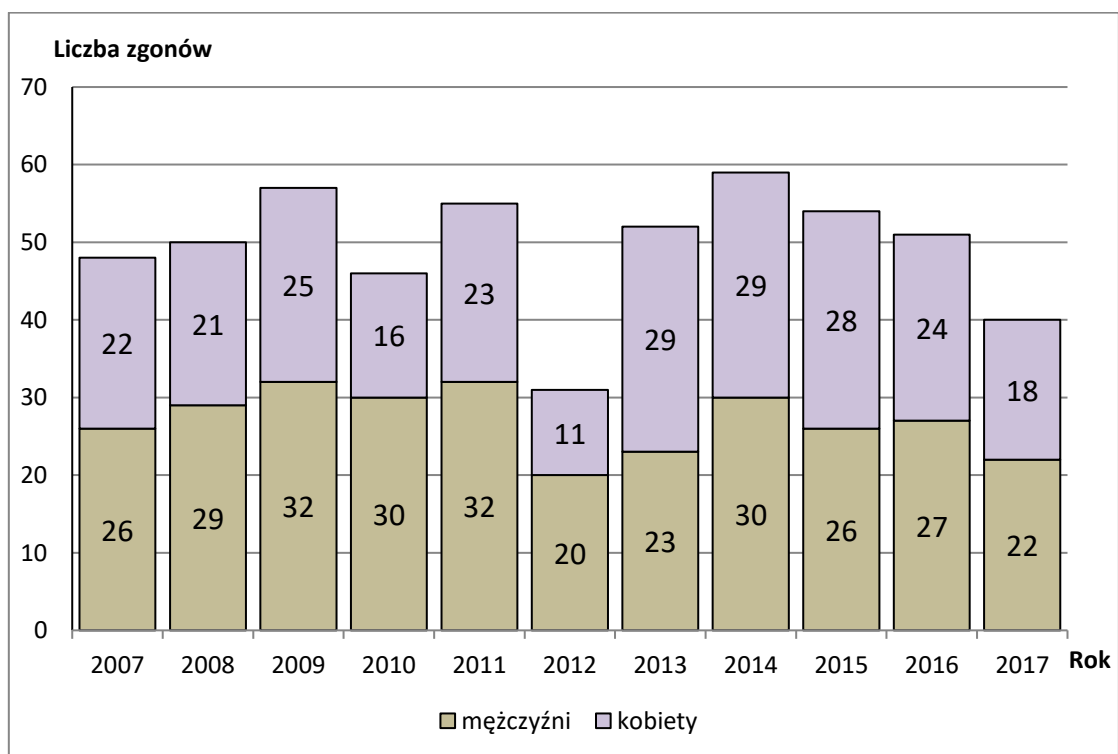
Ruch naturalny ludności

W przeciągu ostatnich 10 lat utrzymywała się tendencja wyraźnego zmniejszania się liczby i wskaźnika urodzeń. W stosunku do roku 2007, liczba urodzeń w roku 2017 była aż o 43% mniejsza, za co głównie odpowiadała mniejsza ilość urodzonych chłopców. Zmiana stylu życia ludności, rolniczy charakter gminy oraz wzrost aktywności zawodowej kobiet powodują pogłębienie tej tendencji. Młode kobiety kończąc edukację coraz częściej znajdują zatrudnienie poza rolnictwem i opuszczają gminę. Wszystkie te czynniki przyczyniają się w dużym stopniu do spadku liczby mieszkańców gminy oraz ograniczają jej rozwój.

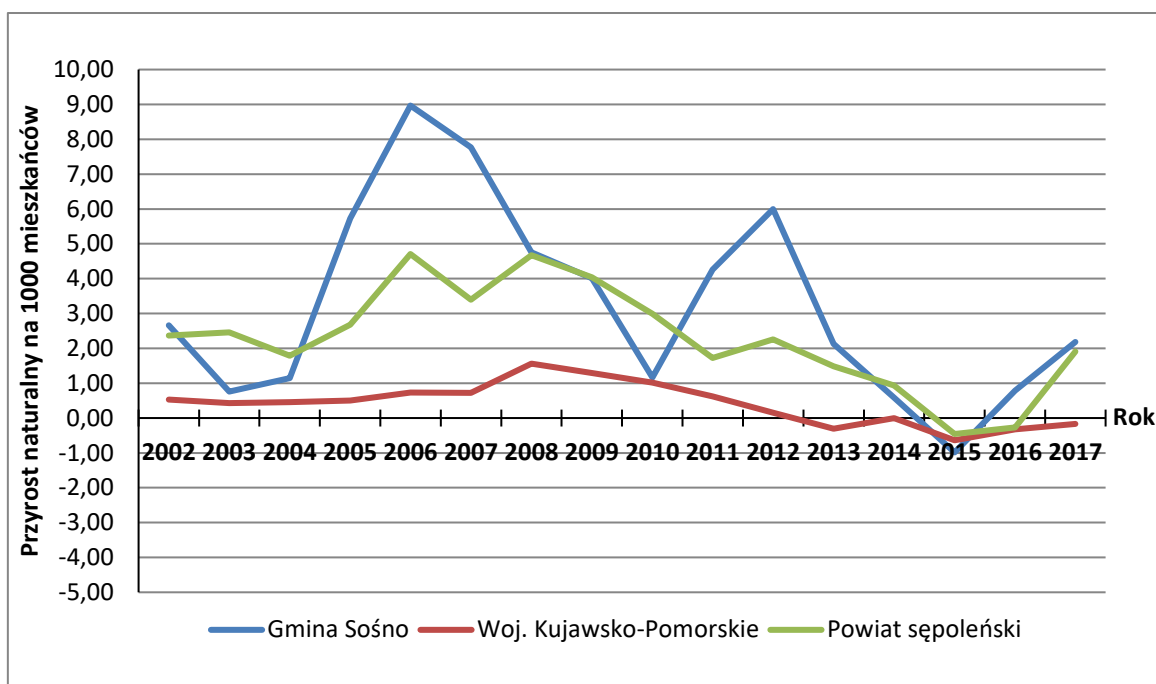

Ryc. 21. Liczba urodzeń w gminie Sośno w latach 2007-2017

Liczba zgonów w gminie w 2017 r. wyraźnie spadła a współczynnik zgonów wyniósł 7,9 co jest wartością niższą niż średnie dla obszarów wiejskich powiatu (8,2) oraz województwa (9,7). Na przykładzie ostatnich 10 lat widać jednak, że wartości te potrafią mocno różnić się w pojedynczych latach.

Ryc. 22. Liczba zgonów w gminie Sośno w latach 2007-2017

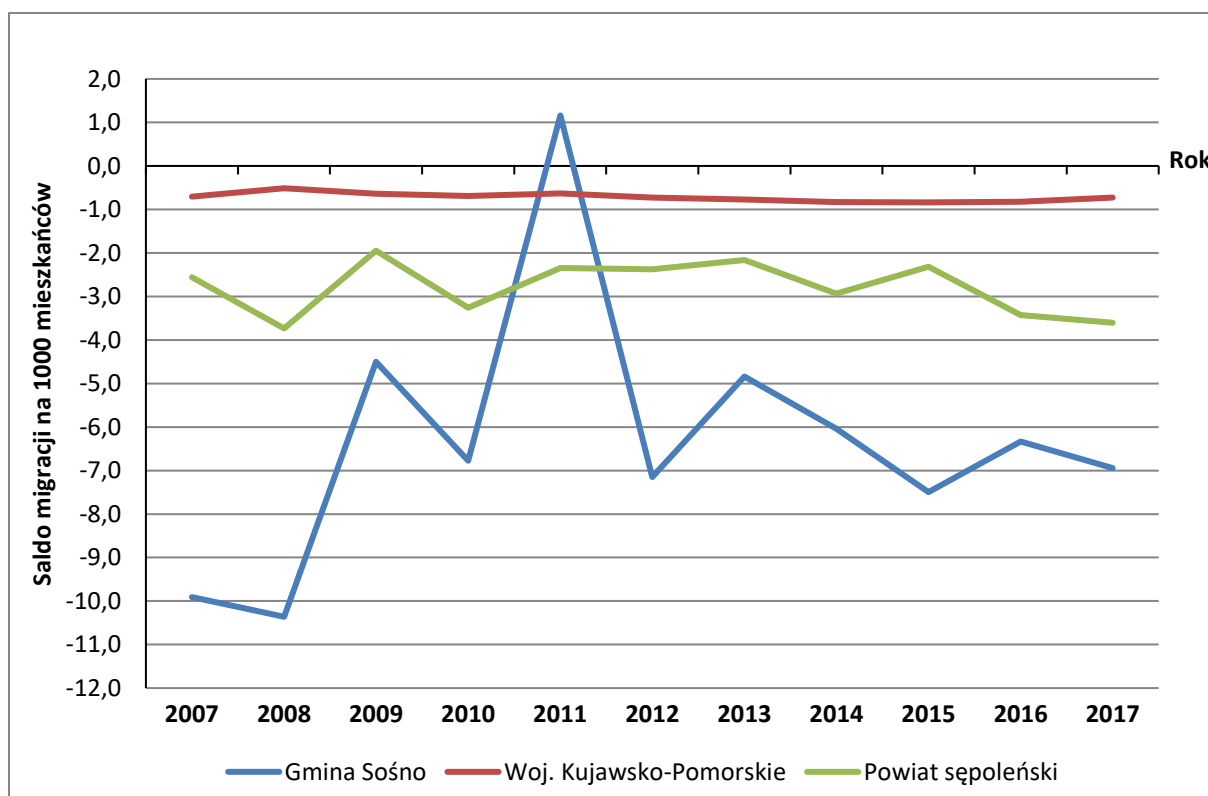

Ryc. 23. Przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców gminy Sośno na tle województwa oraz powiatu

Wszystkie omówione wcześniej czynniki przekładają się na wartość przyrostu naturalnego. Jak widać na wykresie, spadająca liczba urodzeń i utrzymujący się na stałym poziomie wskaźnik zgonów wpływały na zmniejszanie się wartości przyrostu naturalnego który w gminie przez lata był dużo wyższy niż wartości powiatowe i wojewódzkie. Szczególnie widoczne są lata w których współczynniki zgonów były wyjątkowo niskie tj. rok 2012 oraz 2017. Dodatkowo wartości przyrostu naturalnego są charakterystyczne dla obszarów wiejskich. Jednak oprócz czynników dotyczących ruchu naturalnego, na zmiany liczby ludności w gminie ma ruch wędrownkowy

Ruch wędrownkowy

Decydujący wpływ na zmiany liczby ludności okazuje się mieć właśnie ruch wędrownkowy. Gmina Sośno – jak większość gmin wiejskich, cechuje się ujemnym bilansem migracyjnym (występuje przewaga odpływu ludności nad napływem). Podstawową tendencją w ruchu migracyjnym jest zmniejszająca się liczba osób napływających na teren gminy i zmniejszająca ale wciąż wysoka liczba ludności, która ją opuszcza. Szczególnie duży wpływ na poziom salda migracji w gminie ma wyraźne zmniejszenie się liczby mężczyzn decydujących się na zamieszkanie w gminie Sośno (spadek o 47% w ciągu 10 lat).

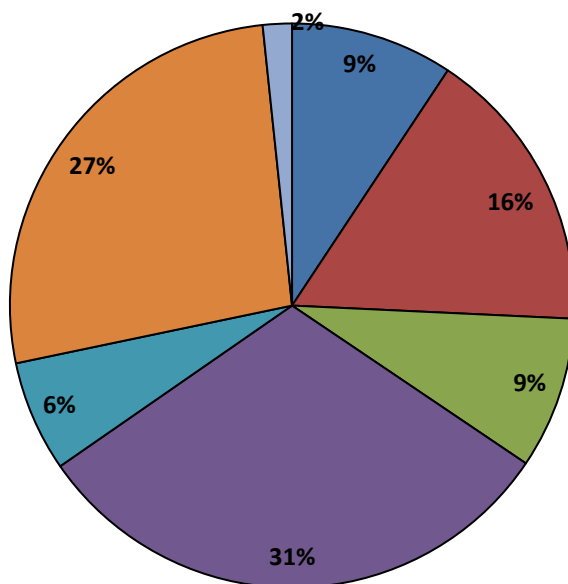

Ryc. 24. Zestawienie salda migracji wewnętrznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla województwa kujawsko-pomorskiego, powiatu sępoleńskiego oraz gminy Sośno w latach 2007-2017

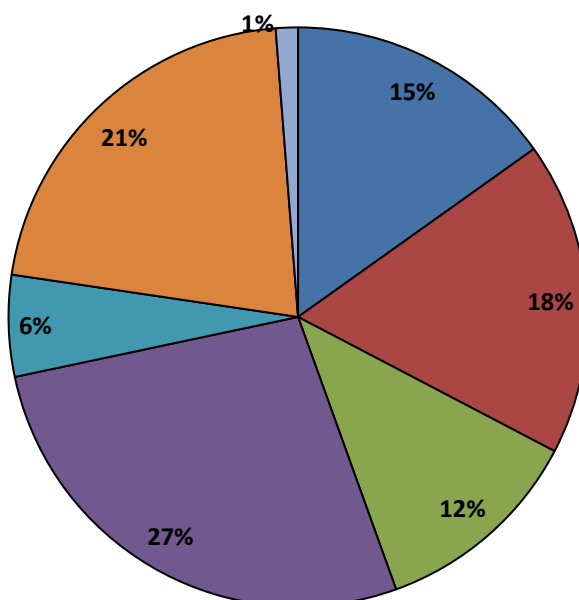
Wykształcenie

O wykształcenie mieszkańców gminy dbają trzy szkoły podstawowe: w Sośnie, Wąwelnie oraz Przepałkowie. Opieka przedszkolna sprawowana jest przez Przedszkole Samorządowe w Sośnie oraz punkt przedszkolny w Sitnie i Wąwelnie. Po reformie edukacji została instytucja gimnazjum w związku z tym brak jest jednostek edukacyjnych wyższego rzędu. Młodzież z obszaru gminy swoją edukację kontynuuje w placówkach okolicznych większych miast takich jak np. Sępólno Krajeńskie czy Koronowo. Odległość oraz możliwości komunikacyjne miasta uniwersyteckiego – Bydgoszczy warunkują również możliwości zdobywania wykształcenia wyższego. Mieszkańcy gminy zdobywający wykształcenie średnie i wyższe, z racji rolniczego charakteru gospodarki na terenie gminy, często decydują się na przeprowadzę do większych miast. Podobnie jest na terenie całego powiatu sępoleńskiego. Informacje na temat poziomu wykształcenia mieszkańców powiatów dostarczają Narodowe Spisy Powszechne. Wg. danych NSP z 2011 r. widać, że w stosunku do całego województwa, na terenie powiatu sępoleńskiego większy jest udział ludności o niższym poziomie wykształcenia.

Niepokojącą tendencję wykazuje również wskaźnik solaryzacji w gminie Sośno. Jest to stosunek liczby uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Mimo iż w ciągu ostatnich 10 lat wartość ta spadała zarówno w skali województwa jak i powiatu to w przypadku gminy Sośno spadek ten był bardzo wyraźny i wyniósł ponad 10%.

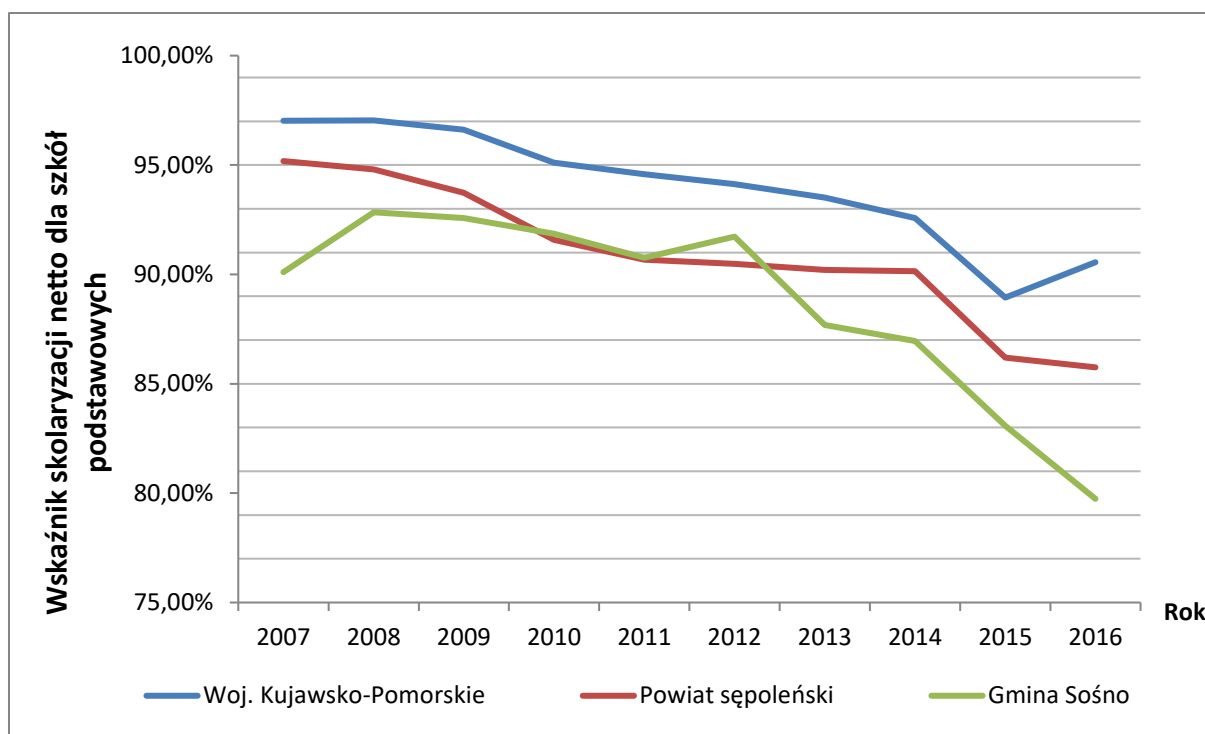
Powiat sępoleński

Województwo Kujawsko-Pomorskie

- wyższe
- średnie zawodowe
- średnie ogólnokształcące
- zasadnicze zawodowe
- gimnazjalne
- podstawowe ukończone
- podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego

Ryc. 25. Ludność powyżej 13 roku życia wg poziomu wykształcenia w powiecie sępoleńskim oraz województwie w 2011 r. wg NSP 2011

Ryc. 26. Wartości wskaźnika skolaryzacji netto w gminie Sośno, w powiecie sępoleńskim oraz województwie kujawsko-pomorskim w latach 2007-2016

3. Prognoza demograficzna dla gminy

Według Rocznika Demograficznego 2017 wydanego przez GUS, liczba ludności w Polsce będzie systematycznie spadać i to w coraz szybszym tempie. Prognoza do roku 2050 zakłada spadek liczby ludności o 12% w stosunku do roku 2015. W przypadku danych dla województwa kujawsko-pomorskiego prognozy są jeszcze bardziej pesymistyczne i mówią o wartości 14% w tym samym okresie. Przygotowana przez GUS „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 opracowana w 2014 r. uwzględniająca wyłącznie trendy demograficzne, dzietność, umieralność i migracje wewnętrzne i zewnętrzne prognozowała, że liczba ludności w wiejskiej części powiatu sępoleńskiego będzie w najbliższych latach spadała w coraz szybszym tempie i w roku 2050 będzie niższa o 2126 osób (ok. 8,9%). Rzeczywiste dane z ostatnich lat w porównaniu do prognozy pokazują jednak, że tempo spadku było dużo szybsze i już do 2017 roku nastąpił spadek o 0,72% w stosunku do początkowego roku 2013 r. Prognoza zakładała natomiast spadek o 0,25%. W przypadku gminy Sośno, spadek w tym okresie wyniósł aż 1,7%.

Przy sporządzeniu prognozy należy wziąć pod uwagę wcześniej przeanalizowane wskaźniki charakteryzujące zmiany demograficzne w gminie w ostatnich latach. Najbardziej istotne pod tym kątem są zmiany dotyczące mieszkańców w dolnym przedziale wieku produkcyjnego, zwłaszcza kobiet. Liczebność tej grupy oraz jej udział w ogólnej liczbie mieszkańców regularnie maleje. Rośnie natomiast ilość osób starszych. Starzenie się społeczeństwa jest problemem odczuwalnym w całym kraju, realnie wpływającym na zmiany liczby ludności.

W przypadku gminy Sośno, dodatkowo bardzo istotna jest negatywna tendencja dotyczące ruchu migracyjnego. Polska wieś w ostatnich latach mocno się zmieniła, zwłaszcza jeżeli chodzi o role kobiet. Coraz rzadziej decydują się one na pozostanie na wsi emigrując w celach edukacyjnych i zarobkowych do większych ośrodków. Tendencja ta występuje również wśród mężczyzn, ale w dużo mniejszym

stopniu na co wskazuje obniżenie wskaźnika feminizacji. Przekłada się to także na zmniejszenie ilości zawieranych małżeństw i co za tym idzie spadek poziomu przyrostu naturalnego.

Biorąc pod uwagę założenia prognozy dla powiatu wraz z realnymi wartościami a także ostatnie dane dla gminy można przypuszczać, że liczebność gminy Sośno w najbliższych latach będzie się zdecydowanie zmniejszać. Jednak jak pokazują dane historyczne takie sytuacje już się zdarzały np. 1999 roku kiedy nastąpił wyraźny spadek liczby mieszkańców, aby później powoli zacząć znów rosnąć. Podobnie może być obecnie. Dlatego w długoterminowej prognozie demograficznej trzeba mieć na uwadze to, że duży wpływ na zmiany mogą mieć dodatkowe czynniki np. programy socjalne, zmiany rynku pracy, rozbudowa infrastruktury na terenie gminy. Mogą być to zarówno czynniki prorodzinne - wpływające na wartość przyrostu naturalnego, jak i związane z atrakcyjnością gminy pod kątem migracyjnym. Dodatkowo przy tak małych ośrodkach jak gmina Sośno, każda mała zmiana ilości mieszkańców spowodowana czynnikiem zewnętrznym np. likwidacja dużego miejsca zatrudnienia, ma duży wpływ na wskaźniki dla całej gminy.

4. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy

W celu określenia możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy na nowo wyznaczonych terenach rozwojowych (określonych na rysunku Studium), dokonano analizy wydatków budżetowych gminy na ww. cele w okresie 2010-2016. W tym okresie łącznie na budowę nowych dróg, sieci wodno-kanalizacyjnych i urządzenie przestrzeni publicznych wydano gminie średnio rocznie około 0,8 mln zł. Kwota ta waha się znacznie rok do roku w zależności od przyznawanych dotacji na poszczególne inwestycje.

Na podstawie danych literaturowych i statystycznych można założyć, że uzbrojenie w sieci wodociągowe i kanalizacyjne oraz budowa odcinka dróg na terenie gminy wiejskiej, w zależności od jakości nawierzchni i klasy drogi, wiąże się z kosztem od około 20 tys. zł/ha powierzchni typowego miejscowego planu (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, drogi w klasie dojazdowej). Większość terenów położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie dróg i nie wymaga nakładów na rozbudowę (wsie typu ulicówek). Sumaryczna powierzchnia terenów wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz powierzchnia terenów rozwojowych wyznaczonych w studium wynosi około 500 ha i obejmuje w 80% grunty sąsiadujące z zabudową zagrodową wzdłuż ulic, przez co nie wymaga większych nakładów inwestycyjnych na wykonanie sieci infrastrukturalnych czy układów komunikacyjnych. W związku z tym potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy będą wynosić od około 6 mln złotych w okresie do 2050 roku, co daje około 200 tys. zł rocznie na inwestycje w nowe drogi i infrastrukturę techniczną.

Zakładając możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz społecznej na poziomie obecnych wydatków budżetu gminy w granicach 0,5 mln złotych, uzbrojenie wszystkich terenów rozwojowych gminy, łącznie z obszarami niezainwestowanymi, objętymi obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, teoretycznie ma szansę być wykonane w ciągu następnych 12-15 lat. Zaprojektowany w studium rozwój terenów inwestycyjnych nie przekracza zatem możliwości finansowych gminy. Pewne jest, że chociaż teoretycznie wykonanie wszystkich prac jest możliwe, to jednak proces ten będzie rozłożony co najmniej na dwadzieścia lat i będzie kierowany przede wszystkim racjonalnością wydatków i rzeczywistymi potrzebami mieszkańców.

5. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

Maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę w gminie, wyrażone w powierzchni użytkowej nowo projektowanej zabudowy, określa prognozowaną największą ilość powierzchni, jaka będzie potrzebna do zrealizowania potrzeb mieszkaniowych i gospodarczych mieszkańców gminy w perspektywie wieloletniej. Maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę ma za zadanie określić i uzasadnić powierzchnię gruntów projektowanych do przeznaczenia na cele mieszkaniowe i pozostałe funkcje, w grupie zawartej w studium jako potencjalne tereny rozwojowe (zabudowa mieszkaniowa i usługowa). Ilość niezbędnych terenów rozwojowych w gminie określania się na podstawie symulacji do 2050 r.

Celem opisanych poniżej symulacji było określenie ram przestrzennych obszarów rozwojowych w poszczególnych jednostkach osadniczych w gminie. Ramy te mają w pierwszej kolejności doprowadzić do konsumpcji gruntów na terenach zwartej zabudowy oraz na terenach aktualnie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W efekcie ruch budowlany powinien zostać skierowany na tereny przewidziane do zainwestowania w wyniku dotychczasowych działań planistycznych. Polityka przestrzenna gminy, w myśl zapisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, powinna umożliwić wyznaczanie nowych terenów rozwojowych dopiero w przypadku, gdy wyczerpią się możliwości lokowania nowej zabudowy na terenach, na których dotychczas obowiązują miejscowe plany oraz na terenach, gdzie można lokalizować zabudowę na podstawie decyzji o warunkach zabudowy.

Na podstawie prognozy demograficznej można założyć, że liczba ludności gminy w 2050 roku będzie systematycznie maleć. Drugim parametrem ukazującym dynamikę rozwoju powierzchni użytkowej zabudowy jest wzrost powierzchni użytkowej w budynkach na 1 osobę. W analizowanym okresie 1995 – 2017 roku przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w gminie wzrosła do 90 m². Dane GUS pokazują, że gradient wzrostu powierzchni użytkowej w budynkach na 1 mieszkańca stopniowo malał za sprawą stopniowego zaspokajania własnych potrzeb mieszkaniowych w nowych budynkach o coraz większej powierzchni oraz zmian w demografii. Założono również, że istnieje progowa wartość powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca, która oscyluje wokół wartości 35 m² (wliczając w to powierzchnię mieszkaniową, usługową i produkcyjną w budynkach). Zastosowany do estymacji trend w przybliżeniu logarytmicznym stopniuje gradient wzrostu powierzchni użytkowej na terenie gminy do poziomu 37 m² powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca w 2050 roku (z obecnych 27 m² powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca).

Na bazie wyżej wymienionych wskaźników dokonano symulacji, w wyniku której uzyskano zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową dla każdego z obszarów geodezyjnych do 2050 roku.

Rozdzielenie prognozowanego maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową budynków na funkcje zabudowy dokonano na podstawie analizy powierzchni terenów w grupach poszczególnych funkcji: mieszkaniowych i usługowo-produkcyjnych, przewidzianych do zainwestowania we wszystkich obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w gminie. Wskaźniki pogrupowano w tereny funkcjonalne mieszkaniowe i usługowo-produkcyjne. Analiza wykazała, że stosunek powierzchni terenów mieszkaniowych do powierzchni terenów usługowych i produkcyjnych wynosi 10/0,5. Ze względu na rolniczo - osadniczy, wiejski charakter gminy i brak planów budowy stref produkcyjnych szacuje się, że stosunek ten utrzyma się w dłuższej perspektywie.

Na tym etapie dokonano również korekty uzyskanego wyniku w górę o 30% z uwagi na niepewność. Z analizy wyłączono miejscowości, które z uwagi na położenie, uwarunkowania środowiskowe, komunikacyjne, infrastrukturalne i demograficzne nie kwalifikują się jako miejscowości rozwojowe. Z tej korekty uzyskano 24 600 m² rezerwy prognozowanej powierzchni użytkowej wszystkich rodzajów zabudowy, co w praktyce odpowiada wielkością około 4 letniemu ruchowi budowlanemu na terenie

gminy w czasach koniunktury budowlanej. Symulacja nie uwzględnia potrzeby wymiany substancji mieszkaniowej na skutek zużycia technicznego. Wiele budynków w gminie zbliża się do wieku około 100 lat i może niedługo wymagać przebudowy lub rozbioru ze względu na stan techniczny.

Z dalszych analiz wyłączone zostały również miejscowości nierozwojowe o liczbie mieszkańców poniżej 200. Analizy chłonności w przypadku miejscowości o najniższych liczbach ludności nie oddają rzeczywistych potrzeb rozwojowych.

Wyniki prognozowanego maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową w przeciągu następnych 30 lat wskazują na zapotrzebowania powierzchni użytkowej zabudowy mieszkaniowej na poziomie około 400 mieszkań o powierzchni średniej 90 m² oraz wysoką korelację z liczbą ludności w poszczególnych obrębach. Najsilniejsze zapotrzebowanie wystąpi w miejscowościach o największej liczbie ludności: Sośnie, Wąwelnie, Rogalinie, Sitnie i Dziednie. Poza potencjałem ludnościowym miejscowości te charakteryzują się infrastrukturą i potencjałem demograficznym. Mniejsze miejscowości mają niższy stopień maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową, ponieważ ich położenie, zagospodarowanie i funkcja przewodnia są typowo rolnicze a siedziby ludności koncentrują się głównie w obrębie zabudowy zagrodowej.

Oszacowania chłonności, położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy dokonano w sposób analizy przestrzennej, dokonano poprzez obliczenie ilości działek możliwych do zabudowy na podstawie sąsiedztwa z istniejącą zabudową. Z analizy wyłączone zostały tereny leśne, tereny rolne wymagające przekształcenia o glebach klas I-III, tereny łąk podmokłych (grunty organiczne) i sadów (jako trwałych elementów gospodarki rolnej). Założono, że nowo wydzielane działki będą miały około 1500 – 1700 m² i będzie można lokalizować na nich 1 budynek. Uwzględniono również istniejące podziały geodezyjne dla działek budowlanych wydzielonych na podstawie decyzji o warunkach zabudowy. Otrzymane wyniki przekształcono w powierzchnię użytkową zabudowy (na podstawie średniej wielkości budynku). Na koniec skorygowano uzyskany wynik o 30% w górę. Jest to ilość powierzchni użytkowej możliwej do zabudowy w chwili wykonywania analizy.

Oszacowanie chłonności położonych na terenie gminy, obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy dokonano w oparciu o ocenę stopnia zainwestowania terenów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dokonano w oparciu o zapisy miejscowych planów oraz istniejące, dotychczas zrealizowane budynki. Wyniki przekształcono w powierzchnię użytkową zabudowy (na podstawie średniej wielkości budynku), w podziale na funkcje zabudowy (na podstawie stosunku określonego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego).

Sumaryczna chłonność terenów gminy związana z potrzebami rozwojowymi w przeciągu kolejnych 30 lat wynosi, w oparciu o analizy demograficzne i przestrzenno-funkcjonalne, na dzień sporządzenia studium około 170 ha terenów możliwych do zabudowy i zainwestowania. Bilans ten opiera się na wielu założeniach a jednym z nich jest fakt, iż struktura demograficzno-osadnicza gminy nie zmieni się znacząco. To założenie w perspektywie 30 lat może jednak ulec znaczącej zmianie na skutek nie dających się dzisiaj przewidzieć zdarzeń.

Z wykonanych analiz wynika powierzchnia zabudowy możliwa do zaprojektowania w ramach obszarów rozwojowych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, która jest różnicą prognozowanego maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową budynków całkowitą do 2050 i sumy chłonności obszarów.

Analizując rezultaty analizy chłonności należy zauważyć, że:

- Na terenie gminy istnieje dość duży potencjał wykorzystania decyzji o warunkach zabudowy do reagowania na potrzeby ruchu budowlanego. Praktycznie w każdej miejscowości istnieją potencjalnie miejsca możliwej lokalizacji zabudowy na zasadzie sąsiedztwa, ponieważ zabudowa zagrodowa jest rozproszona. Główną przeszkodą wykorzystania tego narzędzia jest występowanie gruntów klas I-III, których zmiana przeznaczenia na cele nierolnicze wymaga przeprowadzenia odpowiedniej procedury w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- Na rysunku studium wyznaczono tereny rozwojowe o łącznej powierzchni 154 ha, które objęły zarówno zabudowę zagrodową jak i tereny wonne od zabudowy, w tym grunty III klasy. W tej powierzchni 107 około ha są całkowicie wolne od zabudowy, możliwe do zabudowania budynkami o różnych funkcjach. Tereny rozwojowe obejmują niemal wyłącznie centra wsi, aby sprzyjać polityce zagęszczania zabudowy w obrębie skupień ludności i w zasięgu infrastruktury.
- Wszystkie obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego odnoszą się głównie do możliwości lokalizowania zespołu elektrowni wiatrowych i brak w nich generalnych ustaleń odnośnie wydzielenia nowych terenów mieszkaniowych, zabudowy produkcyjnej czy usługowej.
- Dotychczasowy rozwój gminy definiowany przez jej wybitnie rolniczy charakter sprawiał, że nie zachodziła potrzeba uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Dlatego też ta forma prawna nie ma w praktyce wpływu na kształtowanie ładu przestrzennego w perspektywie rozwojowej gminy.
- Główny ciężar osadniczy ponoszą miejscowości Sośno i Wąwelno. Z racji miejsca tych miejscowości w hierarchii osadniczej, ich wiodących funkcji w gminie oraz potencjału demograficznego miejscowości te charakteryzują się największym zapotrzebowaniem na grunty przeznaczone pod zabudowę. W pozostałych miejscowościach bilans terenów przedstawia mniejszą możliwość kształtowania zabudowy.
- Mniejsze miejscowości poza wymienionymi rozwijają się na zasadzie uzupełniania zabudowy wzdłuż istniejących dróg. W przypadku wsi tzw. ulicówek istnieje wysoka dostępność gruntów do zabudowy, ale wynika ona przede wszystkim z rozproszenia, tzn. z odległości pomiędzy poszczególnymi zabudowaniami zagrodowymi. Rozwój w tym typie zabudowy odbywa się poprzez dobudowywanie domów pomiędzy istniejącą zabudową przy drodze lub poprzez zastępowanie zabudowy starszej, nieprzydatnej technicznie przez zabudowę nową. Taki model rozwoju przestrzennego wsi wymusza wyznaczenie korytarzy rozwojowych pomiędzy miejscowościami wzdłuż istniejących dróg.
- W gminie praktycznie nie występują tereny produkcyjne, magazynowe i składowe o funkcji nie związanej z przemysłem rolno-spożywczym. Brak takich terenów uniemożliwia racjonalne modelowanie zjawisk rozwojowych w zakresie terenów produkcyjnych lub rozwojowych. Ze względu na niewielką dostępność komunikacyjną gminy przypuszcza się, że inwestycje wielkopowierzchniowe mogą się pojawić w gminie, jednak nie sposób na dzień dzisiejszy zaprogramować statystycznie ich obecność, a tym samym wprowadzić nowe funkcje w przestrzeni gminy.

7. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

1. Archeologia i historia osadnictwa na terenie gminy

Teren gminy Sośno znajduje się w obrębie krainy historycznej, zwanej Krainą. Od wieków ma ona charakter pograniczny względem Wielkopolski na południu i Kaszub na północy. Najstarsze ślady pobytu człowieka na terenie gminy Sośno sięgają środkowej epoki kamienia – mezolitu oraz młodszej epoki kamienia – neolitu. Badania wykopaliskowe pozwoliły dotychczas na rozpoznanie osady w Toninie. Epokę brązu reprezentuje kurhan z Toninka oraz osada w Mierucinie. Do licznych w granicach gminy stanowisk należą odkrycia z okresu epoki żelaza, takie jak cmentarzyska ciałopalne z Toninka, Tonina, Jaszkowa, Tuszkowa, Płoskowa, Skoraczewa i Wielowiczka. Znaleźiska z pierwszych wieków po narodzeniu Chrystusa występują m.in. w okolicy Wąwelna, gdzie rozpoznano osady oraz cmentarzysko.

Okres wczesnośredniowieczny reprezentują pojedyncze znaleźiska z okolic Wąwelna i Jaszkowa. Źródła historyczne opisują, że w wyniku systematycznego karczowania olbrzymich połąci leśnych moreny czołowej w okolicach Mroczy, Wąwelna i Więcborka do 1300 r. na terenie Krajny powstało 17 osad. Z literatury wynika, że były to m.in. wsie z terenu obecnej gminy Sośno. Na mocy traktatu tylżyckiego z 1807 r. teren obecnej gminy Sośno znalazł się w granicach Księstwa Warszawskiego. 20 stycznia 1919 roku kroniki notują, że w Wielowiczu zorganizowano wiec, gdzie blisko 400 osób manifestuje chęć przyłączenia powiatu złotowskiego do Polski. Od stycznia 1920 r. Sośno i okolice znalazły się w granicach powiatu sępoleńskiego, w województwie pomorskim. Natomiast Wąwelno i okolice w województwie poznańskim. Niestety tereny dzisiejszej gminy Sośno nie były dotąd przedmiotem szerszych badań historycznych. Tereny obecnej gminy Sośno, jako jeden organizm funkcjonują dopiero od drugiej połowy XX w. Po II wojnie światowej Sośno i okolice znalazły się w powiecie sępoleńskim, w województwie pomorskim, natomiast Wąwelno i okolice w powiecie wyrzyskim. Ostatecznie granice obecnej gminy Sośno ukształtowały się 1 stycznia 1973 r. (dane UG Sośno).

2. Dziedzictwo kulturowe gminy i zasady jego ochrony

Zależnie od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej wyznacza się następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

„A” - strefę pełnej ochrony konserwatorskiej – obejmuje obszary szczególnie wartościowe o bezwzględnym priorytecie zachowania. Na obszarze gminy Sośno, strefą „A” objęto zespoły dworsko-parkowe i zespoły sakralne. Wszelkie prace na obszarach objętych tą strefą wymagają uwzględnienia wytycznych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

„B” - strefę ochrony konserwatorskiej – obejmuje obszary zawierające znaczną część elementów historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej o wartościach kulturowych. Na obszarze gminy Sośno strefa ta obejmuje zespoły pałacowo-parkowe, dworsko-parkowe, zespoły folwarczne, wiejskie i cmentarze. Remonty, modernizacje, adaptacje obiektów zabytkowych, uzupełnienia zabudowy, wprowadzanie małych form architektonicznych, lokalizacje nowych obiektów i korekty układu przestrzennego wymagają uwzględnienia wytycznych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

„W” - strefę ochrony archeologicznej – obejmuje obszary o rozpoznanej, na podstawie badań, zawartości ważnych reliktywów archeologicznych. Na terenie gminy strefę „W” wyznaczono dla ponad 140 stanowisk archeologicznych. Na obszarze strefy wszelka działalność inwestycyjna musi być poprzedzona badaniami archeologicznymi na koszt inwestora. Zakres prac archeologicznych określony zostaje na etapie uzgadniania projektu budowlanego.

3. Gminna ewidencja zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 282 ze zm.) Jednostki Samorządu Terytorialnego zobligowane są do ochrony zabytków, które znajdują się na terenach gminy oraz do prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości. W ewidencji tej na obszarze gminy Sośno umieszczonych zostało 329 obiektów.

Tabela 11. Wykaz obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Lp.	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
1	Borówki			cmentarz rodowy
2	Borówki			cmentarz ewangelicki
3	Dębiny		1	dom
4	Dębiny		1	budynek gospodarczy
5	Dębiny		2	dom
6	Dębiny		2	stodoła
7	Dębiny		2	budynek inwentarski
8	Dębiny		3	dom
9	Dębiny		3	stodoła
10	Dębiny		7	dom
11	Dębiny		7	budynek gospodarczy
12	Dębiny		10	dom
13	Dębiny		10	budynek gospodarczy
14	Dębiny		12	dom
15	Dębiny		13	dom, dawna szkoła
16	Dębiny		18	dom
17	Dębiny		19	dom, dawny zajazd
18	Dębiny		24	dom
19	Dębiny		24	budynek gospodarczy
20	Dębiny		31	dom
21	Dębiny		31	budynek gospodarczy
22	Dębiny			wiadukt kolejowy
23	Dębiny			cmentarz ewangelicki
24	Dziedno		2	dom
25	Dziedno		6	stodoła
26	Dziedno		12	dom
27	Dziedno		21	dom
28	Dziedno		21	budynek gospodarczy
29	Dziedno		29	dom
30	Dziedno		40	dom
31	Dziedno		40	budynek gospodarczy
32	Dziedno			cmentarz ewangelicki
39	Jaszkowo		2	dom
40	Jaszkowo		2	budynek gospodarczy
41	Jaszkowo		7	dom
42	Jaszkowo		12	dom
43	Leśniewice		1	dom
44	Leśniewice			krzyż przydrożny
45	Mierucin		1	dom
46	Mierucin		1	budynek gospodarczy
47	Mierucin		2	dom
48	Mierucin		2	stodoła
49	Mierucin		2	obora
50	Mierucin		3	dom
51	Mierucin		3	budynek gospodarczy
52	Mierucin		4	dom
53	Mierucin		5	dom
54	Mierucin		5	stodoła

55	Mierucin		5	obora
56	Mierucin		6	dom
57	Mierucin		7	dom
58	Mierucin		7	stodoła
59	Mierucin		8	dom
60	Mierucin		9	dom
61	Mierucin		13	dom - dom pracowników folwarku
62	Mierucin		13a	stajnia w założeniu folwarcznym
63	Mierucin		14	dom - dom pracowników folwarku
64	Mierucin		13a	obora w założeniu folwarcznym
65	Mierucin		17	dom w zespole folwarcznym
66	Mierucin		31	budynek gospodarczy
67	Mierucin		32	dom
68	Mierucin		33	dom, dawna szkoła
69	Mierucin		33	budynek gospodarczy przy szkole
70	Mierucin		34	dom
71	Mierucin		35	dom
72	Mierucin		37	dom
73	Mierucin		38	dom
74	Mierucin		43	dom
75	Mierucin		44	dom
76	Mierucin			cmentarz ewangelicki
77	Obodowo		1	dom
78	Obodowo		1	budynek gospodarczy
79	Obodowo		2	dom
80	Obodowo		2	budynek gospodarczy
81	Obodowo		7	dom
82	Obodowo		9	dom
83	Obodowo		15	dom
84	Obodowo		15	dworzec kolejowy
85	Obodowo		15	budynek gospodarczy
86	Obodowo			wiadukt kolejowy
87	Obodowo			cmentarz ewangelicki
88	Olszewka			cmentarz ewangelicki
89	Ostrówek			dworzec kolejowy
90	Ostrówek			wiadukt kolejowy
91	Płasków		1	dom
92	Płasków		2	dom
93	Płasków		5	stodoła
94	Płasków		6/8	dom
95	Płasków		6/8	budynek gospodarczy
96	Płasków		10	szkoła
97	Płasków			krzyż przydrożny
98	Płasków			cmentarz ewangelicki
98	Płasków			cmentarz ewangelicki
99	Przepalkowo		7	szkoła
100	Przepalkowo		7	budynek gospodarczy przy szkole
101	Przepalkowo		8	budynek gospodarczy
102	Przepalkowo		8	stodoła przy domu
103	Przepalkowo		9	dom z częścią gospodarczą
104	Przepalkowo		10	dom
105	Przepalkowo		16	dom
106	Przepalkowo		17	dom
107	Przepalkowo		28	chlewnia w kompleksie dawnego folwarku
108	Przepalkowo		7	brama wjazdowa
110	Przepalkowo			cmentarz ewangelicki
111	Rogalin		2	dom
112	Rogalin		3	dom
113	Rogalin		3	budynek gospodarczy

114	Rogalin		4	dom
115	Rogalin		4	budynek gospodarczy
116	Rogalin		8	dom
117	Rogalin		12	dom
118	Rogalin		16	dom
119	Rogalin		16	budynek gospodarczy
120	Rogalin		16	stodoła
121	Rogalin		18	dom
122	Rogalin		18	budynek gospodarczy
123	Rogalin		22	dom
124	Rogalin		24	dom
125	Rogalin			cmentarz ewangelicki
127	Rogalin Dębówiec			cmentarz ewangelicki
128	Roztoki			cmentarz ewangelicki
129	Sitno		33	dom
130	Sitno		35	dom
131	Sitno			dzwonnica
132	Sitno			krzyż przy kościele
133	Sitno		36	budynek gospodarczy
134	Sitno		40	dom
135	Sitno		41	dom
136	Sitno		41	budynek gospodarczy
137	Sitno			cmentarz ewangelicki
138	Skoraczewo		31?	dom
139	Skoraczewo		32	dom
140	Skoraczewo		32	obora przy domu
141	Skoraczewo		33?	dom
142	Skoraczewo		33	budynek gospodarczy
143	Skoraczewo		36	kościół ewangelicki przerobiony na szkołę
144	Skoraczewo		38	chlewnia
145	Skoraczewo		38	stodoła
146	Skoraczewo		39	dom
147	Skoraczewo		50	dom
148	Skoraczewo		52	dom
149	Skoraczewo		52	stajnia
150	Skoraczewo		54	dom
151	Skoraczewo		55	dom
152	Skoraczewo		55	stodoła
153	Skoraczewo			cmentarz ewangelicki
154	Sośno	Bydgoska	11	pastorówka obecnie plebania
155	Sośno	Bydgoska	11	budynek gospodarczy w zespole pastorówki
156	Sośno	Dworcowa	1	dom kolejowy
157	Sośno	Dworcowa	3	dworzec
158	Sośno	Jana Pawła II		wiadukt
159	Sośno	Kamińskiego	1	szkoła
160	Sośno	Kamińskiego	1	brama i fragment ogrodzenia dworskiego
161	Sośno	Kamińskiego	2	kostnica przy kościele
162	Sośno	Kamińskiego	3	dom
163	Sośno	Kamińskiego	4	dom
164	Sośno	Kamińskiego	5	dom
165	Sośno	Kamińskiego	14	dom z częścią gospodarczą
166	Sośno	Leśna	3	dom
167	Sośno	Leśna	3	budynek gospodarczy
168	Sośno	Leśna		kapliczka
169	Sośno	Młyńska	3	dom
170	Sośno	Młyńska	5	dom
171	Sośno	Młyńska	7	dom
172	Sośno	Nowa	1	dom
173	Sośno	Wiatrakowa	2	dom

174	Sośno			cmentarz rzymsko-katolicki (na miejscu d. cm. ewangelickiego)
176	Szynwałd		5	dom
177	Szynwałd		6	dom
178	Szynwałd		7	dom
179	Szynwałd		8	dom
181	Szynwałd		10	dom
182	Szynwałd		11	dom
183	Szynwałd		12	dom
184	Szynwałd		15	dom
185	Szynwałd		18	dom
186	Szynwałd		19	dom
187	Szynwałd		21	dom
188	Szynwałd		22	dom
189	Szynwałd		23	dom
190	Szynwałd		26	dom
191	Szynwałd		27	dom
192	Szynwałd		27	budynek gospodarczy
193	Szynwałd		44	dom
194	Szynwałd		45	stodoła
195	Szynwałd			cmentarz ewangelicki
196	Tonin			kościół ewangelicki obecnie rzymsko-katolicki pw. św. Wojciecha
197	Tonin		4	dom, szkoła
198	Tonin		5	dom, szkoła
199	Tonin		5	stajnia
200	Tonin		5	budynek gospodarczy
201	Tonin		6	dom
202	Tonin		8	dom
203	Tonin		9	budynek gospodarczy
204	Tonin		11	dom (w zespole folwarcznym)
204	Tonin		11	stodoła (w zespole folwarcznym)
206	Tonin			kapliczka
207	Tonin			cmentarz ewangelicki
208	Toninek		6/1	dom
209	Toninek		6/2	stodoła
210	Toninek		7	budynek gospodarczy
211	Toninek		7	stodoła
212	Toninek		8	dom
213	Toninek		8	budynek gospodarczy
214	Toninek		11	dom
215	Toninek		15	dom
216	Toninek		21	dom
217	Toninek		21	budynek gospodarczy
218	Toninek		21	obora
219	Toninek		25	szkoła
220	Toninek		25	budynek gospodarczy
221	Toninek		28?	budynek gospodarczy
222	Toninek			krzyż przydrożny
223	Tuszkowo		1	dom
224	Tuszkowo		8	dom
225	Tuszkowo		10	budynek gospodarczy
226	Tuszkowo		11	dom
227	Tuszkowo		26	dom
228	Tuszkowo		27	obora
229	Tuszkowo		27	stodoła
230	Tuszkowo		27	chlewnia
231	Tuszkowo		28	dom
232	Tuszkowo		31	dom
233	Tuszkowo		31	budynek gospodarczy
234	Tuszkowo		36	stodoła

235	Tuskowo			cmentarz ewangelicki
236	Wąwelnio	Długa	2	dom
237	Wąwelnio	Długa	3	dom
238	Wąwelnio	Długa	5	dom
239	Wąwelnio	Długa	8	dom
240	Wąwelnio	Długa	11	dom
241	Wąwelnio	Długa	11a	dom
242	Wąwelnio	Długa	11a	budynek gospodarczy
243	Wąwelnio	Długa	17	warsztat
244	Wąwelnio	Długa	18	budynek gospodarczy
245	Wąwelnio	Długa	21	dom
246	Wąwelnio	Długa	21	budynek gospodarczy
247	Wąwelnio	Długa	23	dom
248	Wąwelnio			cmentarz ewangelicki
249	Wąwelnio	Koronowska	2	pastorówka z salą konfirmacyjną
250	Wąwelnio			kapliczka
251	Wąwelnio	Krótką	2	dom
252	Wąwelnio	Krótką	2	budynek gospodarczy
253	Wąwelnio	Młyńska	9	dom
254	Wąwelnio	Młyńska	17	dom
255	Wąwelnio	Mrotecka	1	dom
256	Wąwelnio	Mrotecka	2	budynek gospodarczy
257	Wąwelnio	Mrotecka	12	dom
258	Wąwelnio	Mrotecka	12	budynek gospodarczy
259	Wąwelnio	Sportowa	1	dom
260	Wąwelnio	Sportowa	1	budynek gospodarczy
261	Wąwelnio	Szkolna	1	szkoła
262	Wąwelnio	Szkolna		kapliczka
263	Wąwelnio	Wąska	3	dom
264	Wąwelnio	Wąska	6	dom, plebania
265	Wąwelnio	Wąska	6	dzwonnica
266	Wąwelnio	Wąska	6	krzyż przy kościele
267	Wąwelnio	Wąska	6	cmentarz
268	Wąwelnio			cmentarz rzymsko-katolicki
269	Wąwelnio	Wąska	6	kostnica
270	Wąwelnio	Wąska	12	dom
271	Wąwelnio	Wąska	14	dom
273	Wielowicz		6	dom
274	Wielowicz		9	dom
275	Wielowicz		9	budynek gospodarczy
276	Wielowicz		9	stodoła
277	Wielowicz		13	kościół
278	Wielowicz		13	kostnica
279	Wielowicz		13	cmentarz przy kościele
280	Wielowicz		13	budynek gospodarczy przy plebani
281	Wielowicz		13	dzwonnica
282	Wielowicz		15	obora w zabudowie folwarcznej
283	Wielowicz		15	stodoła w zabudowie folwarcznej
284	Wielowicz		16	stodoła w zabudowie folwarcznej
285	Wielowicz		16	obora w zabudowie folwarcznej
286	Wielowicz		20	dom
287	Wielowicz		20	budynek gospodarczy
288	Wielowicz		21	dom
289	Wielowicz		22	dom z salą taneczną
290	Wielowicz		24	budynek gospodarczy
291	Wielowicz		24	stodoła
292	Wielowicz		24	stajnia
293	Wielowicz		25	budynek gospodarczy
294	Wielowicz		27	szkoła

295	Wielowicz		27	budynek gospodarczy
296	Wielowicz		32	dom
297	Wielowicz		34	dom
298	Wielowicz			cmentarz rzymsko-katolicki
299	Wielowicz			cmentarz ewangelicki
301	Wielowiczek		1	młyn
302	Wielowiczek		1	dom młynarza
303	Wielowiczek		5	dom
304	Wielowiczek		7	dom
305	Wielowiczek		8	obora
306	Wielowiczek		9	dom
307	Wielowiczek		9	obora
308	Wielowiczek		11	dom
309	Wielowiczek		11	obora
310	Wielowiczek		13	dom
311	Wielowiczek			cmentarz ewangelicki
312	Zarośle-Obodowo			dworzec
313	Zielonka		1	dom
314	Zielonka		1	budynek gospodarczy
315	Zielonka		2	dom
316	Zielonka		2	stodoła
317	Zielonka		6	czworak
318	Zielonka		6	budynek gospodarczy
319	Zielonka		9	dom
320	Zielonka		13	dom
321	Zielonka		13	stodoła
322	Zielonka		16	dom
323	Zielonka		13	stodoła
324	Jaszkowo			cmentarz ewangelicki
325	Ostrówek			cmentarz ewangelicki
326	Sitno			cmentarz ewangelicki
227	Skoraczewo			cmentarz ewangelicki
328	Toninek			cmentarz ewangelicki
329	Wielowiczek			cmentarz ewangelicki

Część obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji wpisana została również do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków:

- Dziedno – Zespół dworski: dwór, stodoła, obora, ob. stajnia, obora, chlewnia, ob. cielętnik, chlewnia, chlewnia, decyzja z 05.06.1987 r., nr rejestru A/1154;
- Przepałkowo – Założenie dworsko-parkowe, decyzja z 16.06.1985 r., numer rejestru A/1182;
- Rogalin – Założenie dworsko-parkowe, decyzja z 30.01.1985 r., nr rejestru A/1184;
- Sitno – Kościół ewangelicki, ob. parafialny rzym.-kat. p.w. św. Józefa, decyzja z 20.03.2007 r., nr rejestru A/1273;
- Sośno – Kościół ewangelicki, ob. parafialny rzym.-kat. p.w. Niepokalanego Serca Maryi, decyzja z 29.05.2001 r., nr rejestru A/35; Pastorówka (ul. Bydgoska 11), obecnie plebania z około 1895 r., decyzja z 19.02.2016 r., nr rejestru A/1694;
- Wąwelnio – Kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny, decyzja z 14.03.1933 r., nr rejestru A/806; Założenie dworsko-parkowe: dwór, park, decyzja z 05.06.1987 r., nr rejestru A/977.

8. POTRZEBY ROZWOJOWE GMINY

Potrzeby rozwojowe Gminy Sośno, a także możliwości realizacji tych potrzeb, zostały określone szczegółowo w dokumentach strategicznych, a przede wszystkim w Strategii rozwoju Gminy Sośno przyjętej uchwałą nr XV/89/08 Rady Gminy Sośno z dnia 31 stycznia 2008 r. W dokumencie tym określono działania niezbędne do realizacji długofalowego i zrównoważonego rozwoju gminy. Nadrzędnym celem rozwoju gminy Sośno jest zapewnienie mieszkańcom wysokich standardów życia wraz z poprawą konkurencyjności inwestycyjnej. W celu poprawy sytuacji w gminie, Strategia wyznacza 4 cele strategiczne, a w nich kierunki działań dla osiągnięcia wyższego poziomu rozwoju gminy.

W Strategii uwzględniono również założenia wynikające z dokumentów strategicznych wyższego szczebla zarządzania m.in. krajowych, wojewódzkich oraz powiatowych strategiach rozwoju.

Kierunki rozwoju wyznaczone przez Strategię Rozwoju Gminy Sośno:

1. Rozwój gospodarczy

1.1. Wyznaczanie, wyposażanie w zakresie infrastruktury, zapewnienie dostępności oraz promocja terenów inwestycyjnych.

1.2. Poprawa kwalifikacji zawodowych ludności.

1.3. Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości lub centrum wspierania przedsiębiorczości.

1.4. Rozwój turystyki, w tym rozwój zagospodarowania ogólnodostępnego i wsparcie dla bazy agroturystycznej i turystyki wiejskiej.

1.5. Rozwój różnych aspektów rolnictwa i leśnictwa zgodnie z programami sektorowymi dotyczącymi rolnictwa i leśnictwa (np. PROW).

1.6. Promocja gminy.

2. Rozwój społeczny

2.1. Poprawa jakości kształcenia, standardu budynków, wyposażenia w szkołach podstawowych i gimnazjach.

2.2. Tworzenie oraz remonty, rozbudowa i podnoszenie standardu bazy sportowo-rekreacyjnej na potrzeby szkół i lokalnych społeczności.

2.3. Objęcie uczniów w szkołach nauczaniem języków zachodnich.

2.4. Upowszechnienie opieki przedszkolnej poprzez: wykorzystanie i rozwój istniejących oddziałów przedszkolnych, wykorzystanie świetlic wiejskich, wspieranie inicjatyw zmierzających do tworzenia kolejnych placówek przedszkolnych.

2.5. Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości ochrony zdrowia – poprzez doposażenie bazy ochrony zdrowia, zwiększenie dostępności do leczenia specjalistycznego oraz wdrażanie programów prozdrowotnych.

2.6. Tworzenie przestrzeni publicznej przyjaznej dla osób niepełnosprawnych.

2.7. Rozwój kultury poprzez budowę nowej oraz rozbudowę, remonty i podnoszenie standardu istniejącej bazy.

2.8. Rozwój sportu poprzez budowę nowej oraz rozbudowę, remonty i podnoszenie standardu istniejącej bazy.

2.9. Wspieranie aktywności społecznej – organizacji, stowarzyszeń oraz inicjatyw mieszkańców w zakresie kultury i sportu.

2.10. Wsparcie dla rozwoju instytucji pozarządowych i organizacji społecznych.

2.11. Rozwiązywanie problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi.

2.12. Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu, w tym zwłaszcza poprzez budowę szerokopasmowych sieci zwiększających możliwości dostępu do sieci Internet, wsparcie działalności lokalnych dostawców usług internetowych, rozwój ogólnodostępnych punktów dostępu do Internetu, rozwój w największych miejscowościach usług typu „hot-spot”.

2.13. Poprawa wyposażenia szkół w bazę służącą nauce informatyki.

2.14. Program przygotowania mieszkańców do korzystania z technologii informatycznych.

2.15. Realizacja programu typu „e-gmina” („e-urząd”).

2.16. Poprawa wyposażenia Straży Pożarnej w sprzęt i samochody oraz poprawa warunków lokalowych.

2.17. Poprawa bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy oraz poprawa bezpieczeństwa na drogach.

2.18. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej - podniesienie ładunku, estetyki, urządzenie placów zabaw i terenów rekreacyjnych, adaptacja dla potrzeb aktywizacji i integracji społecznej oraz dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb niepełnosprawnych.

3. Rozwój infrastruktury technicznej oraz ochrona przyrody

3.1. Osiągnięcie właściwych standardów i zapewnienie obsługi w zakresie zaopatrzenia w wodę (rozwój, remonty, rozbudowa, przebudowa, podnoszenie standardu sieci i urządzeń).

3.2. Osiągnięcie właściwych standardów i zapewnienie obsługi w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz oczyszczania ścieków (rozwój, remonty, rozbudowa, przebudowa, podnoszenie standardu sieci i urządzeń).

3.3. Osiągnięcie właściwych standardów i zapewnienie obsługi w zakresie gospodarki odpadami.

3.4. Budowa sieci gazowych.

3.5. Rozwój proekologicznych systemów grzewczych.

3.6. Rozwój alternatywnych źródeł energii.

3.7. Poprawa stanu czystości wód.

4. Poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy

4.1. Przebudowa, remonty i podnoszenie standardu drogi krajowej nr 25.

4.2. Przebudowa, remonty i podnoszenie standardu dróg powiatowych zgodnie z cyklicznie aktualizowanym planem potrzeb inwestycji drogowych.

4.3. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg gminnych. Rozbudowa systemu dróg gminnych.

4.4. Zwiększenie liczby połączeń w komunikacji autobusowej (PKS oraz prywatnych przewoźników) terenu gminy z Sępólnem, Więcborkiem i Bydgoszczą.

4.5. Utworzenie bezpośrednich połączeń autobusowych z Sośna i Wąwelna do Torunia.

4.6. Realizacja systemu ścieżek i tras rowerowych o znaczeniu komunikacyjnym i turystycznym.

Na podstawie szczegółowej analizy czynników wpływających na rozwój gminy określono jej silne i słabe strony determinujące rozwój gminy, a także szanse i zagrożenia, które mogą utrudnić bądź przeszkodzić w realizacji celów Strategii.

Tabela 12. Analiza silnych i słabych stron gminy Sośno oraz szanse i zagrożenia realizacji Strategii Rozwoju

Uwarunkowania wynikające z położenia gminy w powiecie i województwie	
Silne strony/Szanse	Słabe strony/Zagrożenia
powiat sępoleński składa się z 4 gmin, wskutek czego nawet małe gminy mają niewspółmiernie duże znaczenie dla jego funkcjonowania	ogólny potencjał społeczno-gospodarczy gminy jest bardzo mały na tle województwa, wskutek czego gmina nie wyróżnia się ani skalą procesów tu zachodzących, ani specyfiką – jest obszarem stosunkowo mało znaczącym w funkcjonowaniu województwa i stosunkowo słabo znanym
gmina wyróżnia się zwłaszcza potencjałem rolnictwa – w tej dziedzinie mimo małej powierzchni i liczby mieszkańców jest gminą całkowicie porównywalną z pozostałymi gminami powiatu	gmina leży w środku wielokąta wyznaczonego przez kilka miast o zróżnicowanym potencjale społeczno-gospodarczym, jednak pomimo małych odległości do tych miast, jest obszarem peryferyjnym, leżącym poza strefami ich oddziaływania i nie czerpiącym korzyści z tego położenia – szczególnie niekorzystna jest bardzo słaba dostępność tych miast (lub brak dostępności) w komunikacji publicznej
Uwarunkowania wynikające z zagadnień przyrodniczych	
Silne strony/Szanse	Słabe strony/Zagrożenia
bardzo korzystne wskaźniki stanu środowiska	na tle powiatu gmina jest obszarem o najmniejszej atrakcyjności przyrodniczej i krajoznawczej dla turystyki, obszar słabo zalesiony i praktycznie beżeziorny
Uwarunkowania wynikające z sytuacji demograficznej	
Silne strony/Szanse	Słabe strony/Zagrożenia
korzystny przebieg ruchu naturalnego (aczkolwiek o bardzo małej skali)	niska gęstość zaludnienia
korzystna – młodsza – struktura wieku	wysokie ujemne saldo migracji (ale zauważalna tendencja w kierunku poprawy)
	bardzo niekorzystny wskaźnik feminizacji
	niski poziom wykształcenia
	duże uzależnienie ekonomiczne od rolnictwa
	prognoza demograficzna zakłada znaczny spadek liczebności grupy szkoły podstawowej (a na obszarach wiejskich - także gimnazjalnej) oraz wzrost liczby grupy produkcyjnej
Uwarunkowania wynikające z funkcjonowania sfery usług	
Silne strony/Szanse	Słabe strony/Zagrożenia
prawidłowa obsługa w zakresie usług	dosyć duże rozdrobnienie osadnictwa (duża liczba małych miejscowości, mały stopień koncentracji ludności w największych wsiach)
dobrze wyposażony ośrodek wspomagający siedzibę gminy (Wąwelnio)	
Uwarunkowania gospodarcze	
Silne strony/Szanse	Słabe strony/Zagrożenia
korzystna struktura agrarna i pozaprzyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa – realna szansa rozwoju nowoczesnego, efektywnego rolnictwa	wysoki poziom rejestrowanego bezrobocia (wielkość, struktury i przebieg bezrobocia nie odbiega od typowego, obserwowanego w innych częściach województwa)
bliskość Bydgoszczy szansą rozwoju działalności rekreacyjnych na rzecz mieszkańców tego miasta, w położenie poza systemem obszarów chronionych, w pobliżu drogi krajowej stwarza najlepsze w powiecie szanse rozwoju pewnych form przedsiębiorczości	stosunkowo niskie wskaźniki rozwoju przedsiębiorczości (ale najlepsze na obszarach wiejskich powiatu), słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw
Uwarunkowania wynikające z funkcjonowania infrastruktury technicznej	
Silne strony/Szanse	Słabe strony/Zagrożenia
sukcesywny rozwój sieci i opracowane plany rozwoju na najbliższe lata	wciąż zbyt niski stopień skanalizowania

Uwarunkowania wynikające z dostępności komunikacyjnej	
Silne strony/Szanse	Słabe strony/Zagrożenia
dobra dostępność zewnętrzna gminy	brak komunikacji kolejowej
praktycznie wszystkie miejscowości są dostępne za pomocą dróg powiatowych (część za pomocą drogi krajowej) – bardzo dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych	wyjątkowo zła sytuacja w zakresie dostępności gminy w komunikacji publicznej (zwłaszcza PKS)
	zły stan techniczny dróg gminnych

Źródło: Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Sośno

W świetle powyższych analiz za główne problemy gminy Sośno można uznać: wysoki poziom bezrobocia, niskie wskaźniki rozwoju przedsiębiorstw oraz słabą dostępność komunikacji publicznej. Zjawiska strefy społecznej stanowią najpoważniejszą przeszkodę w dynamizacji gminy, bowiem gospodarka (zatrudnienie ludności, wpływy z podatków) ma kluczowe znaczenie w rozwoju. Za przeszkody ograniczające rozwój gminy należy uznać wszelkie niedogodności związane z funkcjonowaniem przedsiębiorstw (przemysłowych i rolnych). Natomiast ochrona środowiska naturalnego gminy jest w znacznym stopniu wyznacznikiem świadomości ekologicznej mieszkańców.

Część zadań wyznaczonych przez Strategię ma odniesienie przestrzenne i należy zawrzeć je w Studium. Są to głównie inwestycje mające pośrednio wpływ na jakość życia mieszkańców i wzrost zadowolenia w sferze społecznej, takie jak modernizacja i rozbudowa infrastruktury transportowej, energetycznej czy wodociągowo-kanalizacyjnej. Istotną rolę w realizacji zadań związanych z aktywizacją mieszkańców odgrywają potencjalne inwestycje w oświatę czy opiekę przedszkolną i osób starszych.

9. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA

1. Bezrobocie

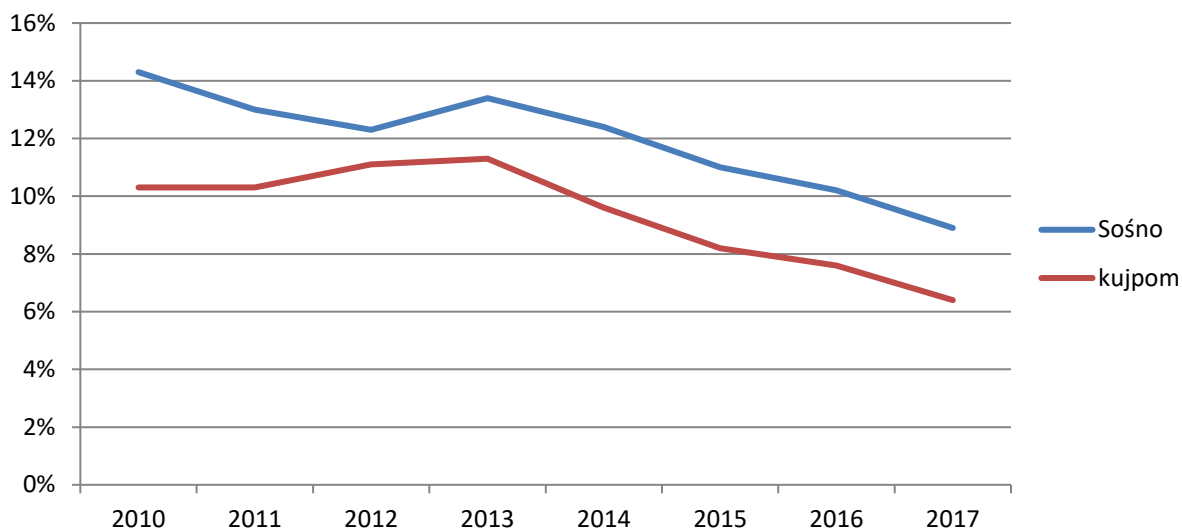
Poziom rejestrowanego bezrobocia w gminie Sośno wynosi około 16,0% (dane za 2017r.). Liczba osób bezrobotnych na przełomie lat 2014-2017 systematycznie maleje. Największą liczbę bezrobotnych w badanym okresie zanotowano w 2014 r. (398 osób), a następnie w przeciągu 3 lat spadła do 283 osób. Najkorzystniejszą sytuację pod względem stopy bezrobocia zarejestrowano w 2017 r. z wynikiem 8,9%. W całym analizowanym okresie większość bezrobotnych stanowiły kobiety. W 2017 r. spośród 283 osób bezrobotnych w gminie, 183 to kobiety, a więc około 64,6%. Znaczną część osób bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne.

Tabela 13. Bezrobocie w gminie Sośno w latach 2014-2017

Bezrobocie w gminie Sośno				
Rok	Liczba osób			
	2014	2015	2016	2017
Liczba bezrobotnych (ogółem)	398	352	326	283
Liczba bezrobotnych kobiet	209	195	193	183
Udział bezrobotnych w wieku produkcyjnym (%)	12,4%	11,0%	10,2%	8,9%
Osoby długotrwale bezrobotne	242	191	210	170

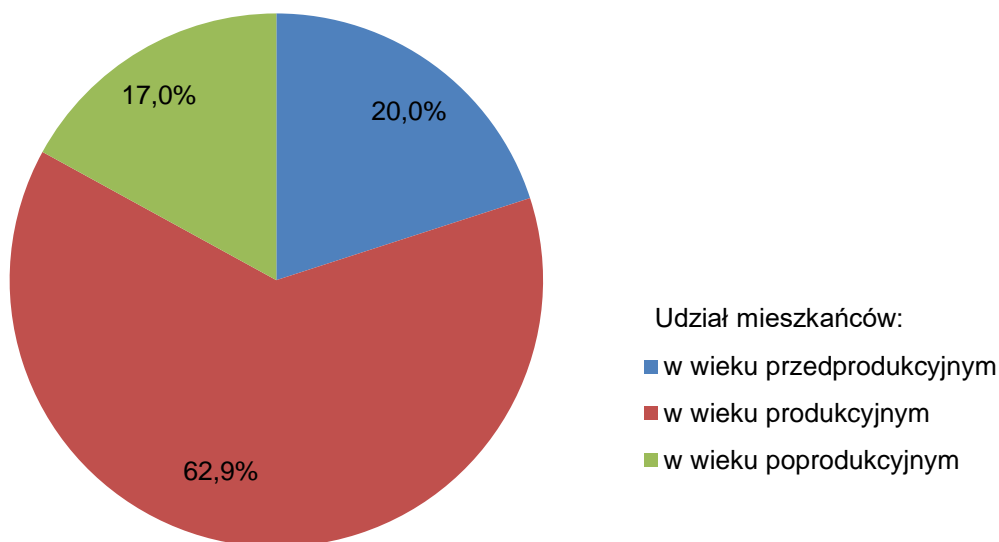
Źródło: Dane BDL GUS

Gmina Sośno w latach 2010-2017 charakteryzowała się wyższym poziomem bezrobocia od średniej dla obszarów województwa kujawsko-pomorskiego. Od 2013 r. do 2017 r. widoczny jest ciągły spadek bezrobocia o ponad 4 punkty procentowe.

Ryc. 27. Bezrobocie w gminie Sośno na tle stopy bezrobocia w woj. kujawsko-pomorskim (źródło: dane GUS)

W gminie Sośno w 2017 r. było 5059 mieszkańców, w tym osób w wieku produkcyjnym (62,9%). Ludność w wieku przedprodukcyjnym wynosiła 20,0%, a 17,0% mieszkańców była w wieku poprodukcyjnym.

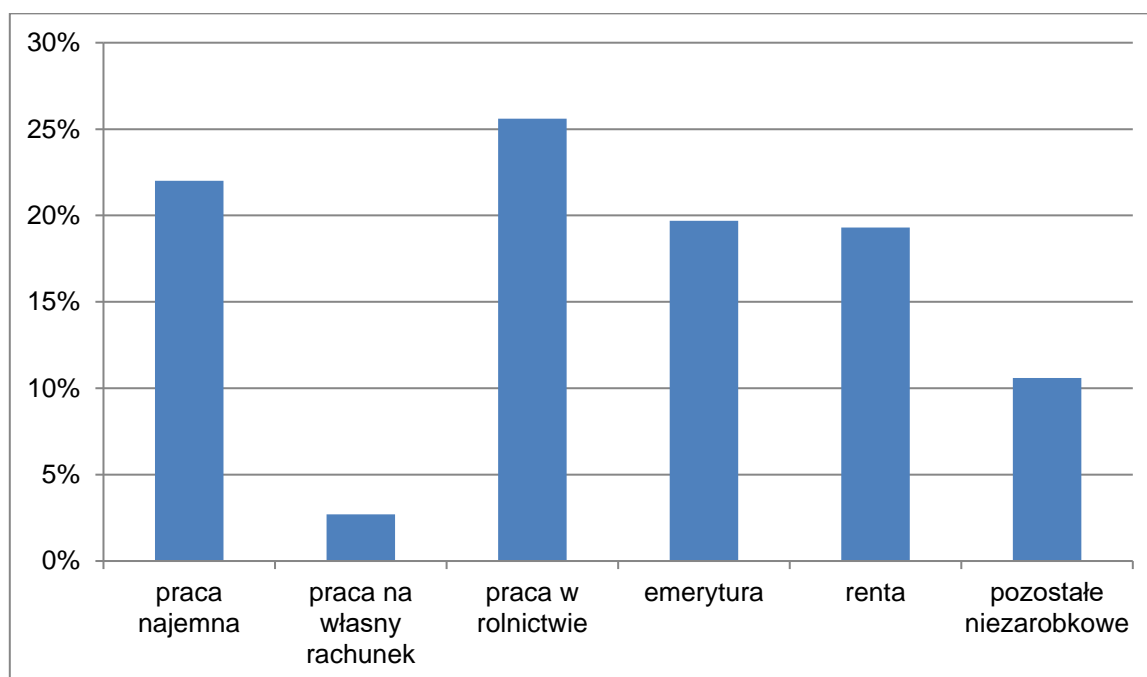

Ryc. 28. Udział ludności gminy Sośno według grup ekonomicznych w 2017 r. (źródło: dane GUS)

2. Źródła utrzymania

Główne źródło utrzymania osoby to takie, które przynosi jej największy dochód. Pod względem głównego źródła utrzymania w gminie Sośno sytuacja jest niekorzystna. Według danych z 2002 r. (Narodowy Spis Powszechny), największa liczba mieszkańców – 49,6% utrzymuje się z niezarobkowych źródeł (renta 19,3%, emerytura 19,7%, pozostałe 10,6%). Z pracy w rolnictwie utrzymuje się 25,6%, pozostała część wykonuje pracę najemną 22,0%. Zdecydowanie najmniej, bo około 2,7% utrzymuje się z pracy na własny rachunek.

Ryc. 29. Źródła utrzymania mieszkańców gminy Sośno

3. Warunki mieszkaniowe

Według danych GUS z 2017 r. na terenie gminy Sośno było 901 budynków mieszkalnych, w których obrębie wydzielono 1364 mieszkania. Powyższe porównanie wykazuje zdecydowaną dominację zabudowy jednorodzinnej. W 2017 roku własność gminy stanowiły 2 mieszkania socjalne o łącznej powierzchni 82 m², co stanowi około 0,1% wszystkich mieszkań w gminie. Mieszkańcy zamieszkiwali 5390 izb o całkowitej powierzchni użytkowej 106 176 m². Średnia powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosiła 77,8 m², natomiast liczba izb przypadająca średnio na jedno mieszkanie to 3,95. W jednym mieszkaniu zamieszkiwało średnio 3,71 osób, w przeliczeniu 0,94 osoby na izbę.

Według danych z Urzędu Gminy prawie wszystkie mieszkania w gminie wyposażone są w wodociąg (według danych GUS z 2017 r. (93,3%). Łazienkę posiada 82,2% mieszkań, a ustęp splukiwany około 84,7%. Natomiast w centralne ogrzewanie wyposażone jest 67,6%. Gmina nie jest wyposażona w gaz sieciowy.

4. Infrastruktura społeczna

Do najważniejszych obiektów infrastruktury społecznej, mających duży wpływ na jakość życia mieszkańców, należą obiekty z zakresu: oświaty oraz wychowania, służby zdrowia, kultury, placówki zdrowia, obiekty wyznaniowe.

Na terenie gminy funkcjonują 3 szkoły podstawowe. Znajdują się one w miejscowościach: Sośno, Wąwelnio, Przepałkowo. Ponadto w Sośnie działa Samorządowe Przedszkole.

Na terenie gminy funkcjonują 2 ośrodki zdrowia: w Sośnie oraz w Wąwelnio. W Sośnie został powołany Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który wykonuje zadania z zakresu pomocy społecznej we współpracy z innymi organami oraz instytucjami, wspierającymi tego typu działania.

Obiekty kultury religijnej reprezentowane są przez kościoły parafialne w Wąwelnio, Wielowiczu, Sośnie oraz Sitnie. Do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków została wpisana Parafia Rzymskokatolicka p.w. Niepokalanego Serca Maryi w Sośnie. Obiekt ten, stanowi ważne dziedzictwo kulturowe regionu.

Urząd Pocztowy funkcjonuje w Sośnie przy ul. Nowej 1, natomiast filia mieści się w Wąwelnio przy ul. Długiej 5.

Ponadto w Sośnie znajdują się również: Gminny Dom Kultury (ul. Aleja Jana Pawła II 1) oraz Gminna Biblioteka Publiczna.

5. Podsumowanie

Sieć osadniczą gminy Sośno tworzą 23 wsie (20 sołectw). Gmina liczy 5059 mieszkańców. Mimo korzystnych przemian dokonujących się w zakresie zatrudnienia, stopa bezrobocia nadal przewyższa średnią wojewódzką oraz krajową. Na obszarze gminy notuje się dodatni przyrost naturalny oraz wzrost współczynnika dynamiki demograficznej. Typowy dla gminy jest wysoki współczynnik feminizacji w najstarszych grupach wiekowych. Na obszarze gminy systematycznie maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrasta natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym, co powoduje starzenie się społeczeństwa. Dodatkowo na przestrzeni kilku lat odnotowuje się ujemne saldo migracji. Na odpływ ludności szczególnie w młodszych przedziałach wiekowych ma wpływ bliskość ośrodków miejskich, a także typowo rolniczy charakter gospodarki gminy.

10. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Na terenie gminy Sośno bezpieczeństwo mienia i ludności zapewniają:

- Komenda Powiatowej Policji w Sępólnie Krajeńskim ul. Kościuszki 8, 89-400 Sępólno Krajeńskie,
- Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego,
- jednostki służby zdrowia wykonujące zadania na terenie gminy:
  - Ośrodek Zdrowia w Sośnie, ul. Leśna 7, 89-412 Sośno,
  - Ośrodek Zdrowia w Wąwelnio, ul. Młyńska 1, 89-412 Sośno,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sośnie, ul. Nowa 1, 89-412 Sośno,
- jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Obszar gminy Sośno podlega Komendzie Powiatowej Policji w Sępólnie Krajeńskim. Dzielnicy operują w 2 rejonach:

- Rejon 1: Sośno, Borówki, Dębiny, Dzedno, Obodowo, Olszewka, Płosków, Przepałkowo, Szynwałd, Wielowicz, Wielowiczek;
- Rejon 2: Jaszkowo, Mierucin, Ostrówek, Rogalin, Roztoki, Sitno, Skoraczewo, Tonin, Toninek, Tuszkowo, Wąwelnio.

Gmina nie zalicza się do obszarów odznaczających się pod względem skali, a także charakteru przestępczości.

Działania związane z zarządzaniem kryzysowym na terenie gminy realizuje Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego. Wszelkie sprawy organizacyjne związane z powołaniem i realizacją działań określone są przez zarządzenie Wójta. Zespół wykonuje swoje zadania na wszystkich etapach przebiegu zarządzania sytuacją kryzysową. Sytuacja kryzysowa definiowana jest jako faktyczne wystąpienie klęski żywiołowej lub zdarzeń o znamionach klęski żywiołowej oraz samą możliwością jej wystąpienia.

Do zadań Zespołu należy w szczególności:

- ocena występujących i potencjalnych zagrożeń mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne i prognozowanie tych zagrożeń,
- przygotowanie propozycji działań i przedstawienie wójtowi wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w planie reagowania kryzysowego,
- przekazywanie do publicznej wiadomości informacji związanych z zagrożeniem,
- współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska,
- współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne.

Na terenie Gminy Sośno działa kilka jednostek OSP:

- Ochotnicza Straż Pożarna KSRG w Sośnie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Dębinach,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Mierucinie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Toninku,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Dziednie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Rogalinie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Sitnie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wielowiczu,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wąwelnie.

OSP w Sośnie jest włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG).

Za główne źródła zagrożenia pożarowego uważa się lasy i obszary gospodarstw rolnych. Ma na to wpływ kilka aspektów:

- duże powierzchnie uprawne oraz lasy stanowią potencjalny obszar szybko rozprzestrzeniającego się ognia,
- działania związane z wypalaniem pól,
- przypadki podpaień,
- zły stan techniczny instalacji elektrycznej w budynkach.

Zagrożenie pożarowe wzrasta w okresie grzewczym, ponieważ znaczna część gospodarstw korzysta z ogrzewania niedostosowanego do współczesnych standardów bezpieczeństwa.

Ponadto na terenie gminy występuje duże zagrożenie związane z występowaniem silnych podmuchów wiatrów. Otwarte przestrzenie o dużych powierzchniach, które nie są ograniczone lasami, zwiększają zagrożenia związane z występowaniem silnych, porywistych wiatrów. Konsekwencją występowania wichur może być m.in. uszkodzenie budynków mieszkalnych i gospodarczych.

Występowanie suszy powoduje nie tylko wzrost ryzyka pożarowego, ale jest także zagrożeniem pod kątem ekonomicznym. Z powodu tak dużego udziału gruntów ornych w ogólnej powierzchni gminy, wystąpienie czynnika powodującego znaczny spadek produkcji rolnej będzie miało wymierne skutki w ogólnej sytuacji ekonomicznej mieszkańców.

Poza wyżej wymienionymi zagrożeniami należy nadmienić o możliwości wystąpienia katastrofy w ruchu drogowym z udziałem pojazdów przewożących substancje chemiczne i materiały niebezpieczne.

11. STAN PRAWNY GRUNTÓW

Stan prawny gruntów określa rozporządzenie w sprawie ewidencji gruntów i budynków, które wyróżnia 15 grup rejestrowych właścicieli nieruchomości, a w ich ramach od 4 do 7 podgrup rejestrowych.

Głównymi właścicielami gruntów na terenie gminy Sośno są: Skarb Państwa, osoby fizyczne, gmina oraz związki międzygminne. Grunty osób fizycznych przeważają znacząco nad gruntami pozostałych form własności. Do osób fizycznych należą użytki rolne – grunty orne oraz częściowo lasy i zardzewienia. Do Skarbu Państwa i spółek SP należą głównie lasy oraz grunty pod wodami powierzchniowymi, które są w zarządzie PGW Wody Polskie. W gruntach SP na uwagę zasługuje wysoki udział użytków ekologicznych i nieużytków, które należą do tego właściciela.

Osoby fizyczne posiadają większość gruntów ornych na terenie gminy oraz niemal wszystkie (99%) grunty mieszkaniowe. Grunty gmin i związków międzygminnych to przede wszystkim tereny dróg gminnych, a w drugiej kolejności grunty orne i użytki rolnicze. Gmina i związki międzygminne posiadają tereny rekreacyjno-wypoczynkowe oraz grunty pod wodami powierzchniowymi i tereny dróg. Pozostałymi grupami właścicieli gruntów są: kościoły z związku wyznaniowe. Ostatnią ważną grupę stanowią tereny produkcyjne, wśród których znajdują się również podmioty gospodarcze.

Struktura własnościowa gruntów analizowana w ciągu ostatnich kilku obrazuje przekształcenia w sferze gospodarczej i społecznej na terenie gminy, jakie zaszły najprawdopodobniej na skutek stymulacji rozwoju terenów wiejskich po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Widoczny jest wyraźny trend przekształcania gruntów ornych na tereny mieszkalne, sprzedaży części gruntów ornych należących do Skarbu Państwa.

12. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Obiekty i obszary na terenie gminy Sośno mogą być chronione w ramach:

- ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 55 ze zm.),
- ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1161 ze zm.),
- ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 310 ze zm.),
- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1064 ze zm.),
- ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 282 ze zm.).

We wcześniejszych rozdziałach opisano formy ochrony przyrody: Krajeński Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu Ozów Wielowickich, Rezerwat przyrody „Wąwelnio”, a także użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Wyszczególniono także obszary gruntów rolnych klasy III, terenów leśnych oraz wody powierzchniowe podlegające ochronie prawnej. Ponadto zamieszczono gminną ewidencję zabytków. Poza wymienionymi we wcześniejszych rozdziałach formami ochrony przestrzeni i terenów nie występują inne tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych.

13. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Według Systemu Osłony Przeciwoświsowej Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie, na terenie gminy Sośno nie występują osuwiska. Nie wyróżnia się również obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych. Zjawiska takie mogą mieć miejsce jedynie w strefie zboczowej doliny Sępolenki, natomiast mają one natomiast charakter sporadycznych, niezwykle rzadkich osuwisk spowodowanych brakiem jej stabilizacji w miejscach, gdzie teren osiąga nachylenie powyżej 8%.

14. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

Na terenie gminy Sośno możliwe jest potencjalne występowanie 3 typów surowców, charakterystycznych dla całego Niżu Polskiego, zaliczanych do kopalin pospolitych. Wskazać można tutaj:

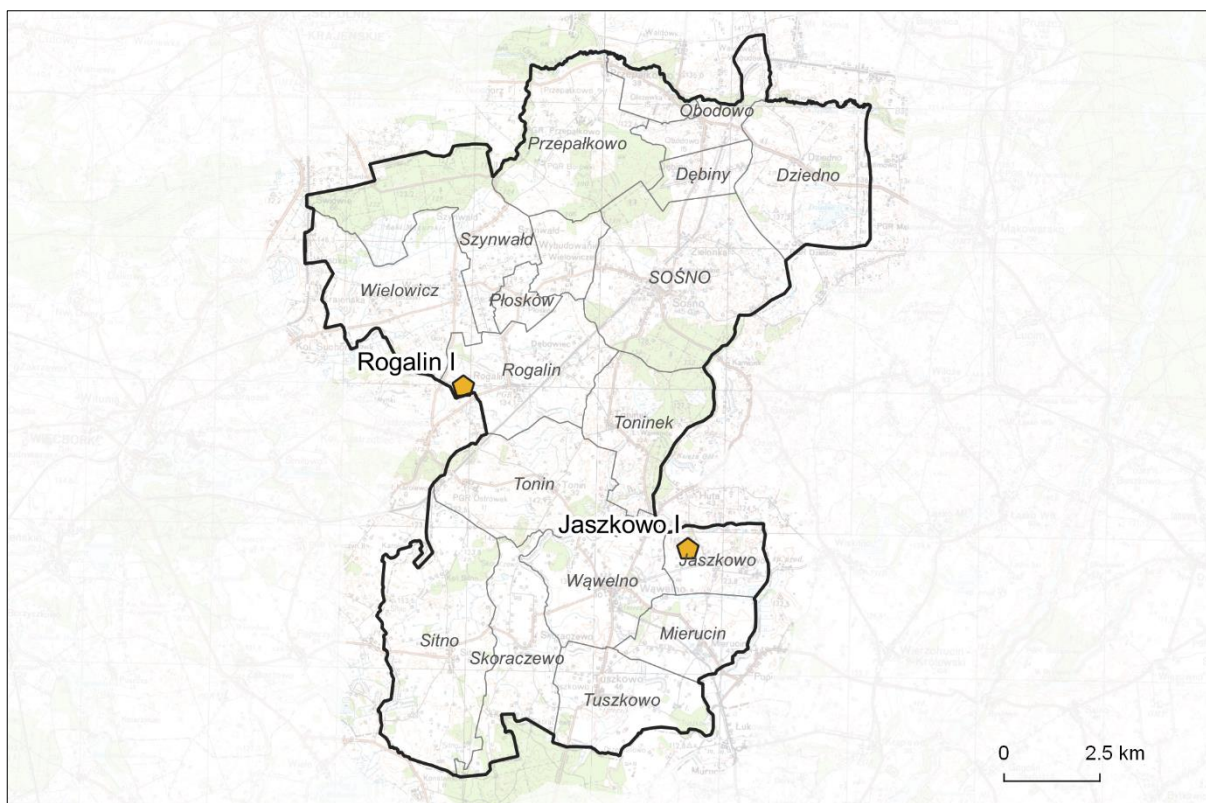
- piaski i żwiry fluwioglacjalne lub eoliczne,
- torfy, najczęściej typu trzcinowo-turzycowego,
- nagromadzenia minerałów ilastych deponowanych in-situ lub jako porwaki.

Ze względu na ich niewielkie rozmiary oraz niską jakość w większości nie nadają się do eksploatacji. Obszar gminy Sośno znajduje się poza granicami głównych zbiorników wód podziemnych.

Tabela 14. Zestawienie obszarów eksploatacji złóż kopalin na obszarze gminy Sośno

Nazwa złoża	Kopalina	Stan zagospodarowania	Powierzchnia [ha]
Jaszkowo I	kruszywa naturalne	złoże rozpoznane szczegółowo	1,83
Rogalin I	kruszywa naturalne	złoże rozpoznane szczegółowo	1,12

Źródło: System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych „MIDAS”

Ryc. 30. Rozmieszczenie złóż kopalin na terenie gminy Sośno (źródło: geoportal.gov.pl; Państwowy Rejestr Granic; PIG-PIB)

W podziale na jednolite części wód podziemnych obowiązującym na lata 2016-2021, obszar gminy Sośno znalazł się w obrębie JCWPd nr 35 (PLGW600035) oraz JCWPd nr 36 (PLGW200036). Jednolite części wód podziemnych są podstawą do opracowania przez Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2013 r. w sprawie szczegółowego zakresu opracowania planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy Dz. U. z 2013 r. poz. 578 ze zm.).

Na terenie gminy nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

15. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Na obszarze gminy znajdują się dwa udokumentowane złoża piasków budowlanych. Pierwsze z nich – Rogalin I, o powierzchni nieco ponad 1 ha, zlokalizowane jest w zachodniej części obrębu ewidencyjnego Rogalin i rozpoznane w 2016 r. Drugie – Jaszkowo I, znajduje się na wschodzie gminy w obrębie Jaszkowo, o powierzchni 1,8 ha eksploatowane było w latach 2005-2016.

W oparciu o przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1064 ze zm.) obszar i teren górniczy wyznaczono dla złoża Jaszkowo I, o tej samej nazwie, Jaszkowo I o powierzchni 18 342,0 m² (obszar) i 28 668 m² (teren), ustanowione decyzją Starosty Sępoleńskiego nr 1/2005 z dnia 16 sierpnia 2005 r., zmienionej decyzją RO.7510-1/1/08 z dnia 8 stycznia 2008 r. Obszar i teren górniczy zlikwidowane zostały na mocy decyzji Starosty Sępoleńskiego nr RO.6522.5.2016 z dnia 30 marca 2016 r. Eksploatacji złoża zaniechano. Dla złoża Rogalin I na mocy koncesji Starosty Sępoleńskiego nr 1/2020 z dnia 18 maja 2020 r. wyznaczono teren i obszar górniczy Rogalin I o powierzchni 1,9279 ha.

16. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, STOPIEŃ UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

1. Komunikacja

Komunikacja drogowa

Podstawową sieć dróg na terenie gminy Sośno tworzą: 1 droga krajowa, 15 dróg powiatowych oraz 18 dróg gminnych. Najważniejszą rolę w komunikacji samochodowej gminy stanowią droga krajowa nr 25 oraz droga powiatowa nr 1137 C. Drogi te umożliwiają swobodne połączenie między gminą a większymi ośrodkami, czyli Bydgoszczą, Toruniem oraz Sępólnem Krajeńskim. Szkielet komunikacji drogowej gminy stanowi dobrze rozbudowana sieć dróg powiatowych.

Tabela 15. Wykaz dróg na terenie gminy Sośno

Drogi krajowe	Przebieg	Klasa	Długość (km)
Nr 25	Bobolice-Bydgoszcz-Inowrocław-Konin-Ostrów Wielkopolski-Oleśnica	Klasa G – droga główna	9,98
Drogi powiatowe	Przebieg	Klasa	Długość (km)
Nr 1113 C	Włocibórz-Przepałkowo	Klasa Z – droga zbiorcza	0,198
Nr 1114 C	Waldowo-Olszewka	Klasa Z – droga zbiorcza	0,216
Nr 1132 C	Sępólno Krajeńskie-Jastrzębiec	Klasa Z – droga zbiorcza	9,725
Nr 1133 C	Więcbork-Wielowicz	Klasa Z – droga zbiorcza	3,055
Nr 1134 C	Więcbork-Jastrzębiec-Płosków-Sośno	Klasa Z – droga zbiorcza	7,471
Nr 1135 C	Wielowicz-Płosków	Klasa Z – droga zbiorcza	1,975
Nr 1137 C	Obodowo-Sośno-Wierzchucin Królewski	Klasa Z – droga zbiorcza	7,284
Nr 1138 C	Obodowo-Obodowo Stacja PKP	Klasa Z – droga zbiorcza	0,217
Nr 1139 C	Dziedno-Sitowiec	Klasa Z – droga zbiorcza	2,345
Nr 1140 C	Sośno-Wąwelnio-Mrocza (Las)	Klasa Z – droga zbiorcza	13,508

Nr 1141 C	Jastrzębiec-Tonin-Wąwelnio	Klasa Z – droga zbiorcza	6,122
Nr 1145 C	Zabartowo-Wąwelnio-Wierzchucin Królewski	Klasa Z – droga zbiorcza	11,029
Nr 1146 C	Wąwelnio-Wiskitno-Łąsko Małe	Klasa Z – droga zbiorcza	4,137
Nr 1147 C	Sitowiec-Huta-Wąwelnio	Klasa Z – droga zbiorcza	0,261
Nr 1149 C	Sośno-Sośno Stacja PKP	Klasa Z – droga zbiorcza	0,207
Drogi gminne	Przebieg	Klasa	Długość (km)
Nr 020301 C	Szynwałd – droga nr 020302 C	Klasa L - droga lokalna	2,06
Nr 020302 C	Wielowicz – Wielowiczek	Klasa L – droga lokalna	2,95
Nr 020303 C	Przepalkowo – Sośno	Klasa L – droga lokalna	6,36
Nr 020304 C	Zielonka Wybudowanie – Sośno	Klasa L – droga lokalna	6,16
Nr 020305 C	Rogalin – Dębowiec	Klasa L – droga lokalna	2,97
Nr 020306 C	Rogalin – Toninek	Klasa L – droga lokalna	1,82
Nr 020307 C	Tonin – Toninek	Klasa L – droga lokalna	2,48
Nr 020308 C	droga nr 020305 C – Tonin	Klasa L – droga lokalna	1,82
Nr 020309 C	Skoraczewo – Tuskowo	Klasa L – droga lokalna	2,49
Nr 020310 C	Tuskowo – Popielewo	Klasa L – droga lokalna	3,51
Nr 020311 C	Tuskowo – Mierucin	Klasa L – droga lokalna	3,06
Nr 020312 C	Jaszkowo – Mierucin	Klasa L – droga lokalna	1,85
Nr 020313 C	Toninek – Jaszkowo	Klasa L – droga lokalna	2,01
Nr 020314 C	Dębiny – Dziedno	Klasa L – droga lokalna	3,03
Nr 020315 C	Sośno – ul. Polna	Klasa L – droga lokalna	0,22
Nr 020316 C	Sośno – ul. Wodna	Klasa L – droga lokalna	0,20
Nr 020317 C	Sośno – ul. Parkowa	Klasa L – droga lokalna	0,18
Nr 020318 C	Sośno – ul. Nowa	Klasa L – droga lokalna	0,54

Przez północny obszar gminy przebiega droga krajowa nr 25. Stanowi główny szlak komunikacyjny łączący centralną i południowo-wschodnią Polskę ze środkowym wybrzeżem (Koszalin). Pod względem technicznym zaliczona jest do klasy dróg głównych. Należy do dróg o jednym z najmniejszych na obszarze województwa natężeniem ruchu w tej klasie technicznej. Znaczny wzrost natężenia notuje się w okresie letnim, ze względu na wzmożone wyjazdy wakacyjne na wybrzeże. Jest to droga o dużym znaczeniu nie tylko dla gminy, ale także dla regionu oraz kraju. Stanowi połączenie ponadregionalnych ośrodków gospodarczych, administracyjnych i turystycznych oraz obsługuje międzynarodowy ruch tranzytowy i ma znaczenie obronne.

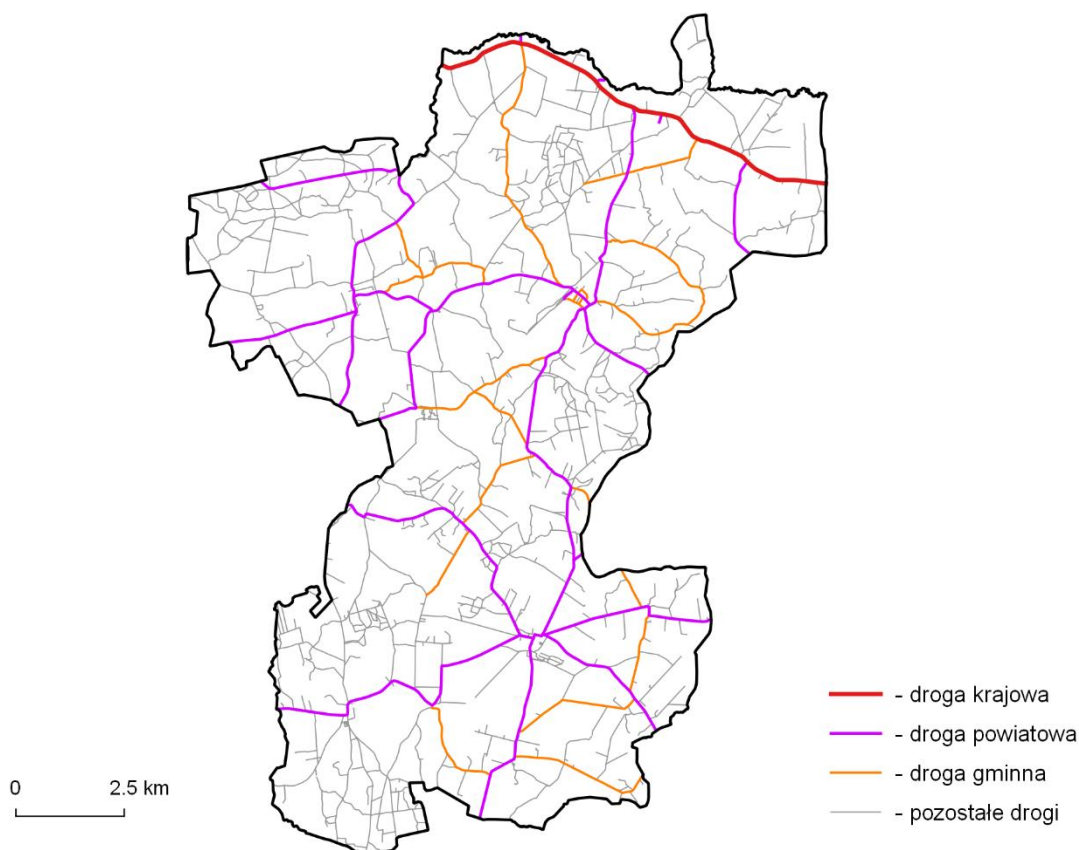
Teren gminy Sośno obsługuje 15 dróg powiatowych. Rolą dróg powiatowych jest połączenie regionalnych ośrodków z gminnymi ośrodkami i ośrodków gminnych między sobą. Zaliczone są do klasy Z - drogi zbiorcze. W południowej części gminy, drogi powiatowe tworzą bardzo dobrze rozwiniętą sieć. W miejscowości Wąwelnio drogi te zbiegają się aż z 6 kierunków tworząc rozbudowany węzeł komunikacyjny. W gminie Sośno drogi powiatowe pełnią bardzo istotną rolę pozwalającą na przepływ mieszkańców między głównymi miejscowościami, a także zapewniają dostępność do drogi krajowej nr 25.

Do najniższej kategorii połączeń należą drogi gminne. Są to drogi o znaczeniu lokalnym służące miejscowym potrzebom. W większości są to drogi gruntowe, wzmocnione tłuczniem lub żużlem. Znaczny procent tych dróg charakteryzuje się złym stanem technicznym.

W przypadku gmin wiejskich, komunikacja drogowa pełni kluczowe znaczenie dla funkcjonowania oraz rozwoju. Dostępność komunikacyjna większych ośrodków miejskich jest bardzo ważnym aspektem

dla życia mieszkańców. Struktura połączeń komunikacyjnych na terenie gminy przedstawiono na rysunku.

Ryc. 31. Rozmieszczenie infrastruktury drogowej na terenie gminy Sośno

Łączna długość dróg znajdujących się pod administracją jednostek samorządowych, czyli drogi krajowej, dróg powiatowych i gminnych na terenie gminy Sośno wynosi około 121 km. Do wszystkich wsi prowadzą drogi utwardzone o nawierzchni bitumicznej. Pozostałe drogi to drogi wewnętrzne, dojazdowe oraz inne (nie posiadają numeracji). W większości są to drogi gruntowe oraz gruntowe ulepszone.

Tabela 16. Długość dróg według klas na terenie gminy Sośno

Kategoria drogi	Łącznie (km)
Droga krajowa	9,786
Drogi powiatowe	67,750
Drogi gminne	43,71
Ogółem	121,246

Istotnym parametrem charakteryzującym stan sieci drogowej jest wielkość ruchu. Według Generalnego pomiaru ruchu w 2015 r. na odcinku drogi krajowej nr 25 Sępólno Krajeńskie – Mąkowsko odnotowano średni ruch na poziomie 3556 pojazdów silnikowych na dobę. Cały fragment drogi w granicach gminy Sośno zawiera się w tym odcinku.

Ryc. 32. Wartości Średniego Dobowego Ruchu Drogowego na drogach krajowych (źródło GDDKiA)

Odnosnie transportu publicznego komunikacja autobusowa (PKS) zapewnia niewielką ilość przewozów, głównie o charakterze lokalnym i regionalnym. Największą rolę w przemieszczaniu się ludności pełni transport indywidualny (samochodowy).

Komunikacja kolejowa

Na terenie gminy nie funkcjonuje komunikacja kolejowa. Przez gminę Sośno przebiegała jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa nr 240 Złotów – Terespol Pomorski – Świecie, która kwalifikowana była jako linia znaczenia regionalnego. W 1995 r. Polskie Koleje Państwowe zawiesiły przewozy pasażerskie relacji Złotów - Świecie. Ostatecznie linia kolejowa nr 240 Złotów – Terespol Pomorski została postawiona w stan likwidacji decyzją FK-4951-01/05 Ministra Infrastruktury z 7 września 2005 r. Torowisko na terenie gminy zostało w dużej części rozebrane.

Ponadto, w 1983 r. rozebrano linię kolejową wąskotorową Wąwelno – Łukowiec, która była częścią bydgoskiej kolei wąskotorowej. W przeszłości pełniła głównie funkcję przewozu towarów relacji Wąwelno - Nakło nad Notecią.

Transport lotniczy, wodny, rowerowy i szlaki turystyczne

Gmina Sośno znajduje się w III strefie (obszar o promieniu 100 km) zasięgu obsługi lotniska Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy. Lotnisko oddalone jest od Sośna około 50 min jazdy samochodem. W 2017 r. z usług Portu Lotniczego w Bydgoszczy korzystało średnio około 26 tys. pasażerów miesięcznie. Lotnisko realizuje stałe połączenia rejsowe głównie z Wyspami Brytyjskimi (Dublin, Glasgow, Birmingham, Londyn) oraz Niemcami (Dusseldorf, Frankfurt). W ostatnich latach ze względu na zwiększający się napływ ludności narodowości ukraińskiej uruchomiono także połączenia z Kijowem i Lwowem. Pasażerowie korzystać mogą również z lotów czarterowych organizowanych przez biura podróży do krajów wakacyjnych, m.in. do Bułgarii, Chorwacji, Grecji, Turcji, Bośni i Hercegowiny i na Wyspy Kanaryjskie.

Przez teren gminy nie przebiega żaden szlak wodny.

Gmina Sośno nie posiada rozwiniętej sieci ścieżek rowerowych. Według danych GUS z 2017 r., długość dróg dla rowerów ogółem wynosi około 0,3 km. Natomiast przez miejscowości Tuskowo, Wąwelno oraz Mierucin przebiega Międzynarodowy Szlak Rowerowy R1 łączący kraje Europy zachodniej z krajami nadbałtyckimi. Szlak biegnie od miasta Calais we Francji do Petersburga w Rosji. W północnej części gminy znajduje się krótki odcinek niebieskiego szlaku turystycznego im. gen. Jakuba Komierowskiego i pełni głównie funkcję tranzytową między gminami. W zestawieniu ilości szlaków turystycznych na tle pozostałych gmin powiatu sępoleńskiego, gmina Sośno wypada najmniej korzystnie.

2. Gospodarka odpadami

Zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Sośno dotyczących prowadzenia selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych, w tym powstających w gospodarstwach domowych przeterminowanych leków i chemikaliów, zużytych baterii i akumulatorów, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz zużytych opon, a także odpadów zielonych zawarte są w Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Sośno. Wspomniany Regulamin został przyjęty uchwałą nr XXX/195/17 Rady Gminy Sośno z dnia 26 października 2017 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Sośno.

Odpady komunalne wytwarzane na terenie zabudowy jedno- i wielorodzinnej są zbierane w systemie mieszanym, pojemnikowo-workowym. Natomiast odpady zmieszane są gromadzone w pojemnikach. Częstotliwość odbioru odpadów regulują obowiązujące w tym zakresie uchwały rady gminy. Odpady z terenu gminy odbierane są z nieruchomości i wywożone poza teren gminy. Do niedawna na obszarze gminy istniało składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Skoraczewie. Składowisko to zostało jednak zamknięte. W najbliższym czasie planowana jest rekultywacja składowiska. Na terenie gminy Sośno prowadzona jest segregacja odpadów u źródła ich powstawania. We wsiach ustawione są pojemniki na szkło, plastik i na makulaturę z wkładem na baterie. W gminie Sośno funkcjonuje jeden Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w Wąwelnie. W przyszłym roku zaplanowano otwarcie nowego punktu w Sośnie, tym samym punkt w Wąwelnie zostanie zamknięty.

Gmina przystąpiła również do „Programu bezpiecznego usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Sośno” współfinansowanego ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Do zadań związanych z gospodarką odpadami według Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Sośno należy m.in.:

- racjonalne gospodarowanie odpadami,
- propagowanie odnawialnych źródeł energii,
- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów,
- wdrażanie i rozwój nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym metod termicznego przekształcania odpadów,
- objęcie wszystkich mieszkańców gminy zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych.

Podstawowym problemem z systemem gospodarki odpadami są wysokie koszty funkcjonowania systemu ponoszone przez mieszkańców gminy objętych tym systemem z uwagi na rozproszoną zabudowę mieszkaniową.

3. Gospodarka wodno-ściekowa

Jednym z podstawowych zadań samorządu gminnego jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do sieci i urządzeń infrastruktury technicznej. Jest to czynnik warunkujący zrównoważony rozwój gminy, poprzez podniesienie jakości życia mieszkańców.

Gmina Sośno cechuje się bardzo dobrze rozwiniętą siecią wodociągową. Długość czynnej sieci wodociągowej wynosi 136,5 km. Według danych Urzędu Gminy Sośno stopień zwodociągowania osiąga prawie 100%. Nieliczne budynki mieszkalne korzystają jeszcze z własnych ujęć wody (studnie). Porównanie danych z UG i GUS, przedstawia sporą rozbieżność, bowiem z danych GUS z końca 2017 r. na 100 km² powierzchni przypadało 83,6 km sieci wodociągowej, z której korzystało 85,3% ludności gminy.

Gminna sieć wodociągowa opiera się na 3 ujęciach głębinowych:

- hydrofornia w Przepałkowie posiada 2 studnie (pierwsza o głębokości 145 m i wydajności 36 m³/h, druga o głębokości 140 m i wydajności 27 m³/h zasila w wodę miejscowości takie jak: Przepałkowo, Borówki, Obodowo, Dziedno, Dziedno PGR, Dębiny, Sośno – Zielonka, Sośno, Szynwałd, Roztoki, Wielowiczek i Wielowicz);
- hydrofornia w Rogalinie posiada 1 studnię o głębokości 46 m i wydajności 48 m³/h, zasila w wodę miejscowości takie jak: Rogalin, Toninek, Tonin, Wąwelno, Jaszkowo, Mierucin, Tuskowo, Ostrówek, Skoraczewo;
- hydrofornia w Sitnie posiada trzy studnie tj. nr 1 o głębokości 30,3 m i wydajności 32,0 m³/h, nr 2 o głębokości 31,5 m, wydajność 26,0 m³/h oraz nr 3 o głębokości 31,5 m, o wydajności 32,5 m³/h - studnia ta jest studnią podstawową. Hydrofornia zasila w wodę miejscowość Sitno.

Mimo zadawalającego poziomu dostępności do wody pitnej, ze względu na długi czas eksploatacji niektórych odcinków sieć wodociągowa wymaga częściowej modernizacji.

Dla istniejących studni, służących do poboru wód podziemnych, nie ustanowiono stref ochrony pośredniej. Dla wszystkich ujęć wyznaczono strefy ochrony bezpośredniej, obejmującej tereny wokół studni, otoczone ogrodzeniem.

Stopień skanalizowania gminy z punktu dostępności mieszkańców do korzystania z kanalizacji sanitarnej wynosi około 56%. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej to 43,5 km (w tym grawitacyjnej 17,5 km). Na sieć składa się również 366 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Sieć obejmuje swym zasięgiem 9 największych miejscowości (Sitno, Skoraczewo, Toninek, Rogalin, Sośno, Zielonka, Dębiny, Dziedno, Wąwelno). Pozostała część obsługiwana jest przez 91 przydomowych oczyszczalni ścieków oraz 292 czasowo opróżnianych zbiorników bezodpływowych (dane GUS, koniec 2017 r.).

Na terenie gminy Sośno działa oczyszczalnia ścieków w Wąwelnie obsługująca wsie: Przepałkowo, Olszewka, Obodowo, Dziedno, Dębiny, Zielonka, Sośno, Rogalin, Szynwałd, Wielowicz, Roztoki, Toninek, Jaszkowo, Mierucin, Wąwelno, Tuskowo, Skoraczewo i Sitno. Jest to w pełni zautomatyzowana, mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia wybudowana w 2002 r. dla całkowitej objętości przepływu ścieków o wydajności średniej 365 m³ na dobę, a maksymalnej 542 m³ na dobę. Szacuje się, że z oczyszczalni ścieków korzysta 2600 osób (dane za rok 2017). Na sieć kanalizacyjną składa się także 13 przepompowni ścieków znajdujących się w następujących miejscowościach: Sośno (4 szt.), Sitno (1 szt.), Skoraczewo (1 szt.), Toninek (1 szt.), Rogalin (2 szt.), Zielonka (1 szt.), Dębiny (1 szt.), Dziedno (2 szt.).

4. Elektroenergetyka

Przez teren gminy Sośno przebiega linia napowietrzna wysokiego napięcia 110 kV relacji Bydgoszcz Jasiniec – Koronowo – Sępólno Krajeńskie. Linia ta przebiega od północnego-wschodu na północ gminy. Jej długość na terenie gminy wynosi około 8 km.

Głównym źródłem zasilania gminy Sośno są linie napowietrzne średniego napięcia wyprowadzone z głównego punktu zasilania (GPZ) zlokalizowanego w Sępólnie Krajeńskim oraz w Runowie koło Więcborka.

5. Gazownictwo

Gmina Sośno nie jest zgazyfikowana. Jednym z powodów uniemożliwiających szybkie podłączenie gminy do sieci gazowej jest położenie poza zasięgiem linii gazowych wysokiego i średniego ciśnienia. Większość mieszkańców do celów kuchennych korzysta wyłącznie z gazu płynnego propan – butan w butlach. Warunkiem przystąpienia do gazyfikacji gminy jest uzyskanie zapewnienia dostawy gazu z Polskiej Spółki Gazownictwa. Jak podaje Polska Spółka Gazownictwa, dalsza gazyfikacja tego obszaru uzależniona będzie od „zainteresowania mieszkańców i podmiotów instytucjonalnych wykorzystaniem paliwa gazowego do celów grzewczych i technologicznych oraz zaistnienia możliwości technicznych i ekonomicznych przyłączenia do sieci gazowej zgodnie z ustawą Prawo energetyczne wraz z przepisami wykonawczymi”. Spółka odstąpiła od realizacji gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Nakło-Mrocza-Sępólno Krajeńskie Dn 250/150 mm, który miał przebiegać przez tereny gminy Sośno.

6. Ciepłownictwo

Na obszarze gminy funkcjonuje jedna kotłownia zbiorcza w Sośnie o mocy około 1 MW zaopatrująca w ciepło głównie zabudowę wielorodzinną, biura Zakładu Gospodarki Komunalnej, Gminny Ośrodek Kultury, Urząd Gminy, przedszkole, szkołę podstawową, Gminną Spółdzielnię „SCh”, Straż Pożarną. Wyposażona jest w trzy piece opalane olejem opałowym lekkim oraz 1 piec, dla którego paliwem jest paliwo stałe (ekogroszek). Dominującym źródłem zaopatrzenia w ciepło budynków jednorodzinnych, wielorodzinnych, zabudowy zagrodowej są indywidualne, względnie lokalne źródła ciepła, opalane najczęściej węglem kamiennym, miałem węglowym oraz koksem. Stosunkowo niewielki procent budynków ogrzewanych jest paliwem ekologicznym tj. olej opałowy, gaz płynny. Podobny schemat ma miejsce w zaopatrzeniu w ciepło budynków użyteczności publicznej, zakładów bowiem stosuje się kotłownie, często wykorzystujące paliwo stałe tj. węgiel kamienny.

Należy dążyć do ograniczania źródeł ciepła opartych na wykorzystywaniu paliw stałych ze względu na szkodliwe oddziaływanie na zdrowie, a także środowisko. Bez względu na źródła pozyskiwania energii cieplnej, konieczna jest stała termomodernizacja budynków pozwalająca na zmniejszenie jej zużycia.

17. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej oraz określa obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających z polityki przestrzennej państwa, regionu, powiatu i gminy z ich wewnętrznymi relacjami i powiązaniem. Na terenie gminy Sośno określono zadania wynikające z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Uchwała nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2003 r. Nr 97, poz. 1437):

zadania w PZPWKP	Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny	Termin realizacji
2	Ochrona gruntów o wysokiej przydatności dla rolnictwa przed zmianą na cele nierolnicze	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Wojewoda	realizacja ciągła
3	Utworzenie rezerwatów i parków kulturowych	Samorządy lokalne we współpracy ze Służbami Konserwatorskimi	do 2010 r.
38	Likwidacja źródeł zanieczyszczeń wód w zlewniach Brdy, Drwęcy, Wełny i w zlewni jeziora Gopło	Samorządy lokalne i ich związki, Samorządy Województw	do 2020 r.
39	Opracowanie Programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego	Samorząd Województwa	do 2003 r.
40	Realizacja programu zwiększenia lesistości i zadrzewień w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2001-2020	Samorządy lokalne Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu	do 2020 r.
41	Powiększenie Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły i Krajeńskiego Parku Krajobrazowego	Wojewoda w porozumieniu z samorządami lokalnymi	do 2010 r.
45	Opracowanie planu ochrony Krajeńskiego Parku Krajobrazowego	Wojewoda w porozumieniu z samorządami lokalnymi	do 2004 r.
46	Opracowanie i ustanowienie planów ochrony dla wszystkich rezerwatów przyrody	Wojewoda w porozumieniu z samorządami lokalnymi	do 2005 r.
47	Zachowanie korytarzy ekologicznych zapewniających ciągłość między obszarami prawnie chronionymi, w tym w dolinie Wisły i dolinie Noteci	Wojewoda w porozumieniu z samorządami	do 2010 r.
49	Realizacja obiektów małej retencji wód, w szczególności w zlewniach: Noteci, Wełny, Orli, Kamionki, Sępoleńki, Krówki, Osy, Lutryny, Rypienicy, Strugi Toruńskiej i Ruźca	Samorządy lokalne we współpracy z K-PZMiUW oraz RDLP	do 2010 r.
50	Likwidacja składowisk odpadów stwarzających zagrożenia dla środowiska i rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów	Samorządy lokalne przy wsparciu służb państwowych	do 2020 r.
177	Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Nakło-Mrocza-Sępólno Krajeńskie D _n 250 mm/150 mm	PGNiG – ROP Gdańsk	II etap

Warto zauważyć, że szereg wymienionych zadań celu publicznego nie dotyczy bezpośrednio Samorządu Gminy czy też zagospodarowania przestrzennego. Istnieje tym samym trudność w lokalizowaniu odpowiednich terenów na obszarze gminy, które mogłyby posłużyć lokalizowaniu zadań celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Także wiele wymienionych zadań zostało już wykonanych. Część zadań o znaczeniu ponadlokalnym będzie przedmiotem zmiany w nowej wersji Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

18. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Zgodnie z danymi na temat powodzi udostępnionymi przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, na terenie gminy Sośno nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

Spis rycin

Ryc. 1. Położenie administracyjne gminy Sośno	13
Ryc. 2. Schemat kierunków zewnętrznych powiązań systemowych: ekologicznych (zielona strzałka) i społeczno-gospodarczych (czerwone strzałki)	14
Ryc. 3. Tereny posiadające obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (kolor brązowy)	15
Ryc. 4. Zestawienie struktury funkcji budynków sieci osadniczej gminy	18
Ryc. 5. Lokalizacja budynków mieszkalnych na terenie gminy	18
Ryc. 6. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcyjnej	19
Ryc. 7. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcji, usług i gospodarczej dla rolnictwa	19
Ryc. 8. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji usług publicznych (budynki opieki zdrowotnej – kolor niebieski; budynki oświaty, nauki i kultury, kultu religijnego oraz budynki sportowe – kolor czerwony)	20
Ryc. 9. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji handlowo-usługowej oraz biurowej	20
Ryc. 10. Utwory powierzchniowe obszaru gminy Sośno i okolic ze wskazaniem złóż kruszyw naturalnych (oznaczone gwiazdką; kolor brązowy – gliny zwałowe, czerwony – żwiry, piaski i gliny moren czołowych; zielony – torfy i namuły, szarzielony - piaski, żwiry i mułki rzeczne; źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych; Państwowy Rejestr Granic).....	24
Ryc. 11. Użytkowanie terenu w gminie Sośno (źródło: Corine Land Cover, Państwowy Rejestr Granic)....	25
Ryc. 12. Struktura klas bonitacyjnych gleb o najlepszych predyspozycjach rozwoju rolnictwa w gminie Sośno (źródło: Ewidencja Gruntów i Budynków, Państwowy Rejestr Granic, Geoportal Krajowy)	26
Ryc. 13. Gmina Sośno na tle podziału Polski na 172 JCWPd (źródło: Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Rejestr Granic, Geoportal Krajowy).....	28
Ryc. 14. Stosunki wodne gminy Sośno (źródło: dane Mapa Podziału Hydrograficznego Polski, Państwowy Rejestr Granic).....	29
Ryc. 15. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Sośno (źródło: Geoserwis GDOŚ, Państwowy Rejestr Granic, Geoportal Krajowy)	33
Ryc. 16. Obiekty o zróżnicowanym stopniu uciążliwości dla środowiska (źródło: Corine Land Cover, Państwowy Rejestr Granic, Geoportal Krajowy).....	37
Ryc. 17. Podział gminy Sośno na strefy funkcjonalno-przestrzenne (źródło danych: Państwowy Rejestr Granic, Geoportal Krajowy).....	39
Ryc. 18. Zmiany liczby ludności w gminie w latach 1995-2017	41
Ryc. 19. Liczba mieszkańców wg grup wiekowych w gminie Sośno w 2017 r. (źródło: Dane BDL GUS)....	42
Ryc. 20. Wskaźnik feminizacji w gminie Sośno w latach 1995-2017	43
Ryc. 21. Liczba urodzeń w gminie Sośno w latach 2007-2017	44
Ryc. 22. Liczba zgonów w gminie Sośno w latach 2007-2017	44
Ryc. 23. Przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców gminy Sośno na tle województwa oraz powiatu	45
Ryc. 24. Zestawienie salda migracji wewnętrznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla województwa kujawsko-pomorskiego, powiatu sępoleńskiego oraz gminy Sośno w latach 2007-2017	46
Ryc. 25. Ludność powyżej 13 roku życia wg poziomu wykształcenia w powiecie sępoleńskim oraz województwie w 2011 r. wg NSP 2011	47
Ryc. 26. Wartości wskaźnika scholaryzacji netto w gminie Sośno, w powiecie sępoleńskim oraz województwie kujawsko-pomorskim w latach 2007-2016.....	48
Ryc. 27. Bezrobocie w gminie Sośno na tle stopy bezrobocia w woj. kujawsko-pomorskim (źródło: dane GUS).....	64
Ryc. 28. Udział ludności gminy Sośno według grup ekonomicznych w 2017 r. (źródło: dane GUS)	64

Ryc. 29. Źródła utrzymania mieszkańców gminy Sośno	65
Ryc. 30. Rozmieszczenie złóż kopalin na terenie gminy Sośno (źródło: geoportal.gov.pl; Państwowy Rejestr Granic; PIG-PIB).....	70
Ryc. 31. Rozmieszczenie infrastruktury drogowej na terenie gminy Sośno	73
Ryc. 32. Wartości Średniego Dobowego Ruchu Drogowego na drogach krajowych (źródło GDDKiA)	74

Spis tabel

Tabela 1. Rejestr obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	8
Tabela 2. Zmiany struktury użytkowania terenów gminy Sośno	16
Tabela 3. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydane w latach 2015-2017 na terenie gminy Sośno i powiatu sępoleńskiego.....	16
Tabela 4. Struktura funkcji budynków sieci osadniczej (dane EGiB).....	17
Tabela 5. Wykaz JCWPrz występujących na obszarze gminy Sośno	28
Tabela 6. Dane dotyczące komunalnej oczyszczalni ścieków w gminie Sośno (dane WIOŚ za rok 2016) ..	34
Tabela 7. Stan czystości cieków przepływających przez obszar gminy Sośno (dane WIOŚ 2015-2016).....	35
Tabela 8. Wyniki pomiarów PEM prowadzonych przez WIOŚ w Sośnie.....	36
Tabela 9. Liczba mieszkańców gminy według miejscowości w 2018 r.	40
Tabela 10. Zmiany liczby ludności w gminie w latach 1995-2018	41
Tabela 11. Wykaz obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków	54
Tabela 12. Analiza silnych i słabych stron gminy Sośno oraz szanse i zagrożenia realizacji Strategii Rozwoju	62
Tabela 13. Bezrobocie w gminie Sośno w latach 2014-2017	63
Tabela 14. Zestawienie obszarów eksploatacji złóż kopalin na obszarze gminy Sośno	70
Tabela 15. Wykaz dróg na terenie gminy Sośno	71
Tabela 16. Długość dróg według klas na terenie gminy Sośno	73